

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΤΩΝ
ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ ΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΩΝ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

- **ΜΠΙΝΙΕΡΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ**
- **ΜΗΛΑ ΓΕΩΡΓΙΑ**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΠΑΤΡΑ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία μελετά βιβλιογραφικά το φαινόμενο της διαφθοράς.

Στα δύο πρώτα κεφάλαια αναλύονται βασικές έννοιες, όπως η έννοια της διακυβέρνησης, της δημοκρατίας και της διαφθοράς καθώς επίσης και οι σχέσεις μεταξύ τους.

Επίσης, γίνεται αναφορά στους τρόπους μέτρησης της δημοκρατίας σύμφωνα με τον δείκτη του Economist Intelligence Unit, αλλά και της διαφθοράς με τον Δείκτη Αντιλαμβανομένης Διαφθοράς CPI (Corruption Perceptions Index) της διεθνούς Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης 'Διεθνής Διαφάνεια'. Ακόμα, επισυνάπτονται και αναλύονται στοιχεία των πινάκων για το 2012.

Στα επόμενα κεφάλαια αναλύονται οι παράγοντες που επιδρούν στο ύψος της διαφθοράς, τα αίτια του φαινομένου αυτού, οι επιπτώσεις της στην οικονομική ανάπτυξη καθώς και οι μηχανισμοί πρόληψης.

Η εργασία ολοκληρώνεται με τους τρόπους καταπολέμησης του φαινομένου αυτού, τη συμβολή της λογιστικής στην καταπολέμηση της διαφθοράς, αλλά και με προτάσεις πολιτικής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
II.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΔΙΑΦΘΟΡΑ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ.....	3
	1.1. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	
	1.1.1 Ορισμός Διακυβέρνησης.....	3
	1.1.2 Μέτρηση Διακυβέρνησης.....	4
	1.2 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	
	1.2.1 Ορισμός Δημοκρατίας.....	5
	1.2.2 Μέτρηση Δημοκρατίας.....	6
	1.2.3 Δείκτης Δημοκρατίας του Economist Intelligence Unit	7
	1.3 ΔΙΑΦΘΟΡΑ	
	1.3.1 Ορισμός Διαφθοράς.....	15
	1.3.2 Διακρίσεις Διαφθοράς.....	17
	1.3.3 Μέτρηση Διαφθοράς.....	20
	1.3.4 Διεθνής Διαφάνεια & Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς.....	22
III.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΔΙΑΦΘΟΡΑ: ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	37
	2.1 Η σχέση ανάμεσα στο μέγεθος της κυβέρνησης και στο ύψος της διαφθοράς.....	37
	2.2 Η σχέση μεταξύ διαφθοράς και ανάπτυξης.....	38
	2.3 Η συσχέτιση της <καλής διακυβέρνησης> με την οικονομική ανάπτυξη.....	39
IV.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ.....	41
V.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΑΙΤΙΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.....	44
VI.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ.....	50
VII.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο : ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ.....	55
	6.1 Η αντιμετώπιση σε Διεθνές επίπεδο.....	57
	6.2 Η συμβολή των Διεθνών Οργανισμών για την αντιμετώπιση της διαφθοράς.....	60
VIII.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο : ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ.....	62
	7.1 Ελεγκτικά σώματα της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης.....	64
IX.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ^ο : Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ.....	66
	8.1 Το ορθόδοξο όραμα για την λογιστική.....	67
	8.2 Προβλήματα που υποδαυλίζουν το ορθόδοξο λογιστικό όραμα.....	70
	8.3 Η ριζοσπαστική νοοτροπία.....	71
X.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ^ο : ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ.....	72
	9.1 Γενικές προτάσεις.....	72
	9.2 Προτάσεις σχετικά με τις διαδικασίες ελέγχου και τους ελεγκτικούς μηχανισμούς... ..	73
	9.3 Προτάσεις για τις πολεοδομίες.....	74
	9.4 Ειδική πρόταση.....	74
XI.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	75
XII.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	78

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας από τους βασικούς στόχους της μακροοικονομικής πολιτικής είναι και η οικονομική ανάπτυξη. Πολλές είναι οι θεωρίες που διαχρονικά διατυπώθηκαν για το θέμα της οικονομικής μεγέθυνσης η οποία αναγνωρίζεται ως βασική συνιστώσα της οικονομικής ανάπτυξης και των παραγόντων που την επηρεάζουν. Ο Adam Smith (1776) θεωρούσε ότι η συσσώρευση κεφαλαίου, αλλά και η τεχνολογική πρόοδος και διάφοροι θεσμικοί και κοινωνικοί παράγοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία της οικονομικής μεγέθυνσης μιας χώρας. Οι αντιλήψεις αυτές επηρέασαν πολλές γενεές οικονομολόγων από τον David Ricardo μέχρι τον Roy Harrod. Η σημασία των επενδύσεων στην οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη αναλύθηκε κατά πρώτον από τους Harrod (1939) και Domar (1946). Παρά τις περιοριστικές υποθέσεις των προσεγγίσεων αυτών, οι βασικές θέσεις που προκύπτουν από τις θεωρίες αυτές είναι ότι, η οικονομική μεγέθυνση καθίσταται δυνατή εξαιτίας της αποταμίευσης, ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης μπορεί να αυξηθεί λόγω της τεχνολογικής προόδου που αυξάνει την παραγωγικότητα του κεφαλαίου και ότι ο εγγυημένος ρυθμός μεγέθυνσης είναι ένας ρυθμός ισορροπίας και δε συμπίπτει κατ' ανάγκη με τον πραγματικό ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης. Με βάση το κλασικό Κεϋνσιανό μοντέλο μεγέθυνσης, οι πολιτικές των κυβερνήσεων μπορούν να επηρεάσουν το μακροχρόνιο ρυθμό αύξησης του πραγματικού προϊόντος της οικονομίας. Αντίθετα το Νεοκλασικό μοντέλο μεγέθυνσης (Ramsey, 1928, Solow, 1956, Swan, 1956, Koopmans, 1965) θεωρεί ότι οι δημόσιες δαπάνες μπορούν να επηρεάσουν το επίπεδο του κατά κεφαλή εισοδήματος, αλλά δεν έχουν καμία επίπτωση στο μακροχρόνιο ρυθμό διεύρυνσης της οικονομίας. Αυτό οφείλεται στο ότι τα υποδείγματα αυτά εκτιμούν ότι ο ρυθμός της σταθερής οικονομικής μεγέθυνσης (steady state growth rate), εκτός της τεχνολογικής προόδου, είναι μηδέν. Στις δεκαετίες του '80 και του '90, τα ενδογενή υποδείγματα μεγέθυνσης (endogenous growth models), π.χ. Romer (1986,1990), Lucas (1988), Becker et al. (1990), Rebelo (1991), κ.ά, δίνουν έμφαση στο σημαντικό ρόλο που παίζει η δημοσιονομική πολιτική (εκπαίδευση, υγεία, τεχνολογία) στη διαδικασία της οικονομικής μεγέθυνσης και θεωρούν ότι το «ανθρώπινο κεφάλαιο», σε αντίθεση με το φυσικό κεφάλαιο, δε συνδέεται με φθίνουσες αποδόσεις κλίμακας, και έτσι αυτό επιτρέπει στην οικονομική μεγέθυνση να διευρύνεται συνεχώς. Αντίθετα, τα υποδείγματα μεγέθυνσης που δε στηρίζονται στις «αποδόσεις κλίμακας» (Jones, 1995, Turnovsky, 2000), θεωρούν ότι ο ρυθμός της σταθερής οικονομικής μεγέθυνσης είναι ανεξάρτητος των παραδοσιακών μακροοικονομικών πολιτικών. Η νεοκλασική θεωρία έχει στηριχτεί σε περιοριστικές υποθέσεις. Γι' αυτό, άλλωστε, και μεταξύ άλλων επικρίθηκε και από την παλαιά σχολή θεσμικής οικονομικής ανάλυσης (old institutional economics), η οποία έδινε έμφαση στους θεσμούς οι οποίοι περιβάλλουν την οικονομία, που όμως δεν κατόρθωσε να διαμορφώσει ένα ολοκληρωμένο, πλήρως ορισμένο σύστημα ερμηνείας, μεθοδολογίας και έρευνας (Rutherford, 1994). Για το λόγο αυτό δεν καθιερώθηκε ως μια εναλλακτική προς τη νεοκλασική θεώρηση σχολή σκέψης. Η επανάκτηση του ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος για τη λειτουργία των θεσμών στο πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας έγινε από τη «νέα θεσμική οικονομική» (new institutional economics) στις τέλειες υποθέσεις του νεοκλασικού υποδείγματος. Αυτό που διαχωρίζει την παλαιά από τη νέα θεσμική σχολή είναι ότι η τελευταία δεν απορρίπτει τη νεοκλασική μεθοδολογία, αλλά αντίθετα διατηρεί εργαλεία από τη νεοκλασική παράδοση προσθέτοντας έννοιες, όπως το συναλλακτικό κόστος και τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, τα οποία έμελλαν να καταστούν τα σημαντικότερα σημεία αναφοράς στην ανάλυση των νέων θεσμικών οικονομικών. Σύμφωνα με τον North (1990), οι θεσμοί είναι οι κανόνες του

παιχνιδιού σε μια κοινωνία ή, πιο επίσημα, οι περιορισμοί που έχουν δημιουργηθεί από τον άνθρωπο, οι οποίοι διαμορφώνουν τις συνεργασίες μεταξύ των ατόμων. Κατά συνέπεια, διαμορφώνουν κίνητρα στις ανθρώπινες συναλλαγές είτε είναι πολιτικής ή κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως. Σε ένα πιο αναλυτικό επίπεδο, ο North διακρίνει τους θεσμούς σε επίσημους κανόνες (formal rules) και ανεπίσημους περιορισμούς (informal constraints), ενώ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην επιβολή τους. Στο πλαίσιο της ανάλυσης του North η πολιτεία είναι ο φορέας που διαμορφώνει την οικονομική συμπεριφορά, καθώς ορίζει και επιβάλλει τους οικονομικούς κανόνες του παιχνιδιού. Συνεπώς, στο επίκεντρο της αναπτυξιακής πολιτικής θα πρέπει να είναι η διερεύνηση των βασικών θεσμών οι οποίοι την επηρεάζουν. Έτσι, πολλοί ερευνητές θεωρούν ότι η οικονομική μεγέθυνση και κατά συνέπεια και η οικονομική ανάπτυξη επηρεάζονται τόσο από μακροοικονομικούς παράγοντες όσο και από διάφορες θεσμικές μεταβλητές, δεδομένου ότι το θεσμικό πλαίσιο ασκεί σημαντικές επιπτώσεις στο κόστος των συναλλαγών και στο κόστος παραγωγής τη φοροδιαφυγή και τη διαφθορά κατά την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους. Παράλληλα, το κόστος μετασχηματισμού στο πλαίσιο της κύριας παραγωγικής διαδικασίας αυξάνεται στο μέτρο που δε διασφαλίζεται το εκτελεστό των συμβάσεων, γεγονός που περιορίζει τόσο την αποτελεσματική χρήση των πόρων όσο και την ανταγωνιστικότητα των οικονομικών δραστηριοτήτων (Aron, 2000). Σύμφωνα και με την παραπάνω ανάλυση, η διακυβέρνηση, η δημοκρατία και η διαφθορά είναι μερικές από τις μεταβλητές εκείνες που στη σύγχρονη βιβλιογραφία θεωρούνται ότι επηρεάζουν την ευρύτερη ανάπτυξη μιας χώρας και έρχονται να επαληθεύσουν την αδυναμία του νεοκλασικού υποδείγματος να ερμηνεύσει τα οικονομικά φαινόμενα. Για παράδειγμα, ήδη από το τέλος της δεκαετίας του '80, καθώς πλησίαζε η λήξη του Ψυχρού Πολέμου που επιτάχυνε τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, οι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί είδαν τη συμβολή τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη να μειώνεται αισθητά. Γι' αυτό άλλωστε επικέντρωσαν την προσοχή τους στη «χρηστή» διακυβέρνηση. Πιο συγκεκριμένα, αποτυχημένες μεταρρυθμιστικές πολιτικές έφεραν στο προσκήνιο ότι ακόμα και οι συμβατικές πολιτικές για την προώθηση της οικονομικής μεγέθυνσης, όπως περιγράφονται στη «Συναίνεση της Ουάσινγκτον» (Washington Consensus), είναι καταδικασμένες να αποτύχουν αν δεν υποστηρίζονται από το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο και πρακτικές χρηστής διακυβέρνησης (Stiglitz 1998, World Bank 1998). Θεωρούμε χρήσιμη την αναφορά σε ορισμένες από τις μελέτες που παρέχουν εμπειρική στήριξη στη σχέση μεταξύ θεσμικού περιβάλλοντος και οικονομικής μεγέθυνσης. Εξέχουσα θέση στη σχετική εμπειρική βιβλιογραφία κατέχει η εργασία των Hall and Jones (1999), οι οποίοι καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι διαφορές στην παραγωγικότητα και τη μακροχρόνια οικονομική απόδοση των χωρών προσδιορίζονται από την κοινωνική υποδομή (social infrastructure), την οποία ορίζουν ως τους θεσμούς και τις κυβερνητικές πολιτικές που καθορίζουν το οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο τα άτομα αποκτούν δεξιότητες και οι επιχειρήσεις συσσωρεύουν κεφάλαιο και παράγουν εμπορεύματα. Οι Chong and Calderón (2000) αποδεικνύουν την ύπαρξη αντιστρόφως αιτιώδους σχέσης (reverse causality) μεταξύ θεσμικού και οικονομικού περιβάλλοντος, δηλαδή ότι και η οικονομική μεγέθυνση επιδρά στη θεσμική ποιότητα. Μια άλλη οικονομετρική μελέτη που χρησιμοποιείται ως κλασική αναφορά στη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ θεσμικού περιβάλλοντος και οικονομικής μεγέθυνσης είναι των Acemoglu, Johnson and Robinson (2001) οι οποίοι καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι καλοί θεσμοί είναι απαραίτητοι για τη μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση. Την επίδραση του θεσμικού περιβάλλοντος στη μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη επιβεβαιώνουν εμπειρικά και οι Rodrik, Subramanian and Trebbi (2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ-ΔΙΑΦΘΟΡΑ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1 ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

1.1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Παρά το γεγονός ότι το ζήτημα της **διακυβέρνησης** έχει απασχολήσει την πολιτική φιλοσοφία από αρχαιότατων χρόνων, μόλις από τη δεκαετία του '90 έχει συμπεριληφθεί στην ατζέντα των διεθνών οργανισμών και έχει καταστεί αντικείμενο διερεύνησης των ακαδημαϊκών κύκλων. Ο Πλάτωνας στο έργο του «Πολιτεία» ήταν ο πρώτος φιλόσοφος που σχεδίασε ένα ιδεατό σύστημα διακυβέρνησης της πολιτείας (ιδεώδη πολιτεία), όπου και αφιερώνει μεγάλο τμήμα του έργου του. Αλλά και ο Adam Smith, ιδρυτής της Κλασικής Σχολής στις διαλέξεις του το 1755 υποστήριζε ότι «τίποτα άλλο δεν απαιτείται για να αποκτήσει ένα κράτος το μέγιστο πλούτο από την ειρήνη, τη δίκαιη φορολογία και δικαιοσύνη». Παρόλο που η διακυβέρνηση αποτελεί σήμερα σημαντικό αντικείμενο διερεύνησης για τους επιστήμονες, τους διεθνείς οργανισμούς, αλλά και τις κυβερνήσεις, δεν υπάρχει ένας γενικά αποδεκτός ορισμός της. Αντίθετα, κάθε παγκόσμιος οργανισμός δίνει και το δικό του ορισμό. Για παράδειγμα, το Ινστιτούτο της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank Institute, 1999) θεωρεί ότι διακυβέρνηση είναι «οι παραδόσεις και οι θεσμοί με τους οποίους ασκείται η εξουσία σε μια χώρα.

Αυτό περιλαμβάνει

1. τη διαδικασία ορισμού, ελέγχου και αντικατάστασης κυβερνήσεων
2. την ικανότητα της κυβέρνησης να διαμορφώνει αποτελεσματικές και ισχυρές πολιτικές
3. το σεβασμό των πολιτών και της πολιτείας για τους θεσμούς που ορίζουν το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον και τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση».

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD, 1995) προσδιορίζει τη διακυβέρνηση ως τη χρήση πολιτικής εξουσίας και την άσκηση ελέγχου στη διαχείριση των πόρων για κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Αυτός ο ευρύς ορισμός περιλαμβάνει την ευθύνη των δημόσιων αρχών στη θεμελίωση του περιβάλλοντος, στη διανομή των ωφελειών και στη σύνθεση της σχέσης μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων.

1.1.2 ΜΕΤΡΗΣΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Επειδή η διακυβέρνηση είναι μια πολυδιάστατη έννοια, για τη μέτρησή της χρησιμοποιούνται σύνθετοι δείκτες. Οι δείκτες διακυβέρνησης χρησιμοποιούνται για να προσεγγίσουν τη θεσμική ποιότητα των χωρών και την εξελικτική της αποτύπωση, να αξιολογήσουν τη λειτουργική εφαρμογή κυβερνητικών προγραμμάτων και δράσεων, τις υφιστάμενες πολιτειακές δομές και στρατηγικές για την κατανομή των δημοσίων πόρων και τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης, καθώς και να καθιερώσουν αντικειμενικούς σκοπούς και μέτρα σύγκρισης των αναπτυξιακών δυνατοτήτων. Η πιο γνωστή προσπάθεια για τη δημιουργία διεθνώς συγκρίσιμων μέτρων διακυβέρνησης ανήκει στο Ινστιτούτο της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank Institute) και συγκεκριμένα στο πρόγραμμα Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης (Worldwide Governance Indicators project), όπου καταρτίζονται έξι δείκτες διακυβέρνησης (World Governance Indicators). Συγκεκριμένα, οι δείκτες αυτοί είναι φωνή και λογοδοσία (voice and accountability), πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας/τρομοκρατίας (political stability and absence of violence/terrorism), κυβερνητική αποτελεσματικότητα (government effectiveness), ποιότητα των ρυθμιστικών παρεμβάσεων (regulatory quality), κράτος δικαίου (rule of law) και έλεγχος της διαφθοράς (control of corruption). Για τη σύνταξη της σχετικής έκθεσης "Governance Matters 2009, Worldwide Governance Indicators 1996-2008" (Kaufmann et al., 2009), χρησιμοποιήθηκαν 35 πηγές και στοιχεία για την περίοδο 1996-2008 από 33 διαφορετικούς οργανισμούς, όπως ερευνητικούς φορείς, «δεξαμενές σκέψης», ιδιωτικές επιχειρήσεις, μη-κυβερνητικές οργανώσεις και αναπτυξιακές τράπεζες.

1.2 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

1.2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο όρος **δημοκρατία** έχει τις ρίζες της στην αρχαία Αθήνα. Υπάρχουν αρκετοί, διαφορετικοί ορισμοί για το τι σημαίνει «δημοκρατία».

Κατά τον Diamond (2005), δημοκρατία είναι ένα σύστημα κυβέρνησης στο οποίο τα άτομα επιλέγουν τους ηγέτες και τους εκπροσώπους τους και μπορούν να τους αντικαθίστουν κατά τακτές, ελεύθερες και τίμιες εκλογές.

Κατά τον Dahl (1971), τα βασικά συστατικά ή χαρακτηριστικά της δημοκρατίας-πολυαρχίας είναι το δικαίωμα ψήφου, η ύπαρξη πολιτικών κομμάτων, η ελευθερία κάθε πολίτη να δημιουργήσει ένα πολιτικό κόμμα ή οργανισμό, η διενέργεια εκλογών που να είναι ελεύθερες και τίμιες, η δυνατότητα της ελεύθερης έκφρασης κλπ.

Προέκταση αυτού του ορισμού αποτελούν (Foweraker and Krznaric-2000) οι «φιλελεύθεροι» και οι «κοινωνικοί» ορισμοί της δημοκρατίας, που αναφέρονται επιπροσθέτως, αντίστοιχα, στη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον καθορισμό κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων.

1.2.2 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Όσον αφορά τη μέτρηση της δημοκρατίας, υπάρχουν αρκετές προσεγγίσεις που σχετίζονται και με τους διαφορετικούς ορισμούς του περιεχομένου της έννοιάς της.

Ένας ευρύτατα γνωστός δείκτης μέτρησης της δημοκρατίας παράγεται από τον οργανισμό **US-based Freedom** (www.freedomhouse.org). Είναι ένας μέσος δείκτης 25 διαφορετικών δεικτών, που μετρούν τα πολιτικά δικαιώματα (political rights) και τις ελευθερίες των πολιτών (civil liberties). Υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία του δείκτη από το έτος 1972.

Η κλίμακα του δείκτη παίρνει τιμές από το 1 (που αντιστοιχεί στην κατάταξη μιας χώρας ως πολύ ελεύθερης) έως το 7 (που αντιστοιχεί στην κατάταξη μιας χώρας ως ελάχιστα ελεύθερης), για κάθε μια από τις παραπάνω δύο συνιστώσες του, με βάση τις οποίες οι χώρες κατατάσσονται σε:

1. ελεύθερες,
2. μερικά ελεύθερες,
3. μη ελεύθερες.

Ο δείκτης έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως σε εμπειρικές μελέτες. Σύμφωνα με αυτόν τον δείκτη, κατά το έτος 2010, 89 χώρες (46% του συνόλου που αντιστοιχούν στο 46% του παγκόσμιου πληθυσμού) θεωρούνται ελεύθερες, 47 χώρες (24% του συνόλου που αντιστοιχούν στο 34% του παγκόσμιου πληθυσμού) θεωρούνται μη ελεύθερες και 58 χώρες (30% του συνόλου που αντιστοιχούν στο 20% του παγκόσμιου πληθυσμού) θεωρούνται μερικά ελεύθερες.

Άλλοι συχνά χρησιμοποιούμενοι δείκτες μέτρησης της δημοκρατίας, που καλύπτουν μια μεγάλη χρονολογική σειρά και αρκετά με μεγάλο αριθμό χωρών, είναι:

1. ο δείκτης «Πολιτεία» (Polity Project I, II, III, IV),
2. η κλίμακα δημοκρατίας του **Banks** (1994, 1997),
3. ο δείκτης του **Bollen** (1998),
4. η **δυναμική κωδικοποίηση των δημοκρατικών καθεστώτων**, όπως αυτή χρησιμοποιήθηκε από τους Przeworski, Alvarez, Cheibyb and Limongi (2000)
5. ο δείκτης του **Economist Intelligence Unit**.

1.2.3 ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΟΥ ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT

Το Economist Intelligence Unit (EIU) είναι μια ανεξάρτητη επιχείρηση στο πλαίσιο του ομίλου Economist ο οποίος παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες και προβλέψεις, μέσω της έρευνας και της ανάλυσης.

Το 2006 (με ενημερώσεις για το 2008,2010 και 2011), το Economist Intelligence Unit, κυκλοφόρησε το δείκτη δημοκρατίας. Ένα δείκτη που καταρτίζεται από την εξέταση της κατάστασης της δημοκρατίας σε 167 χώρες (σχεδόν ολόκληρο τον πληθυσμό της γης) εκ των οποίων 166 είναι κυρίαρχα κράτη και 165 είναι τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών. Βαθμολογείται σε μια κλίμακα 0 έως 10, με βάση τις διαβαθμίσεις 60 δεικτών που κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες:

- Την εκλογική διαδικασία και τον πλουραλισμό
- τις πολιτικές ελευθερίες
- τη λειτουργία της κυβέρνησης
- την πολιτική συμμετοχή
- την πολιτική κουλτούρα

Κάθε κατηγορία έχει μια βαθμολογία στην κλίμακα 0 έως 10, και ο συνολικός δείκτης της δημοκρατίας είναι ο μέσος όρος των πέντε δεικτών των κατηγοριών.

Οι τιμές των δεικτών χρησιμοποιούνται για να καταταχθούν οι χώρες σε έναν από τους τέσσερις τύπους καθεστώτων:

1. Πλήρης δημοκρατία (full democracies) - Βαθμολογίες 8-10
2. Προβληματική δημοκρατία (flawed democracies) - Βαθμολογίες 6 - 7,9
3. τα υβριδικά καθεστώτα (hybrid regimes) - Βαθμολογίες 4 - 5,9
- 4 Αυταρχικά καθεστώτα (authoritarian regimes) - Βαθμολογίες κάτω από το 4

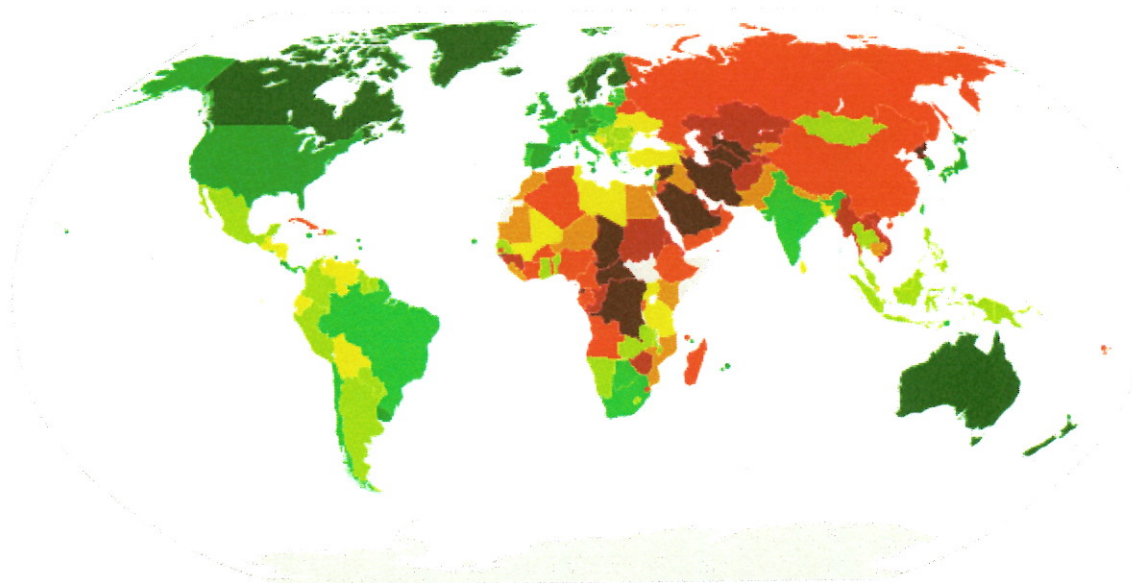
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΩΡΩΝ	% ΧΩΡΩΝ	% ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
Πλήρης δημοκρατία	25	15,0	11,3
Προβληματική δημοκρατία	54	32,3	37,2
Υβριδικά συστήματα	37	22,2	14,4
Αυταρχικά καθεστώτα	51	30,5	37,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 :ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 2012 ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ@ Economist Intelligence Unit

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τον μέσο όρο του δείκτη της Δημοκρατίας, ανα περιοχή του κόσμου από το 2006 έως το 2012.

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΧΩΡΕΣ	2006	2008	2010	2011	2012
ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ	2	8,64	8,64	8,63	8,59	8,59
ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	21	8,6	8,61	8,45	8,4	8,44
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	24	6,37	6,43	6,37	6,35	6,36
ΑΣΙΑ	28	5,44	5,58	5,53	5,51	5,56
ΚΕΝΤΡΙΚΗ & ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	28	5,76	5,67	5,55	5,5	5,51
ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑ ΑΦΡΙΚΗ	44	4,24	4,28	4,23	4,32	4,33
ΚΕΝΤΡΙΚΗ & ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ	20	3,54	3,48	3,52	3,62	3,73
	167	5,52	5,55	5,46	5,49	5,52

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Ο <Παγκόσμιος χάρτης> της Δημοκρατίας για το 2012 @ Economist Intelligence Unit 1

ΠΛΗΡΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ   ■ 9.00-10.00   ■ 8.00-8.99
 ΠΡΟΒΛΗΜΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ   ■ 7.00-7.99   ■ 6.00-6.99
 ΥΒΡΙΔΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ   ■ 5.00-5.99   ■ 4.00-4.99
 ΑΥΤΑΡΧΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ   ■ 3.00-3.99   ■ 2.00-2.99   ■ 0.00-1.99
 ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Όπως θα δούμε στον παρακάτω πίνακα δεν υπήρχε σημαντική βελτίωση ή υποχώρηση της Δημοκρατίας μεταξύ του 2011 και του 2012. Το σκορ του δείκτη παρέμεινε ίδιο για τις 73 από τις 167 χώρες, βελτιώθηκε για 54 χώρες ενώ μειώθηκε για 40 χώρες.

Category scores							
	Rank	Overall score	I Electoral process and pluralism	II Functioning of government	III Political participation	IV Political culture	V Civil liberties
Full democracies							
Norway	1	9.93	10.00	9.64	10.00	10.00	10.00
Sweden	2	9.73	9.58	9.64	9.44	10.00	10.00
Iceland	3	9.65	10.00	9.64	8.89	10.00	9.71
Denmark	4	9.52	10.00	9.64	8.89	9.38	9.71
New Zealand	5	9.26	10.00	9.29	8.89	8.13	10.00
Australia	6	9.22	10.00	8.93	7.78	9.38	10.00
Switzerland	7	9.09	9.58	9.29	7.78	9.38	9.41
Canada	8	9.08	9.58	9.29	7.78	8.75	10.00
Finland	9	9.06	10.00	9.64	7.22	8.75	9.71
Netherlands	10	8.99	9.58	8.93	8.89	8.13	9.41
Luxembourg	11	8.88	10.00	9.29	6.67	8.75	9.71
Austria	12	8.62	9.58	8.21	7.78	8.13	9.41
Ireland	13	8.56	9.58	7.86	7.22	8.13	10.00
Germany	14	8.34	9.58	8.21	6.67	8.13	9.12
Malta	15	8.28	9.17	8.21	5.56	8.75	9.71
United Kingdom	16	8.21	9.58	7.50	6.11	8.75	9.12
Czech Republic	17	8.19	9.58	7.14	6.67	8.13	9.41
Uruguay	=18	8.17	10.00	8.93	4.44	7.50	10.00
Mauritius	=18	8.17	9.17	8.21	5.00	8.75	9.71

Category scores							
	Rank	Overall score	I Electoral process and pluralism	II Functioning of government	III Political participation	IV Political culture	V Civil liberties
South Korea	20	8.13	9.17	8.21	7.22	7.50	8.53
United States of America	21	8.11	9.17	7.50	7.22	8.13	8.53
Costa Rica	22	8.10	9.58	8.21	6.11	6.88	9.71
Japan	23	8.08	9.17	8.21	6.11	7.50	9.41
Belgium	24	8.05	9.58	8.21	5.56	7.50	9.41
Spain	25	8.02	9.58	7.50	6.11	7.50	9.41
Flawed democracies							
Cape Verde	≈26	7.92	9.17	7.86	7.22	6.25	9.12
Portugal	≈26	7.92	9.58	6.43	6.67	7.50	9.41
France	≈28	7.88	9.58	7.14	6.67	7.50	8.53
Slovenia	≈28	7.88	9.58	7.50	7.22	6.25	8.82
Botswana	30	7.85	9.17	7.14	6.67	6.88	9.41
South Africa	31	7.79	8.75	8.21	7.22	6.25	8.53
Italy	32	7.74	9.58	6.43	6.67	7.50	8.53
Greece	33	7.65	9.58	5.71	6.67	6.88	9.41
Estonia	34	7.61	9.58	7.14	5.00	7.50	8.82
Taiwan	35	7.57	9.58	7.14	6.11	5.63	9.41
Chile	36	7.54	9.58	8.57	3.89	6.25	9.41
Israel	37	7.53	8.75	7.50	8.33	7.50	5.59
India	38	7.52	9.58	7.50	6.11	5.00	9.41
Jamaica	39	7.39	9.17	6.79	5.00	6.88	9.12
Slovakia	40	7.35	9.58	7.50	5.56	5.00	9.12
Cyprus	41	7.29	9.17	6.43	6.11	5.63	9.12
Lithuania	42	7.24	9.58	5.71	5.56	6.25	9.12
Timor-Leste	43	7.16	8.67	6.79	5.56	6.88	7.94
Poland	≈44	7.12	9.58	6.43	6.11	4.38	9.12
Brazil	≈44	7.12	9.58	7.50	5.00	4.38	9.12
Panama	46	7.08	9.58	6.43	5.56	5.00	8.82
Latvia	47	7.05	9.58	5.36	5.56	5.63	9.12
Trinidad and Tobago	48	6.99	9.58	7.14	5.00	5.00	8.24
Hungary	49	6.95	9.17	6.07	4.44	6.88	8.24
Croatia	50	6.93	9.17	6.07	5.56	5.63	8.24
Mexico	51	6.90	8.33	7.14	6.67	5.00	7.35

Category scores							
	Rank	Overall score	I Electoral process and pluralism	II Functioning of government	III Political participation	IV Political culture	V Civil liberties
Argentina	52	6.84	8.75	5.71	5.56	6.25	7.94
Indonesia	53	6.76	6.92	7.50	6.11	5.63	7.65
Bulgaria	54	6.72	9.17	5.71	6.11	4.38	8.24
Lesotho	55	6.66	8.25	5.71	6.67	5.63	7.06
Suriname	56	6.65	9.17	6.43	4.44	5.00	8.24
Colombia	57	6.63	9.17	7.50	3.89	3.75	8.82
Thailand	58	6.55	7.83	6.07	5.56	6.25	7.06
Romania	59	6.54	9.58	6.07	4.44	4.38	8.24
Dominican Republic	60	6.49	8.75	5.36	4.44	6.25	7.65
El Salvador	=61	6.47	9.17	6.07	3.89	5.00	8.24
Peru	=61	6.47	9.17	5.00	5.56	4.38	8.24
Hong Kong	63	6.42	4.75	6.07	5.00	6.88	9.41
Malaysia	64	6.41	6.50	7.86	5.56	6.25	5.88
Mongolia	65	6.35	8.33	5.71	4.44	5.00	8.24
Serbia	66	6.33	9.17	4.64	6.11	4.38	7.35
Moldova	=67	6.32	8.75	5.00	5.56	4.38	7.94
Papua New Guinea	=67	6.32	7.33	6.43	3.33	6.25	8.24
Philippines	69	6.30	8.33	5.36	5.56	3.13	9.12
Zambia	=70	6.26	7.92	5.36	4.44	6.25	7.35
Paraguay	=70	6.26	8.33	5.36	5.00	4.38	8.24
Namibia	72	6.24	5.67	5.00	6.67	5.63	8.24
Macedonia	73	6.16	7.75	4.64	6.11	4.38	7.94
Senegal	74	6.09	7.92	5.71	4.44	5.63	6.76
Malawi	75	6.08	7.00	5.71	5.56	6.25	5.88
Montenegro	=76	6.05	7.92	5.36	5.56	4.38	7.06
Guyana	=76	6.05	7.92	5.36	5.56	4.38	7.06
Ghana	78	6.02	8.33	5.00	5.00	5.00	6.76
Benin	79	6.00	7.33	6.43	4.44	5.63	6.18
Hybrid regimes							
Ukraine	80	5.91	7.92	4.64	5.56	4.38	7.06
Guatemala	=81	5.88	7.92	6.43	3.33	4.38	7.35
Singapore	=81	5.88	4.33	7.50	3.33	6.88	7.35
Tanzania	=81	5.88	7.42	4.64	6.11	5.63	5.59

Category scores							
	Rank	Overall score	I Electoral process and pluralism	II Functioning of government	III Political participation	IV Political culture	V Civil liberties
Bangladesh	84	5.86	7.42	5.43	5.00	4.38	7.06
Bolivia	=85	5.84	7.00	5.00	6.11	3.75	7.35
Honduras	=85	5.84	8.75	5.71	3.89	4.38	6.47
Ecuador	87	5.78	7.83	4.64	5.00	4.38	7.06
Turkey	88	5.76	7.92	6.79	5.00	5.00	4.12
Sri Lanka	89	5.75	6.17	5.36	4.44	6.88	5.88
Tunisia	=90	5.67	5.75	5.00	6.67	6.25	4.71
Albania	=90	5.67	7.00	4.00	5.00	5.00	7.35
Nicaragua	92	5.56	6.58	4.36	3.89	5.63	7.35
Georgia	93	5.53	8.25	3.21	5.00	5.00	6.18
Uganda	94	5.16	5.67	3.57	4.44	6.25	5.88
Libya	=95	5.15	4.33	5.71	3.89	6.25	5.59
Venezuela	=95	5.15	5.67	4.29	5.56	4.38	5.88
Mali	97	5.12	7.42	3.57	5.00	3.13	6.47
Bosnia and Herzegovina	98	5.11	6.92	2.93	3.33	5.00	7.35
Lebanon	99	5.05	5.67	1.79	7.22	5.00	5.59
Cambodia	100	4.96	5.67	6.07	3.33	5.63	4.12
Liberia	101	4.95	7.83	0.79	5.56	5.00	5.59
Mozambique	102	4.88	4.83	4.29	5.56	5.63	4.12
Palestine	103	4.80	5.17	2.86	7.78	4.38	3.82
Kenya	=104	4.71	3.92	4.29	4.44	5.63	5.29
Sierra Leone	=104	4.71	7.00	2.21	2.78	6.25	5.29
Kyrgyz Republic	106	4.69	6.58	2.21	5.00	4.38	5.29
Bhutan	107	4.65	6.67	5.36	3.33	4.38	3.53
Pakistan	108	4.57	5.58	5.36	2.22	4.38	5.29
Egypt	109	4.56	3.42	4.64	5.00	5.63	4.12
Mauritania	110	4.17	3.42	4.29	5.00	3.13	5.00
Nepal	=111	4.16	2.67	4.29	3.89	4.38	5.59
Niger	=111	4.16	7.50	1.14	2.78	4.38	5.00
Iraq	113	4.10	4.33	0.79	7.22	3.75	4.41
Armenia	114	4.09	4.33	3.21	3.89	3.13	5.88
Morocco	115	4.07	3.50	4.64	2.78	5.00	4.41
Haiti	116	3.96	5.17	2.21	2.22	3.75	6.47

Category scores							
	Rank	Overall score	I Electoral process and pluralism	II Functioning of government	III Political participation	IV Political culture	V Civil liberties
Authoritarian regimes							
Madagascar	117	3.93	2.17	2.14	5.00	5.63	4.71
Algeria	118	3.83	3.00	2.21	3.89	5.63	4.41
Kuwait	119	3.78	3.17	3.93	3.89	4.38	3.53
Nigeria	120	3.77	5.67	3.21	3.33	3.13	3.53
Jordan	121	3.76	3.17	3.93	4.44	3.75	3.53
Russia	122	3.74	3.92	2.86	5.00	2.50	4.41
Ethiopia	123	3.72	0.00	3.57	5.00	5.63	4.41
Fiji	124	3.67	0.42	2.86	3.89	5.00	6.18
Burundi	125	3.60	3.00	2.57	3.89	5.00	3.53
Gabon	126	3.56	2.58	2.21	3.89	5.00	4.12
Burkina Faso	=127	3.52	4.00	3.21	2.22	3.75	4.41
Cuba	=127	3.52	1.75	4.64	3.89	4.38	2.94
Comoros	=127	3.52	3.92	2.21	3.89	3.75	3.82
Togo	130	3.45	4.00	0.79	3.33	5.00	4.12
Cameroon	131	3.44	0.75	4.29	3.33	5.00	3.82
Rwanda	132	3.35	0.83	4.64	2.22	5.00	4.12
Angola	133	3.35	0.92	3.21	5.00	4.38	3.24
Gambia	134	3.31	2.17	3.93	2.22	5.00	3.24
Oman	135	3.26	0.00	3.93	3.89	4.38	4.12
Côte d'Ivoire	136	3.25	0.00	1.79	5.00	5.63	3.82
Swaziland	137	3.20	0.92	2.86	2.78	5.63	3.82
Qatar	138	3.18	0.00	3.93	2.22	5.63	4.12
Azerbaijan	139	3.15	2.17	1.79	3.33	3.75	4.71
Yemen	140	3.12	3.00	1.43	5.00	5.00	1.18
Belarus	141	3.04	1.75	2.86	3.89	4.38	2.35
China	142	3.00	0.00	4.64	3.89	5.00	1.47
Kazakhstan	143	2.95	0.50	2.14	3.33	4.38	4.41
Vietnam	=144	2.89	0.00	3.93	2.78	6.25	1.47
Congo (Brazzaville)	=144	2.89	1.25	2.86	3.33	3.75	3.24
Guinea	146	2.79	3.50	0.43	3.33	3.75	2.94
Djibouti	147	2.74	0.83	1.79	2.22	5.63	3.24
Zimbabwe	148	2.67	0.50	1.29	3.33	5.00	3.24

Category scores							
	Rank	Overall score	I Electoral process and pluralism	II Functioning of government	III Political participation	IV Political culture	V Civil liberties
United Arab Emirates	149	2.58	0.00	3.57	1.11	5.00	3.24
Bahrain	150	2.53	1.25	2.50	2.78	4.38	1.76
Tajikistan	151	2.51	1.83	0.79	2.22	6.25	1.47
Afghanistan	152	2.48	2.50	0.79	2.78	2.50	3.82
Eritrea	153	2.40	0.00	2.86	1.11	6.88	1.18
Sudan	154	2.38	0.00	1.79	3.33	5.00	1.76
Myanmar	155	2.35	1.50	1.79	1.67	5.63	1.18
Laos	156	2.32	0.00	3.21	2.22	5.00	1.18
Central African Republic	157	1.99	1.75	1.07	1.67	2.50	2.94
Iran	158	1.98	0.00	2.86	2.78	2.50	1.76
Democratic Republic of Congo	159	1.92	1.75	0.71	2.22	3.13	1.76
Equatorial Guinea	160	1.83	0.00	0.79	2.22	4.38	1.76
Uzbekistan	≈161	1.72	0.08	0.79	2.78	4.38	0.59
Turkmenistan	≈161	1.72	0.00	0.79	2.22	5.00	0.59
Saudi Arabia	163	1.71	0.00	2.86	1.11	3.13	1.47
Syria	164	1.63	0.00	0.36	2.78	5.00	0.00
Chad	165	1.62	0.00	0.00	1.11	3.75	3.24
Guinea-Bissau	166	1.43	0.42	0.00	2.22	1.88	2.65
North Korea	167	1.08	0.00	2.50	1.67	1.25	0.00

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 2012 @ ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT

Σύμφωνα με την τελευταία μέτρηση του δείκτη για το 2012, η Νορβηγία σκόραρε συνολικά 9,93 σε μια κλίμακα από το μηδέν έως το δέκα, διατηρώντας την πρώτη θέση την οποία κατείχε από το 2010, όταν αντικατέστησε τη Σουηδία στην υψηλότερη κατάταξη χωρών στο δείκτη. Σε αντίθετη θέση η Βόρεια Κορέα σημείωσε το χαμηλότερο σκορ με 1,08, παραμένοντας στην 167η θέση, όπως το 2010 και το 2011.

Η Λιβύη παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση από κάθε χώρα στη βαθμολογία το 2012. Ο μέσος όρος τοπικών βαθμολογιών το 2012 ήταν πολύ παρόμοια με τα αποτελέσματα για το 2011. Μια εξαίρεση είναι η Μέση Ανατολή και η Βόρεια Αφρική, όπου ο μέσος όρος αυξήθηκε κατά περισσότερο από ένα σημείο, (από 3,62 - 3,73) και τρεις χώρες μετακόμισαν από αυταρχικά καθεστώτα σε υβριδικά (Αίγυπτο, Λιβύη, Μαρόκο).

Η Ρωσία έχει υποβαθμιστεί από ένα υβριδικό καθεστώς σε ένα αυταρχικό καθεστώς, που η έκθεση το αποδίδει σε ανησυχίες σχετικά με τις νομοθετικές εκλογές του Δεκεμβρίου και την απόφαση του Βλαντιμίρ Πούτιν να θέσει και πάλι υποψηφιότητα στις προεδρικές εκλογές του 2012.

Η Πορτογαλία υποβαθμίστηκε στην κατηγορία ατελή δημοκρατία, που αποδίδεται στις επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Τυνησία, τη Μαυριτανία, την Αίγυπτο και τον Νίγηρα αναβαθμίστηκε σε υβριδικά καθεστώτα, και η Ζάμπια ανέβηκε στην κατηγορία ελαττωματική δημοκρατία.

1.3 ΔΙΑΦΘΟΡΑ

1.3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Για την περιγραφή της έννοιας της διαφθοράς, έχουν δοθεί πολλοί διαφορετικοί ορισμοί.

Η **διαφθορά** δεν είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο. Ήταν γνωστή και στην αρχαιότητα. Από τα πρώτα μάλιστα στάδια του ανθρώπινου πολιτισμού αναγνωριζόταν ότι όποιος είναι σε θέση που ασκεί δημόσια εξουσία, δελεάζεται να χρησιμοποιήσει τη δημόσια θέση του για προσωπικό όφελος (Caiden-2001). Αυτό που έχει αυξηθεί πρόσφατα είναι το ενδιαφέρον για το φαινόμενο αυτό και ιδιαίτερα για τη συστηματική ανάλυσή του. Είναι χαρακτηριστικό ότι πριν από είκοσι περίπου χρόνια, η έρευνα για το θέμα της διαφθοράς και των σχέσεών της με την παραοικονομία και την επίσημη οικονομία ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Όμως σήμερα, το επιστημονικό, πολιτικό και κοινωνικό ενδιαφέρον, καθώς και η έρευνα για το θέμα αυτό παρουσιάζονται αυξανόμενα. Μεταξύ των παραγόντων που συνέβαλαν σε αυτή τη στροφή είναι και το ενδιαφέρον που δημιουργήθηκε και ο δραστικός ρόλος που έπαιξαν, διεθνείς οργανισμοί (κυρίως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα) και μη κυβερνητικές οργανώσεις (όπως ο οργανισμός Διεθνούς Διαφάνειας), ειδικά μετά το τέλος της δεκαετίας του '80 (Abed and Gupta-2002). Εκτός από το αυξημένο ενδιαφέρον, η στροφή στη διερεύνηση της διαφθοράς που παρατηρείται πρόσφατα, οφείλεται και στη διόγκωση του φαινομένου κατά τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του '90 (Tanzi-2000-κεφ.7). Η διαφθορά παρατηρείται τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στο δημόσιο τομέα. Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει αποκτήσει η αποκάλυψη «κακών πρακτικών» από μεγάλες ιδιωτικές εταιρίες, που έχει σχέση με τη διαφάνεια των στοιχείων τους, τη δημοσίευση ψευδών λογιστικών καταστάσεων, την εξαπάτηση μικρομετόχων κλπ. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να οριστεί ως διαφθορά «αποκλειστικά» του ιδιωτικού τομέα, η οποία όμως είναι δύσκολο να μετρηθεί, ενώ ακόμη δεν υπάρχουν δείκτες που να κάνουν διεθνείς συγκρίσεις. Ως διαφθορά του δημόσιου τομέα ορίζεται η κατάχρηση δημόσιας εξουσίας για ιδιωτικό όφελος (Tanzi-1998 και Tanzi-2000/κεφ.7). Η διαφθορά αναφέρεται στην εξασφάλιση διάφορων ρυθμίσεων, στην προνομιακή πρόσβαση σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες, στη χαριστική εξασφάλιση δημόσιων προμηθειών και συμβάσεων, σε παράνομες προσλήψεις στο δημόσιο, κλπ. Έτσι, η δωροδοκία-χρηματισμός, η κατάχρηση-υπεξαίρεση χρημάτων, η απάτη, ο εκβιασμός και η ευνοιοκρατία-νεποτισμός αποτελούν μορφές διαφθοράς (Amundsen-1999).

Η διαφθορά δε συνδέεται αναγκαστικά με ατομικό όφελος, αφού σε πολλές περιπτώσεις οι ωφελούμενοι είναι η οικογένεια, οι φίλοι, το πολιτικό κόμμα κ.ά. Σε πολλές μάλιστα χώρες, ορισμένες από τις προσόδους της διαφθοράς διαθέτονται για τη χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων (Tanzi-2000/κεφ.7). Από την παραπάνω ταξινόμηση προκύπτει ότι η διαφθορά δε συνδέεται κατ' ανάγκη με δωροδοκία ή χρηματισμό. Ανάλογα με τη θέση του δημόσιου λειτουργού που εμπλέκεται στη διαφθορά, αυτή μπορεί να διακριθεί σε «πολιτική» και «γραφειοκρατική». Η πολιτική διαφθορά λαμβάνει χώρα στα ανώτατα επίπεδα των πολιτικών αρχών (πχ. αρχηγοί κρατών, υπουργοί, ανώτατοι κρατικοί λειτουργοί), ενώ η γραφειοκρατική διαφθορά γίνεται από τη δημόσια διοίκηση κατά τη φάση της καθημερινής παροχής υπηρεσιών (πχ. νοσοκομεία, τελωνεία, εφορίες κλπ). Από την ανάλυση της έννοιας του φαινομένου συμπεραίνεται ότι η διαφθορά συνδέεται άμεσα με την κρατική ισχύ. Αυτό όμως δεν υποδηλώνει ότι ο περιορισμός του κράτους οδηγεί αναγκαστικά και στη μείωση της διαφθοράς. Από την επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας προκύπτει ότι γενικά υπάρχει μικρή συσχέτιση μεταξύ

του μεγέθους του δημόσιου τομέα και της έκτασης της διαφθοράς. Σημαντικότερες επιδράσεις στην έκταση του φαινομένου ασκεί ο τρόπος με τον οποίο το κράτος επιτελεί τις λειτουργίες του, παρά η έκταση των δραστηριοτήτων του.

Παραδείγματα τέτοιων πράξεων, οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν ως πράξεις διαφθοράς είναι :

1. Η παροχή χρημάτων για να επιταχυνθεί η διεκπεραίωση μιας υπόθεσης σας στο δημόσιο
2. Το φιλοδώρημα που δίνει κάποιος στον υπάλληλο της ΔΕΗ που εκτός από τη σύνδεση του ρεύματος του σύνδεσε και την ηλεκτρική κουζίνα.
3. Το φακελάκι που δίνει κάποιος στο γιατρό για την εγχείρηση που έκανε σε κάποιο οικογενειακό ή φιλικό του πρόσωπο.
4. Η αντιγραφή που έκανε κάποιος στις εξετάσεις για να περάσει τα μαθήματα εξαμήνου.
5. Η κατοχύρωση δημόσιων έργων σε εκείνους που έκαναν δωρεές στην προεκλογική εκστρατεία του κόμματος.
6. Το δώρο που πάει κάποιος στον προϊστάμενό του για την προαγωγή του.

1.3.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Η διαφθορά μπορεί να διακριθεί σε διαφορές κατηγορίες ανάλογα με τα υποκείμενα, το αντικείμενο, την έκταση, τον στόχο της κλπ., εκ των όποιων αναφέρονται ενδεικτικά οι παρακάτω :

1. Ιδιωτική, δημόσια και διεθνής διαφθορά.

- **Ιδιωτική διαφθορά:** διαφθορά ιδιώτη προς ιδιώτη

Στον ιδιωτικό τομέα, διαφθορά λαμβάνει χώρα όταν ένας μάνατζερ ή ένας υπάλληλος εξασκεί μια ορισμένη δύναμη ή μια επιρροή πάνω στην απόδοση μιας λειτουργίας, ενός στόχου ή ενός καθήκοντος μέσα σε μια ιδιωτική εταιρεία.

Επειδή έχει μια διακριτική ευχέρεια, μπορεί να επιλέξει να ενεργήσει αντίθετα προς τα καθήκοντα και τις ευθύνες της θέσης ή της εργασίας του, και τοιουτοτρόπως άμεσα ή έμμεσα να βλάψει την επιχείρηση προς όφελος του ίδιου ή ενός άλλου προσώπου.

- **Δημόσια διαφθορά:** ιδιώτη προς δημόσιο λειτουργό και δημόσιο λειτουργό προς δημόσιο λειτουργό.

Ή αλλιώς 'η χρήση της κρατικής εξουσίας για ιδιωτικό όφελος' και αναφέρεται στο δημόσιο λειτουργό (διορισμένος ή εκλεγμένος) που χρησιμοποιεί την εξουσία του αντιδεοντολογικά ή παράνομα να προωθήσει τα δικά του συμφέροντα.

Μορφές ανταλλαγών όπου μπορεί να εμφανιστεί η δημόσια διαφθορά :

1. Κύρωση συμβολαίων
2. "Μίζα" από αναπτυξιακά προγράμματα ή πολυεθνικές εταιρείες
3. Ανταποδώσεις για νομοθετική υποστήριξη
4. Εκτροπή δημόσιων πόρων για ιδιωτική χρήση
5. Παράβλεψη παράνομων δραστηριοτήτων
6. Κλοπή
7. Υπερτιμολόγηση
8. Απάτη κατά την αποτίμηση και την είσπραξη φόρων

- **Διαφθορά στο διεθνές περιβάλλον :** Διεθνής προς διεθνή (διεθνείς οργανισμοί, πολυεθνικές) διεθνή προς εγχώρια (δημόσιο η ιδιώτη).
- **Διεθνής – εγχώρια διάφορα :** Μέσα από την διερεύνηση της παγκοσμιοποίησης όλες οι χώρες του κόσμου είναι εκτεθειμένες σε εξωτερικές επιθέσεις διαφθοράς (εμπορικές συμφωνίες χώρων). Η εγχώρια εξάπλωση της εξαρτάται από το πόσο ευάλωτοι ή επιρρεπείς είναι οι

εσωτερικοί παράγοντες και ιδιαίτερα οι πολιτικοί και δημόσιοι λειτουργοί της χώρας.

- **Διεθνής – διεθνή διαφθορά** : Διαφθορά που εντοπίζεται μέσα στα όρια διεθνών οργανισμών.

2. Πολιτική και γραφειοκρατική διαφθορά.

- **Η πολιτική διαφθορά**, που γινόταν αρχικά κατανοητή ως ένας εκφυλισμός και ακολούθως ως παθολογία του πολιτικού συστήματος, αναφέρεται στον επηρεασμό της πολιτικής διαδικασίας όπου σχεδιάζονται και αποφασίζονται οι νόμοι, οι πολιτικές και οι κανονισμοί.
- **Η γραφειοκρατική διαφθορά**, αναφέρεται στον επηρεασμό των διαδικασιών εφαρμογής των νόμων και πολιτικών.

3. Μικρή και μεγάλη διαφθορά.

Η διάκριση μεγάλης ή μικρής διαφθοράς δεν εξαρτάται από το πόσο μεγάλο είναι το χρηματικό ποσό αλλά η οικονομική επιφάνεια μιας χώρας δηλ. η σύγκριση ανάμεσα σε μια πλούσια και μία φτωχή χώρα. Γι αυτό και η διάκριση συσχετίζεται και με το ποιος εμπλέκεται ή σε ποιο κοινωνικοοικονομικό πεδίο λαμβάνει χώρα η διαφθορά.

- Ως **μικρή διαφθορά** θεωρούνται κυρίως πράξεις διαφθοράς των κατώτερων δημοσίων υπαλλήλων στις καθημερινές συναλλαγές τους με τους πολίτες, προκειμένου να αποκτήσουν με παράνομο τρόπο πρόσθετο εισόδημα. Βλάπτει μεγάλο αριθμό πολιτών και περισσότερο τους φτωχούς και συνδέεται με την υγεία, την αστυνομία, τη δικαιοσύνη και την παιδεία. Γι αυτό αναφέρεται κι ως «δωροδοκία επιβίωσης» ή «δωροδοκία της ανάγκης».
- Ως **μεγάλη διαφθορά**, θεωρούνται οι πράξεις διαφθοράς του πολιτικού προσωπικού ή των υψηλόβαθμων στελεχών του δημοσίου στις σχέσεις τους με μεγάλες επιχειρήσεις και με στόχο την παράνομη απόκτηση κερδών ή άλλων πλεονεκτημάτων. Εμφανίζεται ιδίως στους τομείς των δημόσιων έργων και προμηθειών, ιδιωτικοποιήσεων κλπ., και συνδέεται με τις πολυεθνικές εταιρείες ή μεγάλες εγχώριες, το οργανωμένο έγκλημα, την αγορά όπλων, την κυκλοφορία παράνομων φαρμάκων ή και ανθρώπων. Γι αυτό συνήθως αναφέρεται ότι η μεγάλη διαφθορά ταυτίζεται με την πολιτική διαφθορά και αντίστοιχα η μικρή με την γραφειοκρατική διαφθορά.

4. Δομική ή μακρά ή διαρκής διαφθορά και σποραδική ή περιστασιακή διαφθορά.

- Η **δομική διαφθορά** λαμβάνει τη μορφή της κοινωνικής ανταλλαγής, που είναι πολύ συνθετότερη της οικονομικής ανταλλαγής, όπου ο προσωπικός φορέας του διοικητικού οργάνου δε λαμβάνει άμεσα κάποιο ειδικό αντίκρισμα (π.χ. χρηματικό ποσό) για την παράβαση της νομιμότητας, αλλά και ένα ευρύ πλέγμα, μια συνεχή ροή πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών

και συμβολικών εξυπηρετήσεων, στα πλαίσια μιας κοινωνικής σχέσης σε βάθος χρόνου. Πρόκειται για εγγενή συμπεριφορά των θεσμικών λειτουργιών, χαρακτηρίζει μόνιμα ένα οικονομικοκοινωνικό σύστημα και αφορά τη δομική παραμόρφωση του πολιτεύματος.

- Η **σποραδική διαφθορά** παρουσιάζει μια κατ' εξαίρεση λειτουργία και πιστοποιεί την πλημμελή δομική συμπεριφορά ενός εθνικού συστήματος, χωρίς να επεκτείνεται σε ανώμαλες εκτροπές διαρκούς χαρακτήρα.

1.3.3 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Η αντιμετώπιση οποιουδήποτε προβλήματος προϋποθέτει τον επακριβή προσδιορισμό του, τη διάγνωση των αιτιών που το προκαλούν και τον υπολογισμό της έκτασης που καταλαμβάνει. Δυστυχώς όμως δεν υπάρχουν άμεσες μέθοδοι μέτρησης της διαφθοράς. Η μέτρηση του φαινομένου γίνεται έμμεσα και κυρίως με έρευνες που χρησιμοποιούν ως βάση ερωτηματολόγια. Με αυτές γίνεται προσπάθεια να εκτιμηθεί ο βαθμός διαφθοράς όπως γίνεται αντιληπτός. Εκτιμήσεις για τη διαφθορά δείχνουν ότι είναι ιδιαίτερα υψηλή παγκοσμίως, με αρκετές χώρες από την Ασία, Αφρική, Λατινική Αμερική και τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες να εμφανίζουν κακή επίδοση στο σχετικό δείκτη μέτρησης της διαφθοράς.

Οι τρεις βασικοί τρόποι με τους οποίους μπορεί να μετρηθεί η διαφθορά είναι:

1. **Συγκέντρωση των απόψεων των ομάδων ενδιαφερόμενων (stakeholders):** Πρόκειται για έρευνες εταιρειών, δημοσίων υπάλληλων, ιδιωτών και εξωτερικών παρατηρητών των Μ.Κ.Ο. και του ιδιωτικού τομέα.
2. **Ανίχνευση των θεσμικών χαρακτηριστικών των χωρών:** όπως για παράδειγμα πρακτικών δημοσίων προμηθειών, διαφάνειας προϋπολογισμού κλπ.: Μέσω αυτών συλλέγονται πληροφορίες για ευκαιρίες και κίνητρα διαφθοράς.
3. **Προσεκτικός έλεγχος εξειδικευμένων έργων:** Πρόκειται για καθαρά χρηματοοικονομικούς ελέγχους ή ελέγχους αποδοτικότητας, που παρέχουν πληροφορίες για αδικοπραγίες σε διάφορες κατηγορίες έργων, αλλά όχι για την έκταση της διαφθοράς στο σύνολο της εκάστοτε επικράτειας (Mastruzzi, M.Kaufmann, Kraay A.- 2006/p.1).

Οι διεθνείς οργανισμοί και οι Μ.Κ.Ο. που ασχολούνται με το φαινόμενο της διαφθοράς χρησιμοποιούν διάφορους δείκτες προκειμένου να εκτιμήσουν το μέγεθος της διαφθοράς σε κάθε χώρα και να προβούν σε διακρατικές και διαχρονικές συγκρίσεις. Η δυσκολία του εγχειρήματος αυτού έγκειται κυρίως στη δυσκολία προσδιορισμού του τι συνιστά διαφθορά και τι όχι, στοιχείο που διαφοροποιείται όχι μόνο ανάλογα με το κράτος, αλλά και ανάλογα με τη χρονική περίοδο.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

- **Ο Δείκτης Business International (BI).** Ο εν λόγω δείκτης, ο οποίος πλέον συντάσσεται από το Economist Intelligence Unit, περιλαμβάνει μια εκτίμηση του επιπέδου της διαφθοράς σε διάφορες χώρες. Τα ευρήματα προκύπτουν από στοιχεία που συλλέχθηκαν από ένα δίκτυο ανταποκριτών και αναλυτών σε όλο τον κόσμο και δημοσιεύθηκαν αρχικά για την περίοδο 1981-83.
- **Ο Δείκτης ICRG (International Country Risk Guide):** Ο εν λόγω δείκτης δημοσιεύεται ετησίως από την Political Risk Services Inc.
- **Ο δείκτης του Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ.** Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στην ετήσια δημοσίευσή του υπό τον τίτλο World Competitiveness Report παραθέτει και στοιχεία αναφορικά με κάποιο μέτρο δωροδοκίας.
- **Το Παγκόσμιο Βαρόμετρο για την Διαφθορά (Global Corruption Barometer, GCB)** αποτελεί μια έρευνα κοινής γνώμης, η οποία διεξάγεται από το 2003. Αυτή η έρευνα διερευνά τις αντιλήψεις της κοινής γνώμης αναφορικά με την διαφθορά.
- **Ο Δείκτης Χρηματισμού (Bribe Payers Index, BPI)** βασίζεται σε έρευνες ειδικού πληθυσμού. Το 2008 κάλυψε 26 χώρες. Πραγματοποιείται μεταξύ ανωτάτων στελεχών, επιχειρήσεων και τραπεζών των χωρών υποδοχής.
- **Ο Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς:** Ο εν λόγω δείκτης συντάσσεται από τον διεθνή μη-κυβερνητικό οργανισμό Διεθνής Διαφάνεια

1.3.4 ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς - Οργάνωση κατά της διαφθοράς

Σύμφωνα με την 'Διεθνής Διαφάνεια', διαφθορά είναι η κατάχρηση δημόσιας ή ιδιωτικής θέσης ή εξουσίας για ίδιο όφελος και ιδίως όταν παρέχονται υπηρεσίες σε πολίτες, διανέμονται δημόσια αγαθά, δεν εφαρμόζονται οι νόμοι, πραγματοποιούνται αδιαφανείς συναλλαγές είτε μεταξύ ιδιωτών και κράτους, είτε μεταξύ ιδιωτών.

Η «Διεθνής Διαφάνεια», «Transparency International», έχει έδρα το Βερολίνο και είναι η μόνη μη κερδοσκοπική οργάνωση με διεθνή δράση που έχει ως αποκλειστικό στόχο την καταπολέμηση της διαφθοράς. Σήμερα έχει περισσότερα από 100 εθνικά παραρτήματα.

Το ελληνικό παράρτημα, ιδρύθηκε στις 2 Ιουλίου του 1996 και συμμετέχει στην «Transparency International» ως πλήρες και ισότιμο μέλος. Το Διοικητικό Συμβούλιο της οργάνωσης έχει την ευθύνη για την εφαρμογή των αποφάσεων και των κατευθυντηρίων γραμμών όπως αυτές έχουν τεθεί από τη Γενική Συνέλευση. Το παρόν Διοικητικό Συμβούλιο εξελέγη κατά τη Γενική Συνέλευση της 6ης Δεκεμβρίου 2006 και συγκροτήθηκε σε σώμα την 14^η Δεκεμβρίου 2006 . αποτελείται από τους:

Κώστας Μπακούρης	Πρόεδρος
Λευτέρης Αντωνακόπουλος	Αντιπρόεδρος
Νατάσσα Μάνου	Γενικός Γραμματέας
Τάσος Φιλιππάκος	Ταμίας
Βασιλική Θεοδοσίου	Μέλος
Άγγελος Συρίγος	Μέλος
Νίκος Τραυλός	Μέλος

Έδρα του σωματείου της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάδος είναι η Αθήνα, ενώ λειτουργεί και ένα παράρτημα στη Θεσσαλονίκη, το οποίο ιδρύθηκε στις 8 Μαρτίου 2001. Για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία του παραρτήματος στη Θεσσαλονίκη, έχει εκλεγεί Διοικούσα Επιτροπή.

Τα μέλη της Διοικούσας Επιτροπής είναι οι:

Χρήστος Ακκάς	Πρόεδρος
Νίκος Αστεριάδης	Μέλος
Ιορδάνης Καισερλίδης	Μέλος

Πιο συγκεκριμένα, και σύμφωνα με το καταστατικό της ίδρυσης του σωματίου, σκοπός της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάδος είναι η πρόληψη, η επισήμανση και η καταπολέμηση, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, της διαφθοράς στις σχέσεις μεταξύ των κρατών, μεταξύ κρατών και φυσικών ή νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, και μεταξύ των προσώπων αυτών, με σκοπό την προάσπιση του κράτους δικαίου.

Ειδικότεροι σκοποί της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάδος είναι:

- Να διευρύνει τη γνώση των φαινομένων διαφθοράς ώστε να ορίσει τα μέσα και τις μεθόδους για τον περιορισμό της επέκτασής τους, όπου είναι δυνατό για την εξάλειψή τους, καθώς και να αξιολογεί τις συνέπειές τους.
- Να σχεδιάζει και να εφαρμόζει προγράμματα δράσης και αποστολές μελέτης στην Ελλάδα και στις χώρες που πλήττονται από φαινόμενα διαφθοράς με σκοπό την συνειδητοποίηση της ανάγκης ηθικής συμπεριφοράς.
- Να πραγματοποιεί κάθε είδους ενέργεια που θα έχει ως αποτέλεσμα την πρόληψη, την αποσόβηση και την καταπολέμηση των παράνομων πρακτικών και κάθε μορφή διαφθοράς.
- Να εισηγείται στις αρμόδιες Δημόσιες Αρχές, τα φυσικά και νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, επί παντός θέματος σχετικού με τις διάφορες εκφάνσεις της διαφθοράς και να προτείνει τρόπους καταπολέμησης.
- Να προσφέρει τη συνδρομή της στην Transparency International και να στηρίζει κάθε δράση που αποσκοπεί στην πραγματοποίηση των σκοπών της.
- Να ευαισθητοποιεί πολιτικούς, τεχνοκράτες διαχειριστές και λήπτες αποφάσεων και γενικότερα τους πολίτες.
- Να κινητοποιεί τους επαγγελματικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς κύκλους για την αναζήτηση μιας πιο ουσιαστικής ηθικής όσον αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική ζωή.
- Να προσφέρει βοήθεια και υποστήριξη σε θύματα παράνομων πρακτικών.

Οι παραπάνω σκοποί επιτυγχάνονται ενδεικτικά με τους πιο κάτω τρόπους:

- Με την οργάνωση δημόσιων εκδηλώσεων όπως συνέδρια, σεμινάρια, διαλέξεις, δημόσιες συζητήσεις και ακροάσεις, κλπ. ικανών να προάγουν την ατομική, συλλογική και επαγγελματική ηθική συμπεριφορά, στηριζόμενη ειδικά στην επικοινωνία.
- Με την παροχή πληροφοριών που θα συνδράμουν στην γνώση όλων των προβλημάτων που γεννά η διαφθορά στο πλαίσιο των δημοσίων και επιχειρηματικών σχέσεων και τη συγκέντρωση ενημερωτικού υλικού σχετικού με όλες τις εκφάνσεις της διαφθοράς.
- Με τη σύσταση επιτροπών, ομάδων εργασίας, συντονιστικών οργάνων και την έκδοση διαφόρων εντύπων όπως περιοδικά, επετηρίδα, επιθεώρηση και άλλα δημοσιεύματα που προωθούν τους σκοπούς της και ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη.

Το σωματείο της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάδος έχει πολιτικό χαρακτήρα, ανεξάρτητο από κάθε πολιτικό ή κομματικό σχηματισμό και επιδιώκει τους σκοπούς του, σε συνεργασία με άλλες παρεμφερείς οργανώσεις του εσωτερικού ή του εξωτερικού και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, μέσα σε πλήρη πολιτική, οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια.

Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς

Το ενδιαφέρον για τη μέτρηση της διαφθοράς έχει παρακινήσει προς τη δημιουργία πολλαπλών δεικτών και πολλαπλών μεθόδων από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, η Διεθνής Διαφάνεια καθώς και από εμπορικούς οργανισμούς αξιολόγησης. Ωστόσο, η κατασκευή των δεικτών ποικίλει, εγείροντας ουσιαστικά και μεθοδολογικά ζητήματα (Knack 2007, Azfar 2000).

Υπάρχουν περίπου 7 δείκτες μέτρησης της διαφθοράς. Ο πιο διαδεδομένος στη διεθνή βιβλιογραφία είναι ο Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς CPI (Corruption Perceptions Index) της διεθνούς Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια».

Πρόκειται για ένα σύνθετο δείκτη που διαμορφώνεται μέσα από στοιχεία ερευνών διεξαγομένων από ανεξάρτητους και ευυπόληπτους οργανισμούς. Το ερωτηματολόγιο που διαμορφώνεται αφορά σε ζητήματα κατάχρησης δημόσιας εξουσίας για ιδιωτικό όφελος, για παράδειγμα δωροδοκία δημόσιων λειτουργών, παραβάσεις στις κρατικές προμήθειες, σφετερισμό δημοσίων κεφαλαίων, ή σε θέματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα των πολιτικών κατά της διαφθοράς και συμπληρώνεται από εγχώριους και μη επιχειρηματίες και ειδικούς αναλυτές χωρών. Το τελικό αποτέλεσμα αφορά το αντιλαμβανόμενο και όχι το πραγματικό επίπεδο διαφθοράς, βασίζεται δηλαδή σε αντιλήψεις κι όχι σε εμπειρικά στοιχεία, όπως ο αριθμός δωροδοκιών ή ποινικών διώξεων ή κατάδικων για εγκλήματα διαφθοράς. Η χρήση αυτού του είδους στοιχείων θα αντανάκλασε μάλλον την αποτελεσματικότητα των αστυνομικών, δικαστικών και λοιπών αρχών ή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην αποκάλυψη φαινομένων διαφθοράς και σκανδάλων, παρά τα πραγματικά επίπεδα διαφθοράς.

Παρά τις όποιες κριτικές έχουν γίνει για τον δείκτη αυτό, εντούτοις συνεχίζει να ασκεί ιδιαίτερη επιρροή στην έρευνα για τα αίτια της διαφθοράς καθώς επίσης χρησιμοποιείται εκτενώς για την ενδυνάμωση της στήριξης με μέτρα για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Σύμφωνα με τον Andersson et al.(2009) , ο οποίος εξέτασε τον Δείκτη σε μεγαλύτερο βάθος, ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς χρησιμοποιείται κυρίως για πολιτικούς σκοπούς οι οποίοι δεν αποδεικνύονται πάντα

υποστηρικτικοί στην προσπάθεια για αντιδιαφθορά. Σύμφωνα με τον ερευνητή, ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς συμβάλλει στον κίνδυνο της δημιουργίας μιας «παγίδας της διαφθοράς», σε χώρες όπου η διαφθορά είναι βαθιά ριζωμένη, καθώς η οικονομική ενίσχυση για την ανάπτυξη των χωρών αυτών όλο και περισσότερο εξαρτάται από την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων, οι οποίες είναι αδύνατον να επιτευχθούν χωρίς την οικονομική αυτή ενίσχυση. Σύμφωνα με τους Everett, Neu και Johnston (Everett, Neu et al. 2007, Johnston 1999) ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας, αποτελεί το πλέον χρησιμοποιούμενο μέσο μέτρησης και σύγκρισης της διαφθοράς σε εθνικό επίπεδο.

Είναι ένας συγκεντρωτικός δείκτης, ο οποίος μετράει το βαθμό με τον οποίο δημόσιοι λειτουργοί και πολιτικοί εκτιμούν την ύπαρξη της διαφθοράς σε 178 χώρες και εστιάζει σε αντιλήψεις, όχι σε γεγονότα. Πιο συγκεκριμένα είναι ένας δείκτης ο οποίος συνδυάζει διαφορετικά δεδομένα σχετικά με την αντίληψη της διαφθοράς, δηλαδή βασίζεται σε 13 διαφορετικές έρευνες και πορίσματα από 10 ανεξάρτητους οργανισμούς, με διαφορετικό δείγμα και ποικιλία μεθόδων, οι οποίες

απευθύνονται σε επαγγελματίες, αναλυτές και ειδικούς για κάθε χώρα. Όλες οι πηγές του δείκτη προσφέρουν πληροφορίες σχετικά με τη διαφθορά, κυρίως στο δημόσιο τομέα. Η βαθμολογία της κάθε χώρας βασίζεται στην κλίμακα του 10, όπου το 10 αντιστοιχεί στην απόλυτα αδιάφθορη χώρα, ενώ το 1 στην απόλυτα διεφθαρμένη.

Οι 10 οργανισμοί στον οποίων τις έρευνες βασίζεται για τη διαμόρφωσή του, ο Δείκτης αντίληψης της Διαφθοράς, είναι οι εξής:

- Asian Development Bank (ADB), Country Performance Assessment Ratings, 2009
- African Development Bank (AfDB), Country Policy and Institutional Assessment, 2009
- Bertelsmann Foundation (BF), Bertelsmann Transformation Index (BTI), 2009
- The Economist Intelligence Unit (EIU), Country Risk Service and Country Forecast, 2010
- Freedom House (FH), Nations in Transit, 2010
- Global Insight (formerly the World Markets Research Centre, GI), Risk Ratings, 2010
- The Institute for Management Development (IMD) Lausanne, World Competitiveness Yearbook, 2009 and 2010
- The Political and Economic Risk Consultancy, (PERC) Hong Kong, Asian Intelligence Newsletter, 2009 and 2010
- World Economic Forum (WEF), Global Competitiveness Report, 2009 and 2010
- World Bank (WB), Country Policy and Institutional Assessment 2009

Οι έρευνες των ADB, AfDB, BTI, EIU, GI και WB αντανakλούν αντιλήψεις εκτός της χώρας που αξιολογείται και σε αυτές απαντούν ειδικοί και στελέχη επιχειρήσεων από ανεπτυγμένες χώρες του δυτικού ημισφαιρίου. Αντίθετα, οι έρευνες των FH, IMD, PERC και WEF αντανakλούν αντιλήψεις εντός της χώρας που αξιολογείται και απαντούν σε αυτές ειδικοί και στελέχη επιχειρήσεων από την εκάστοτε χώρα, καθώς και στελέχη πολυεθνικών εταιρειών.

Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς - 2012

Κατάταξη Χώρας	Χώρα / Περιοχή	CPI 2012 Score
1	Δανία	90
1	Φινλανδία	90
1	Νέα Ζηλανδία	90
4	Σουηδία	88
5	Σιγκαπούρη	87
6	Ελβετία	86
7	Αυστραλία	85
7	Νορβηγία	85
9	Καναδάς	84
9	Ολλανδία	84
11	Ισλανδία	82
12	Λουξεμβούργο	80
13	Γερμανία	79
14	Χονγκ Κονγκ	77
15	Μπαρμπάντος	76
16	Βέλγιο	75
17	Ιαπωνία	74
17	Ην. Βασίλειο	74
19	ΗΠΑ	73
20	Χιλή	72
20	Ουρουγουάη	72
22	Μπαχάμες	71
22	Γαλλία	71

22	Αγία Λουκία	71
25	Αυστρία	69
25	Ιρλανδία	69
27	Κατάρ	68
27	Ην. Αραβ. Εμιράτα	68
29	Κύπρος	66
30	Μποτσουάνα	65
30	Ισπανία	65
32	Εσθονία	64
33	Μπουτάν	63
33	Πορτογαλία	63
33	Πουέρτο Ρίκο	63
36	Άγιος Βικέντιος & Γρεναδίνες	62
37	Σλοβενία	61
37	Ταϊβάν	61
39	Πράσινο Ακρωτήριο	60
39	Ισραήλ	60
41	Δομήνικος	58
41	Πολωνία	58
43	Μάλτα	57
43	Μαυρίκιος	57
45	Ν. Κορέα	56
46	Μπρουνέι	55
46	Ουγγαρία	55
48	Κόστα Ρίκα	54

48	Λιθουανία	54
50	Ρουάντα	53
51	Γεωργία	52
51	Σεϋχέλλες	52
53	Μπαχρέιν	51
54	Τσεχία	49
54	Λετονία	49
54	Μαλαισία	49
54	Τουρκία	49
58	Κούβα	48
58	Ιορδανία	48
58	Ναμίμπια	48
61	Ομάν	47
62	Κροατία	46
62	Σλοβακία	46
64	Γκάνα	45
64	Λεσότο	45
66	Κουβέιτ	44
66	Ρουμανία	44
66	Σαουδ. Αραβία	44
69	Βραζιλία	43
69	ΠΓΔΜ	43
69	Ν. Αφρική	43
72	Βοσνία & Ερζεγοβίνη	42
72	Ιταλία	42

72	Σάο Τομέ & Πρίνσιπε	42
75	Βουλγαρία	41
75	Λιβερία	41
75	Μαυροβούνιο	41
75	Τυνησία	41
79	Σρι Λάνκα	40
80	Κίνα	39
80	Σερβία	39
80	Τρινιντάντ & Τομπάγκο	39
83	Μπουρκίνα Φάσο	38
83	Ελ Σαλβαδόρ	38
83	Τζαμάικα	38
83	Παναμάς	38
83	Περού	38
88	Μαλάουι	37
88	Μαρόκο	37
88	Σουρινάμ	37
88	Σουαζιλάνδη	37
88	Ταϊλάνδη	37
88	Ζάμπια	37
94	Μπενίν	36
94	Κολομβία	36
94	Τζιμπουτί	36
94	Ελλάδα	36
94	Ινδία	36

94	Μολδαβία	36
94	Μογγολία	36
94	Σενεγάλη	36
102	Αργεντινή	35
102	Γκαμπόν	35
102	Τανζανία	35
105	Αλγερία	34
105	Αρμενία	34
105	Βολιβία	34
105	Γκάμπια	34
105	Κόσοβο	34
105	Μάλι	34
105	Μεξικό	34
105	Φιλιππίνες	34
113	Αλβανία	33
113	Αιθιοπία	33
113	Γουατεμάλα	33
113	Νίγηρας	33
113	Ανατολικό Τιμόρ	33
118	Δομηνικανή Δημοκρατία	32
118	Εκουαδόρ	32
118	Αίγυπτος	32
118	Ινδονησία	32
118	Μαδαγασκάρη	32
123	Λευκορωσία	31

123	Μαυριτανία	31
123	Μοζαμβίκη	31
123	Σιέρα Λεόνε	31
123	Βιετνάμ	31
128	Λίβανος	30
128	Τόγκο	30
130	Ακτή Ελεφαντοστού	29
130	Νικαράγουα	29
130	Ουγγάντα	29
133	Κομόρες	28
133	Γουιάνα	28
133	Ονδούρα	28
133	Ιράν	28
133	Καζακστάν	28
133	Ρωσία	28
139	Αζερμπαϊτζάν	27
139	Κένυα	27
139	Νεπάλ	27
139	Νιγηρία	27
139	Πακιστάν	27
144	Μπαγκλαντές	26
144	Καμερούν	26
144	Κεντρική Αφρ. Δημοκρατία	26
144	Κονγκό	26
144	Συρία	26

144	Ουκρανία	26
150	Ερυθραία	25
150	Γουινέα - Βισάου	25
150	Παπούα - Νέα Γουινέα	25
150	Παραγουάη	25
154	Γουινέα	24
154	Κιργιστάν	24
156	Υεμένη	23
157	Αγκόλα	22
157	Καμπότζη	22
157	Τατζικιστάν	22
160	Λ.Δ. Κονγκό	21
160	Λάος	21
160	Λιβύη	21
163	Ισημερινή Γουινέα	20
163	Ζιμπάουε	20
165	Μπουρούντι	19
165	Τσαντ	19
165	Αϊτή	19
165	Βενεζουέλα	19
169	Ιράκ	18
170	Τουρκμενιστάν	17
170	Ουζμπεκιστάν	17
172	Μιανμάρ	15
173	Σουδάν	13

174	Αφγανιστάν	8
174	Β. Κορέα	8
174	Σομαλία	8

Τα επίπεδα δωροδοκίας, κατάχρησης εξουσίας και υπογείων συναλλαγών παραμένουν υψηλά σε πολλές χώρες, προκαλώντας γενική κατακραυγή. Ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς παρουσιάζει τον συνεχή καταστροφικό ρόλο της διαφθοράς.

Τα 2/3 από το σύνολο των 176 χωρών του CPI2012 κατατάσσονται κάτω από τη βάση (δηλαδή με βαθμό κάτω από 50), στην κλίμακα του 100 (όπου 0 = αντίληψη ότι υπάρχει υψηλή διαφθορά και 100= αντίληψη ότι δεν υπάρχει διαφθορά), υπογραμμίζοντας την επιτακτική ανάγκη για εδραίωση της διαφάνειας στους δημόσιους φορείς και ενίσχυση της υπευθυνότητας για όσους κατέχουν δημόσια αξιώματα. Η διαφθορά εξακολουθεί να μαστίζει όλον τον κόσμο και να πλήττει στην ευρωζώνη τις χώρες με τα σημαντικότερα προβλήματα-ειδικά την Ελλάδα και την Ιταλία-των οποίων η θέση υποβαθμίστηκε, όπως τονίζει η οργάνωση Διεθνής Διαφάνεια στην ετήσια έκθεσή της. Η οργάνωση διαπιστώνει πως «η διαφθορά εξακολουθεί να μαστίζει τις κοινωνίες σε όλον τον κόσμο» και επισημαίνει το απογοητευτικό επίπεδο διαφθοράς στη ζώνη του ευρώ «στις χώρες που πλήττονται περισσότερο» από την οικονομική κρίση.

Το 2012, η Ιταλία και η Ελλάδα βρίσκονται στην 72η και την 94η θέση αντίστοιχα με βαθμολογία 42 και 36 μονάδες, υποχωρώντας κατά τρεις και δεκατέσσερις θέσεις από την προηγούμενη κατάταξη. Η Ιταλία βρίσκεται πλέον στο ίδιο επίπεδο με την Τυνησία και η Ελλάδα με την Κολομβία. Ανάμεσα στις χώρες που έχουν πληγεί από την κρίση χρέους, η Ιρλανδία (25η), η Ισπανία (30η) και η Πορτογαλία (33η) συγκεντρώνουν βαθμολογία πάνω από 60 μονάδες. Αντιμετωπίζοντας λιγότερα προβλήματα λόγω κρίσης, η Γερμανία και η Γαλλία βρίσκονται στην 13η και 22η θέση με περισσότερες από 70 μονάδες.

Η Διεθνής Διαφάνεια καλεί για μια ακόμα φορά την Ευρωπαϊκή Ένωση «να εντείνει τις προσπάθειές της για την πρόληψη της διαφθοράς στους δημόσιους οργανισμούς». Δανία, Φινλανδία και Νέα Ζηλανδία μοιράζονται την πρώτη θέση με 90 μονάδες. Ιαπωνία και Βρετανία βρίσκονται στην 17η θέση, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες στην 19η. Η Κίνα παραμένει χαμηλά, στην 80η θέση με 39 μονάδες. Οι περισσότερες από τις χώρες της Αραβικής Άνοιξης έχουν βαθμολογία μικρότερη του 40. Αφγανιστάν, Βόρεια Κορέα και Σομαλία βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις του πίνακα μόλις με οκτώ μονάδες. Η Ρωσία (133η) με μόλις 28 μονάδες θεωρείται από την οργάνωση μια από τις χώρες με το χειρότερο επίπεδο διαφθοράς, αλλά φέτος έχει βελτιώσει την κατάταξή της, ανεβαίνοντας δέκα θέσεις.

Η πρόεδρος της οργάνωσης **Ουγκέτ.Λαμπέλ** υπογραμμίζει ότι «Μετά τη χρονιά αυτή που ο αγώνας κατά της διαφθοράς ενισχύθηκε, περιμένουμε από τις κυβερνήσεις να σκληρύνουν τη στάση τους απέναντι στην κατάχρηση εξουσίας».

Η **Διεθνής Διαφάνεια** τονίζει σε ανακοίνωσή της ότι «αν και η κατακραυγή εναντίον των διεφθαρμένων κυβερνήσεων οδήγησε στην απομάκρυνση από την

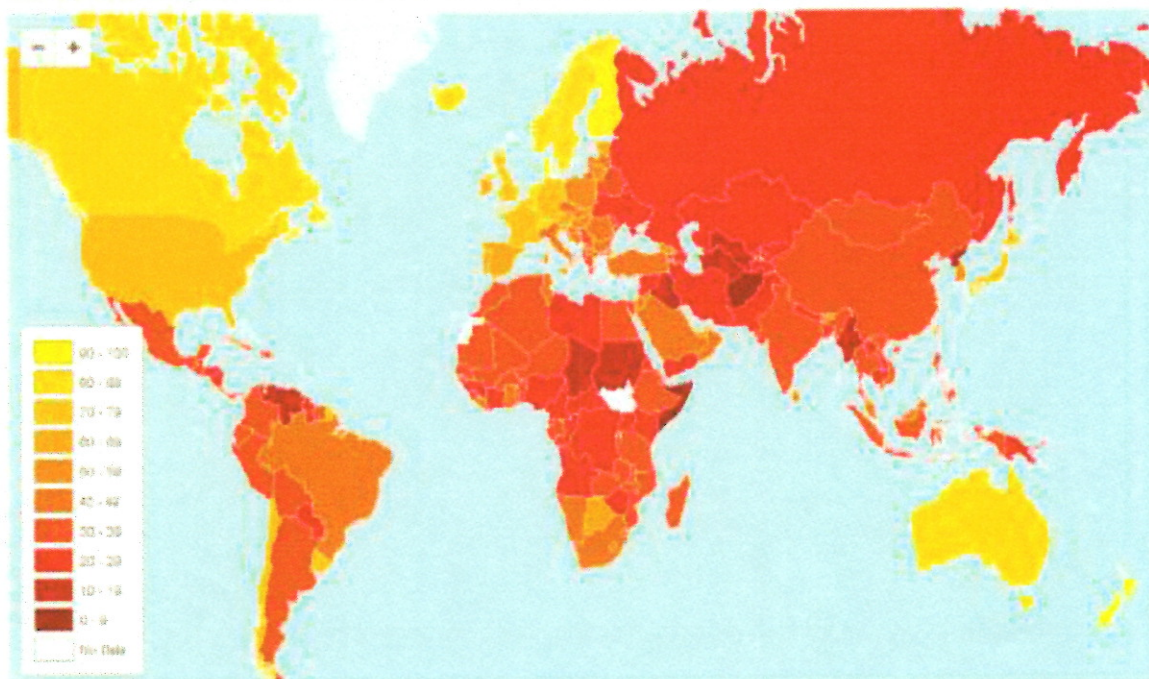

εξουσία αρκετών ηγετών, το επίπεδο δωροδοκίας, κατάχρησης εξουσίας και μυστικών συμφωνιών παραμένει πολύ υψηλό σε ορισμένες χώρες».

Επίσης ο διευθύνων σύμβουλος της οργάνωσης **Κόμπους ντε Σβαρντ** δήλωσε ότι «οι μεγάλες οικονομικές δυνάμεις πρέπει δώσουν το παράδειγμα, διασφαλίζοντας πως οι θεσμοί τους είναι απολύτως αδιαφανείς και οι ηγέτες του υπόλογοι για τις πράξεις τους».

Ο «Παγκόσμιος Χάρτης» της Διαφθοράς το 2012

CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2012

Πηγή: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2012

Θα πρέπει να εμπιστευόμαστε τον Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς ή όχι;

Ωστόσο, παρά τη δημοτικότητά του, ο δείκτης αυτός δεν είναι χωρίς προβλήματα, πολλά από τα οποία έχουν αναγνωριστεί από τη Διεθνή Διαφάνεια. Για παράδειγμα, ο δείκτης βασίζεται σε αντιλήψεις, όχι σε πραγματικά επίπεδα διαφθοράς. Επιπλέον, τείνει να εξισώσει τη διαφθορά με τη δωροδοκία και όχι με κάποιες από τις άλλες πολυάριθμες μορφές που η διαφθορά μπορεί να πάρει.

Επιπρόσθετα, είναι αβέβαιο τι αντιπροσωπεύουν στην πραγματικότητα οι αλλαγές στις βαθμολογίες που συντελούνται κάθε χρόνο. Σύμφωνα με τους Everett και Neu (Everett, Neu et al. 2007), η ακρίβεια στις μετρήσεις του Δείκτη αυτού είναι πιο αυξημένη στις φτωχές χώρες. Επιπλέον, με την εξέταση και μόνο της κλίμακας κατάταξης των χωρών ως διεφθαρμένες, κάποιος μπορεί να πιστέψει ότι οι φτωχές χώρες είναι αναξιόπιστες (κατατάσσονται κοντά στο 0), ενώ οι πλούσιες χώρες (κατατάσσονται κοντά στο 10) είναι κατά κάποιον τρόπο πιο ηθικές και αξιόπιστες. Ο δείκτης αυτός, μπορεί όντως να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να προβλέψουν πρόσθετα κόστη, αλλά λειτουργεί επίσης για να θέσει τις χώρες μέσα σε έναν

φανταστικό παγκόσμιο χώρο (Hage 1998), με τελικό σκοπό να ενισχύσει την ξενοφοβία και να επιδεινώσει τις υπάρχουσες εξωτερικές σχέσεις μεταξύ των πλούσιων και των φτωχών χωρών (Elias, Scotson 1994).

Σύμφωνα με τους Ko και Samajdar (Ko, Samajdar 2010) ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς δεν χρησιμοποιεί πηγές που εστιάζουν στην μέτρηση συγκεκριμένων τύπων διαφθοράς. Αντιθέτως, χρησιμοποιεί πηγές οι οποίες κάνουν μια γενική εκτίμηση για το επίπεδο του κινδύνου στις χώρες, την ανταγωνιστικότητα και την διακυβέρνηση. Επομένως, ο Δείκτης αυτός μετράει την γενική αντίληψη για τη διαφθορά και δεν μετράει συγκεκριμένους τύπους διαφθοράς, εκτός από την δωροδοκία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ – ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΔΙΑΦΘΟΡΑ: ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ

2.1 Η σχέση ανάμεσα στο μέγεθος της κυβέρνησης και στο ύψος της διαφθοράς

Υπάρχει μια σχετικά μεγάλη βιβλιογραφία που μελετά το εάν υπάρχει μια συστηματική σχέση μεταξύ του μεγέθους της κυβέρνησης και της επίπτωσης της διαφθοράς. Ωστόσο, η διαφθορά δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εξωγενής παράγοντας από το μέγεθος της κυβέρνησης, καθώς το μέγεθος της κυβέρνησης δημιουργεί κίνητρα για αυξημένη διαφθορά.

Οι Arvate και Curi (Arvate, Curi et al. 2010) εξέτασαν την αιτιότητα μεταξύ του μεγέθους της κυβέρνησης και της διαφθοράς, καθώς και το εάν υπάρχει διαφορετικό υπόδειγμα αιτιότητας μεταξύ των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών, εξετάζοντας δύο διαφορετικά δείγματα: τις χώρες που υπάγονται στον OECD2 (for Economic Co-operation and Development) (εκτός του Μεξικού) και τις χώρες της λατινικής Αμερικής, κατά την περίοδο 1996-2003.

Προκειμένου να ασχοληθούν με την αιτιώδη συνάφεια που υπάρχει μεταξύ της διαφθοράς και του μεγέθους της κυβέρνησης, χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία των Granger και Huang (Granger, Huang 1997). Αυτή η μεθοδολογία υιοθετεί την αιτιότητα που παρουσιάστηκε στην εργασία του Granger (Granger 1969) σύμφωνα με την οποία μια μεταβλητή x προκαλεί το y όταν το y είναι καλύτερη πρόβλεψη χρησιμοποιώντας όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες από το όταν χρησιμοποιούνται μόνο οι πληροφορίες τις οποίες αποκλείει το x .

Τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα ήταν ότι δεν υπάρχουν διαφορές από την άποψη της αιτιότητας ανάμεσα στα δύο δείγματα. Τόσο για τις χώρες του OECD όσο και για τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, το μέγεθος της κυβέρνησης (κατά Granger) προκαλεί διαφθορά. Συνεπώς, οι ίδιες συμβουλές πολιτικής εφαρμόζονται και στις δύο χώρες. Δεδομένου ότι μια μεγαλύτερη συμμετοχή της κυβέρνησης στις ιδιωτικές αγορές σήμερα, θα ακολουθηθεί στο μέλλον από ένα υψηλότερο επίπεδο διαφθοράς, μια ενδεχόμενη παροχή πολιτικής συμβουλής, θα ήταν να μειωθεί το μέγεθος της κυβέρνησης. Ωστόσο, αυτό δεν είναι ένα εύκολο έργο να ληφθεί. Μια άλλη παροχή πολιτικής συμβουλής, θα ήταν να προαχθεί η καλή διακυβέρνηση. Όπως έχει αναφέρει και ο Tanzi (Tanzi 1998), η προώθηση μιας καλής διακυβέρνησης βοηθάει στην καταπολέμηση της διαφθοράς, διότι τα κίνητρα και το πεδίο δράσης για τη διαφθορά είναι μεγαλύτερα, όπου υπάρχει κακή διακυβέρνηση.

2.2 Η σχέση μεταξύ διαφθοράς και ανάπτυξης

Η σχέση διαφθοράς και ανάπτυξης έχει υπάρξει το θέμα πολλών υπαρχουσών ερευνών. Ο Evrensel (Evrensel 2010) εισάγει και μια νέα διάσταση, αυτή της σχέσης μεταβλητότητας ανάμεσα στην διαφθορά και την ανάπτυξη. Όσον αφορά τη σχέση διαφθοράς-ανάπτυξης, η κυβερνητική διαφθορά έχει εξεταστεί από την ακαδημαϊκή κοινότητα καθώς και από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε εθνικό και πολυεθνικό επίπεδο εξαιτίας της πεποίθησης ότι μπορεί να προκαλεί σημαντικό κόστος για την οικονομία.

Συνεπώς, οι περισσότερες θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες για τη διαφθορά, τονίζουν το κόστος της αποδοτικότητας που σχετίζεται με τη διαφθορά όταν το επιχείρημα κυρίως εστιάζεται στις εναλλακτικές (και περισσότερο παραγωγικές) χρήσεις των διεφθαρμένα χρησιμοποιούμενων σπάνιων πόρων (Bardhan 2006), (Blackburn, Bose et al. 2006), (Del Monte, Papagni 2007, Lambert- Mogiliansky, Majumdar et al. 2007), (Macrae 1982, Shleifer, Vishny 1993). Υπάρχουν επιπλέον αποδεικτικά στοιχεία ότι η διαφθορά έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία σε επίπεδο επιχείρησης (Berkowitz, Li 2000, Frye, Shleifer 1997, Svensson 2003). Επιπλέον, έχει προταθεί ότι η διαφθορά αλλοιώνει τη διάρθρωση της αγοράς, με τη μείωση του βιομηχανικού ανταγωνισμού (Emerson 2006). Σύμφωνα με τον Evrensel (Evrensel 2010), η διαφθορά μπορεί να αυξάνει ή να μειώνει τους ρυθμούς ανάπτυξης ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της γραφειοκρατικής δομής. Εάν υπάρχει μια ανταγωνιστική γραφειοκρατική δομή, το μοντέλο προβλέπει πολλαπλές ισορροπίες.

Όσον αφορά τη σχέση μεταβλητότητας ανάμεσα στην ανάπτυξη και τη διαφθορά, τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει ο Evrensel (Evrensel 2010) είναι ότι πρώτον, ο υψηλότερος έλεγχος της διαφθοράς, ο έλεγχος του κινδύνου απαλλοτρίωσης, και η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, μειώνουν την μεταβλητότητα ανάπτυξης. Δεύτερον, ο υψηλότερος βαθμός στον εκτελεστικό ανταγωνισμό οδηγεί σε μεγαλύτερη αστάθεια της ανάπτυξης. Και τρίτον, η αύξηση των κρατικών δαπανών μειώνει την αστάθεια της ανάπτυξης.

2.3 Η Συσχέτιση της <ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ> με την οικονομική ανάπτυξη

Η επίδραση της δημοκρατίας στην οικονομική ανάπτυξη στηρίζεται κατά βάση στη θέση ότι οι πολιτικοί θεσμοί που επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη λειτουργούν περισσότερο αποτελεσματικά υπό καθεστώς δημοκρατίας. Στους θεσμούς αυτούς περιλαμβάνονται κυρίως ο κανόνας δικαίου που προστατεύει τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, οι ατομικές ελευθερίες που ενισχύουν τη δημιουργικότητα και την επιχειρηματικότητα, η ελευθερία έκφρασης που διασφαλίζει την παραγωγή και τη διακίνηση της πληροφορίας και οι θεσμικοί έλεγχοι που αποθαρρύνουν τη μαζική κλοπή της δημόσιας περιουσίας, φαινόμενο που παρατηρείται συχνά στα αυταρχικά καθεστώτα (Pei 1999). Σχετική εμπειρική έρευνα 115 χωρών κατά την περίοδο 1960-1980 αποκαλύπτει ότι κατά την περίοδο αυτή οι περισσότεροι δημοκρατικές χώρες χαρακτηρίζονταν από υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης σε σύγκριση με τις λιγότερες δημοκρατικές.

Επισημαίνοντας όμως ότι, η εμπειρική έρευνα για την επίδραση της δημοκρατίας στην οικονομική ανάπτυξη δεν επιβεβαιώνει πάντα ότι η ενδυνάμωση της δημοκρατίας δημιουργεί ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, οι μελέτες των Kormendi και Meguire (1985) και Scully (1988) βρήκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα για την επίδραση της δημοκρατίας στην ανάπτυξη. Αντίθετα, στις μελέτες των Helliewll (1994), Przeworski και Limongi (1993) και Brynetti (1997) τα αποτελέσματα ήταν αμφιλεγόμενα. Ο Barro (1996) θεωρεί ότι η επίδραση της δημοκρατίας στην ανάπτυξη γίνεται μέσω της επίδρασης της δημοκρατίας σε άλλες μεταβλητές που προσδιορίζουν την ανάπτυξη, όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο. Ο Rodrik (1997) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ ανάπτυξης και δημοκρατίας. Ο Rivera-Batiz (2002) εκτιμά ότι η δημοκρατία επηρεάζει την ανάπτυξη μέσω της θετικής συσχέτισής της με την ποιότητα της διακυβέρνησης. Στις περιπτώσεις που η δημοκρατία δεν συνδέεται με βελτίωση της διακυβέρνησης, η επίδρασή της στην ανάπτυξη είναι πολύ μικρή.

Η επίδραση της δημοκρατίας στην ανάπτυξη μπορεί να εξεταστεί και μέσα από την επίδρασή της στην παγκοσμιοποίηση. Η συσχέτιση μεταξύ μιας παγκοσμιοποίησης και δημοκρατίας εξετάζεται ευρέως στη σύγχρονη διεθνής βιβλιογραφία. Μια κατηγορία εργασιών εξετάζει την επίδραση της δημοκρατίας στην παγκοσμιοποίηση, ενώ μία δεύτερη εκτιμά την επίδραση που έχει η παγκοσμιοποίηση στη διεύρυνση της δημοκρατίας στις διάφορες χώρες. Τα αποτελέσματα των εργασιών αυτών, σε πολλές περιπτώσεις, είναι αντίθετα. Έτσι, αρκετές εργασίες εκτιμούν ότι υπάρχει μια θετική συσχέτιση μεταξύ δημοκρατίας και παγκοσμιοποίησης, ή διαφορετικά ότι επιδρά θετικά η δημοκρατία στη διεύρυνση της παγκοσμιοποίησης (Grofman και Gray "2000", Giavazzi Tabellini "2005", Milner και Kubota "2005", Eichengreen και Leblang "2006"). Αντίθετα, άλλες εργασίες, όπως του Yu (2005) και των O'Rourke και Taylor (2005), δείχνουν ότι το αποτέλεσμα μπορεί να είναι και αντίστροφο. Ομοίως, υπάρχουν δημοκρατικές δομές, όπως εργασίες που θεωρούν ότι η παγκοσμιοποίηση επιδρά θετικά στις δημοκρατικές δομές, όπως η εργασία του Yu (2005), των Lopez-Cordova και Meissen (2005), των Papaioannou και Siourounis (2005) και των Eichengreen και Leblang (2006). Οι Li και Rigobon και Rodrik (2004) βρήκαν την ύπαρξη αρνητικής συσχέτισης. Έτσι, οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι η παγκοσμιοποίηση έχει προωθήσει τη σύγκλιση του κατά κεφαλή εισοδήματος μεταξύ των χωρών και μάλιστα το κατά κεφαλή εισόδημα έχει αυξηθεί ταχύτερα

στις αναπτυσσόμενες χώρες απ' ότι στις πλούσιες χώρες (στη δεκαετία του '90, η αύξηση ήταν αντίστοιχα 5% με 2,2%). Όμως παρά την αύξηση αυτή, στις αναπτυσσόμενες χώρες έχει αυξηθεί η υπάρχουσα ανισότητα, που όμως αποδίδεται σε άλλους παράγοντες εκτός παγκοσμιοποίησης (πόλεμοι, φυσικές καταστροφές, τεχνολογικές αλλαγές κλπ). Οι χώρες που παρουσιάζονται περισσότερο ανοιχτές στο εμπόριο, στην κίνηση κεφαλαίων κλπ, έχουν σημαντική αύξηση στα εισοδήματά τους. Ειδικότερα, εμπειρικές μελέτες έχουν επιβεβαιώσει τη θεωρητική θέση ότι δηλαδή το άνοιγμα στο εμπόριο οδηγεί σε μεγαλύτερη ανάπτυξη. Αντίθετα, δεν έχουν επιβεβαιωθεί εμπειρικά, οι θεωρητικές θετικές επιπτώσεις της κίνησης κεφαλαίων (συνολικά) στο ΑΕΠ των αναπτυσσομένων χωρών. Εξαιρέση αποτελούν οι άμεσες ξένες επενδύσεις, για τις οποίες έχει βρεθεί εμπειρική σχέση θετικής συμβολής στο ΑΕΠ των αναπτυσσομένων χωρών, αλλά και των χωρών του ΟΟΣΑ.

Σύμφωνα με την παραπάνω θεωρητική ανάλυση σημαντικά στοιχεία της διακυβέρνησης αποτελούν οι πολιτικοί θεσμοί μιας κοινωνίας καθώς και οι οικονομικοί της θεσμοί, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίον παρεμβαίνει η πολιτεία για την ενθάρρυνση ή μη της οικονομικής δραστηριότητας. (World Bank, 2008). Συνεπώς, η διαλεκτική σχέση μεταξύ διακυβερνήσας και μεγέθυνσης συνδέεται στενά με τη σχέση μεταξύ θεσμών, επισήμων και ανεπίσημων και οικονομικής μεγέθυνσης. Η καλή διακυβέρνηση επηρεάζει το επίπεδο της δημοκρατίας και το βαθμό της διαφθοράς, που με τη σειρά τους επηρεάζουν το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης. Παράλληλα, βεβαία, δεν μπορεί να αγνοείται και η <<ανάδραση>> που υπάρχει μεταξύ των μεταβλητών αυτών. Η οικονομική ανάπτυξη επηρεάζει το επίπεδο της δημοκρατίας και το βαθμό της διαφθοράς, που με τη σειρά τους επηρεάζουν την ποιότητα διακυβέρνησης. Και η κατεύθυνση αυτή των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών αυτών παρουσιάζεται στο ίδιο σχήμα με διακεκομμένες γραμμές. Στο σχήμα δεν σημειώνονται οι άμεσες σχέσεις που υπέχουν μεταξύ δημοκρατίας και διαφθοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Τα τελευταία χρόνια, η παρουσία της διαφθοράς ανά τον κόσμο έχει τραβήξει την προσοχή των οικονομολόγων και την κοινής γνώμης. Η επίγνωση των δραματικών συνεπειών της διαφθοράς στην ανάπτυξη μιας χώρας, μας οδηγεί να διερευνήσουμε γιατί η διαφθορά υπάρχει και τι είναι αυτό που την κάνει τόσο διαδεδομένη μεταξύ των χωρών. Ένας μεγάλος αριθμός από έρευνες έχει υποδείξει την συσχέτιση που υπάρχει μεταξύ ενός μεγάλου συνόλου μεταβλητών και της διαφθοράς.

Ωστόσο, πολύ συχνά, προκύπτουν αμφιλεγόμενα αποτελέσματα όταν υιοθετούνται διαφορετικοί τρόποι μέτρησης της διαφθοράς, διαφορετικά δείγματα, ή κυρίως διαφορετικές προϋποθέσεις (conditioning sets). Σε μια τέτοια περίπτωση, ακόμη και αν κάναμε μια πλήρως εξονυχιστική ανάλυση για να ελέγξουμε την ευρωστία (robustness) των προφανώς στατιστικά σημαντικών μεταβλητών, δεν θα σταματούσαμε να αναρωτιόμαστε εάν θα βρίσκαμε τα ίδια αποτελέσματα δοκιμάζοντας μια διαφορετική προδιαγραφή (specification).

Ο Danila Serra (Serra 2006) σύμφωνα με μια έρευνά του, προσπάθησε να βρει τους πραγματικά σταθερούς προσδιοριστικούς παράγοντες της διαφθοράς ανάμεσα στους διάφορους παράγοντες που έχουν βρεθεί, σύμφωνα με παλαιότερες έρευνες, να συνδέονται με τη διαφθορά.

Εξετάστηκαν συνολικά 16 μεταβλητές, όσον αφορά την ευρωστία τους:

- **τέσσερις οικονομικές** μεταβλητές (οικονομική ανάπτυξη, ανοικτότητα στο διεθνές εμπόριο, παρέμβαση του κράτους στην οικονομία, προικοδότηση φυσικών πηγών),
- **πέντε κοινωνικοπολιτιστικές** μεταβλητές (το Βρετανικό σύστημα δικαιοσύνης, η Βρετανική αποικιακή κληρονομιά, η Προτεσταντική θρησκεία, ο εθνογλωσσικός κατακερματισμός, η μόρφωση του πληθυσμού), και
- **επτά πολιτικές** μεταβλητές (τα θεμελιώδη πολιτικά δικαιώματα, η αδιάλειπτη δημοκρατία, η ελευθερία της πληροφόρησης, η διάχυση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, το ομοσπονδιακό σύστημα, το εκλογικό σύστημα, η πολιτική αστάθεια).

Τα αποτελέσματα της ανάλυσής του υποστηρίζουν την εργασία του Treisman (Treisman 2000) και συνοψίζονται στα εξής:

Πέντε μονάχα μεταβλητές πέρασαν την ανάλυση EBA (Extreme Bounds Analysis).

Αυτές είναι:

1. **Οικονομική ανάπτυξη:** Γενικά η οικονομική ανάπτυξη επιδρά κατασταλτικά στην έκταση της διαφθοράς μέσα από την διάδοση της εκπαίδευσης, την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και την αποπροσωποποίηση των σχέσεων. Για αποδοτικότερη αγορά, χαρακτηριστικά των αναπτυσσόμενων πλούσιων χωρών είναι οι συναλλαγές να είναι γρήγορες και διαφανείς άρα αποπροσωποποίηση των σχέσεων.

Επίσης, το κοινωνικό στίγμα για τους διεφθαρμένους είναι μεγαλύτερο σε αναπτυγμένες χώρες διότι είναι μειωμένη η επίδραση των λογικών που μετατρέπουν τη διαφθορά σε κοινότυπη και νομότυπη πράξη της καθημερινότητας.

2. **Προτεσταντική θρησκεία** : Όσο λιγότερο ιεραρχική και περισσότερο ατομιστική ή ισόνομη είναι μια θρησκεία όπως είναι ο Προτεσταντισμός σε σύγκριση με τον Καθολικισμό την Ορθόδοξη εκκλησία και τους Μουσουλμάνους, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η αντίθεση τη στην διαφθορά της εξουσίας. Επίσης ο Προτεσταντισμός πρόεκυψε ως αίρεση διαφωνούσα προς την υποστηριζόμενη από το κράτος θρησκεία. Άρα μπορεί να διαδραματίσει έναν ρολό τον έλεγχο και την καταγγελία των καταχρήσεων από τους κρατικούς ανώτερους υπάλληλους. Αντίθετα σε άλλες παραδόσεις όπως το Ισλάμ, ορθόδοξη, Καθολικισμός όπου οι ιεραρχίες εκκλησιών και κράτους είναι στενά συνδεδεμένες.
3. **Αποικιακή κληρονομία** : Υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ αποικιοκρατίας και διαφθοράς αλλά μονό για τις Βρετανικές αποικίες. Αυτό οφείλεται στο νομικό σύστημα: "Κοινός νομός (common law) της Αγγλίας για τις Βρετανικές αποικίες και τα "αστικά συστήματα νομού" της υπόλοιπης Ευρώπης.

Πρώτη διαφορά: Οι λόγοι για τους οποίους δημιουργήθηκαν

Κοινός νομός αναπτύχθηκε πρώτα στην Αγγλία για την υπεράσπιση του Κοινοβουλίου και των ιδιοκτητών εναντία στις προσπάθειες της μοναρχίας να περιορίσει τα δικαιώματα τους.

Αστικά συστήματα νομού αναπτύχθηκαν στις περισσότερες περιπτώσεις με σκοπό την οικοδόμηση του κράτους και τον έλεγχο της οικονομικής ζωής.

Άρα η καταπολέμηση της διαφθοράς είναι πιο αποτελεσματική με τον κοινό νόμο της Βρετανίας και όχι με τα αστικά συστήματα όπου προέχει ο έλεγχος της οικονομικής ζωής κι επομένως αυξημένες εξουσίες του δημοσίου απέναντι στο ιδιωτικό κι άρα η δημιουργία μονοπωλιακών καταστάσεων εξουσίας για τους δημοσίου υπάλληλους.

Δεύτερη διαφορά : ο τρόπος εφαρμογής

Κοινός νόμος : η εφαρμογή του στη Βρετανία και σε πολλές αποικίες χαρακτηρίζεται από μια σχεδόν ψυχαναγκαστική προσήλωση στις διαδικαστικές πτυχές του νόμου.

Αστικά συστήματα νόμου : συνδέονται περισσότερο με τον σεβασμό της ιεραρχίας και της εξουσίας του δημοσίου και λιγότερο με τις διαδικασίες.

Άρα οι δικαστές επειδή προσηλώνονται στις διαδικασίες του νόμου ακόμα κι όταν τα αποτελέσματα απειλούν την ιεραρχία, αυξάνεται η πιθανότητα να τιμωρηθεί η πολιτική διαφθορά ακόμα κι όταν αυτή καλύπτεται από τις δημοσιές υπηρεσίες. Αντίθετα όταν προέχει ο σεβασμός προς την ιεραρχία και την εξουσία του δημοσίου, όπως συμβαίνει με τα αστικά συστήματα νόμου είναι πολύ δύσκολο να τιμωρηθεί κάποιο πολιτικό πρόσωπο. Το ίδιο ισχύει και για τους δημοσίου υπαλλήλους. Κάτω από τον κοινό νόμο δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στις διαδικαστικές πτυχές του νόμου, έτσι επαυξάνονται οι δυνατότητες των υφιστάμενων να αμφισβητήσουν την ιεραρχία (τους ανώτερους τους) προκειμένου να επιβληθεί ο νόμος.

4. **Αδιάλειπτη Δημοκρατία** : η συσχέτιση μεταξύ δημοκρατίας και διαφθοράς είναι αρνητική επειδή η δημοκρατία ευνοεί τα συμφέροντα της πλειοψηφίας ενώ η διαφθορά το συμφέρον του ατόμου ή της μειοψηφίας.
5. **Πολιτική σταθερότητα** : υπάρχουν αντιφατικές υποθέσεις για το αν η πολιτική σταθερότητα ενθαρρύνει ή αποθαρρύνει τη διαφθορά .Στην περίπτωση όπου οι κυβερνήσεις είναι πολιτικά σταθερές τότε υπάρχουν λιγότερες πιθανότητες απόλυσης, περισσότερες ευκαιρίες για σταδιοδρομία άρα προέχει να δημιουργήσουν τη φήμη ενός τίμιου και φιλότιμου υπαλλήλου αλλά ωστόσο και μια μόνιμη θέση εξουσίας μπορεί να δημιουργήσει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη πελατειακών σχέσεων και διαφθοράς.

Οπότε οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι:

1. οι εκτιμήσεις δείχνουν μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και διαφθοράς. Όπως έχει προβλεφθεί θεωρητικά και έχει φανεί εμπειρικά, από προηγούμενες μελέτες, η διαφθορά είναι μειωμένη στις πλουσιότερες χώρες.
2. οι δημοκρατικοί θεσμοί ασκούν έναν ορισμένο έλεγχο στη διαφθορά, μόνον όταν κατέχονται αδιάκοπτα επί δεκαετίες.
3. οι χώρες που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη πολιτική αστάθεια τείνουν να είναι περισσότερο διεφθαρμένες.
4. οι Προτεσταντικές χώρες φαίνεται ότι είναι λιγότερο διεφθαρμένες.

Τέλος, η αποικιακή κληρονομιά εμφανίζεται να συσχετίζεται ισχυρά με το τρέχον επίπεδο διαφθοράς (Ahmad, Ali 2010) πιθανώς εξαιτίας της νομικής κουλτούρας που κληρονόμησαν από τις τέως αποικιακές χώρες, όπως αποφάνθηκε ο Treisman (Treisman 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΑΙΤΙΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Στις επόμενες σειρές θα αναλύσουμε τις αιτίες ύπαρξης του φαινόμενου της διαφθοράς. Θα αναλυθούν παράγοντες όπως η οικονομική κατάσταση, η κουλτούρα – ανοχή ενός λαού στην διαφθορά, οι προσωπικές φιλοδοξίες και πολλοί άλλοι.

1. η πολιτική κουλτούρα

Η πολιτική κουλτούρα μπορεί να παίξει σημαντικό ρολό και να είναι αίτια ύπαρξης της διαφθοράς. Σε πολλές περιπτώσεις η διαφθορά ξεκινά μέσα από την ίδια την πολιτική κουλτούρα.

Ως πολιτική κουλτούρα μπορεί και να οριστεί η βάση της κοινωνικής και πολιτικής ταυτότητας που έχει επιπτώσεις στο πως οι άνθρωποι παρατάσσουν και στο πως ενεργούν σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Είναι επίσης ένα πλαίσιο για τον κόσμο και του πως τον ερμηνεύουν οι πολίτες κι ορίζουν τα διάφορα θέματα από τη θρησκεία ως την αντίληψη του πως μπορεί να δουλέψει μια οικονομία. Ο Inglehart (1997) αναφέρει για το πως η κουλτούρα κι ο πολιτισμός μίας χώρας διαμορφώνει ένα σύστημα αξιών κι αντιλήψεων που διαμορφώνουν τις αξίες μίας κοινωνίας κι επηρεάζουν και την πολιτική κουλτούρα μίας χώρας και μέσα σε αυτές είναι κι ανοχή που δείχνει προς τη διαφθορά. Μάλιστα αναφέρει ότι η πολιτική κουλτούρα αποτελεί τον καθρέπτη των αξιών που έχει μία χώρα.

Οι Almond and Verba (1963) έδωσαν τρεις τύπους πολιτικής κουλτούρας, οι όποιοι ήταν οι ακόλουθοι:

Parochial, είναι η κουλτούρα που οι πολίτες έχουν συνειδητοποιήσει την ύπαρξη μιαν κεντρικής εξουσίας και κυβέρνησης και ζουν δίχως να δίνουν μεγάλη σημασία στις αποφάσεις της κυβέρνησης και στις όλες διαδικασίες.

Subject, είναι γνωστές της κυβέρνησης και είναι αρκετά αντικειμενικοί στις αποφάσεις τους σε σχέση με την επίδοση της κυβέρνησης.

Participant, οι πολίτες παίρνουν μέρος ενεργά σε πολλές διαδικασίες και επηρεάζουν τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων της κυβέρνησης.

Οι τρεις τύποι κουλτούρας είναι αυτοί που μπορεί να βοηθήσουν ένα πολιτικό να κατανοήσει την συμπεριφορά των ψηφοφόρων και να προετοιμαστεί ώστε να μπορέσει να τους φέρει κοντά του.

Συμφωνά με τον Reisinger (1995) εκτός από τη θεωρία της πολιτικής κουλτούρας υπήρξε και υπάρχει ακόμα και η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής (rational-choice theory) ότι δηλαδή η εθνική κουλτούρα δεν επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό και ο κάθε πολίτης αποφασίζει με ορθολογικά κριτήρια όπως το προσωπικό και το επαγγελματικό του συμφέρον, πράγμα που συχνά είναι η αίτια της ύπαρξης της διαφθοράς. Σε αυτό το σημείο ο Wildansky (1987) αναρωτιέται το <<από πού προέρχονται οι επιλογές των ανθρώπων>> (but where do people's preferences come from?) και ο Eckstein (1988) απαντά σε αυτό το ερώτημα λέγοντας ότι η κουλτούρα είναι η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα. Βεβαία ο Eckstein (1988) υποστηρίζει ότι τόσο η κουλτούρα όσο και η ορθολογική προσέγγιση μπορεί να επηρεάσουν την πολιτική απόφαση. Χαρακτηριστικό είναι ότι ένας πολιτικός θα

πρέπει μία μη ηθική απόφαση, που όμως θα του επιφέρει την εύνοια πολλών ψηφοφόρων.

Είναι γεγονός ότι τη δεκαετία του 70 η θεωρία της πολιτικής κουλτούρας μπήκε στο πάγο και κυριάρχησε η ορθολογική προσέγγιση, βεβαία το 80 η πολιτική κουλτούρα ξανα επικράτησε ως αποτέλεσμα πολλών αλλαγών που έγιναν με αποκορύφωμα την κατάρρευση του κουμμουνισμού. Ο Inglehart (1988) έκανε μια ερευνά με χρονοσειρές σε μεταβλητές όπως η μη στήριξη σε επαναστατικά κινήματα, ικανοποίηση από την ποιότητα ζωής και πίστη στην πολιτική ζωή και βγήκε ότι υπήρχαν οι αναγκαίες στατιστικές συσχετίσεις που να αποδεικνύουν ότι η πολιτική κουλτούρα υπάρχει ως κοινωνικό φαινόμενο.

Ένα άλλο ζήτημα που θέτει ο Reisinger (1995) είναι το ποιανού την κουλτούρα να εξετάσουμε ; Πρέπει να προσδιορίσουμε καλά τον πληθυσμό που εξετάζουμε όταν θέλουμε να ορίσουμε την πολιτική κουλτούρα μίας χώρας. Σε αυτό το σημείο ο Diamond (1993) δηλώνει ότι πέρα από την κεντρική κουλτούρα μίας χώρας υπάρχει και ένας αριθμός υποκουλτούρων (sub-cultures) που μέσα σε αυτές μπορεί και υποβόσκουν νοοτροπίες που να στηρίζουν φαινόμενα διαφθοράς. Με λίγα λόγια μία χώρα μπορεί να έχει πολλές επικρατούσες κουλτούρες όπου κάποιες από αυτές να είναι πηγή της διαφθοράς ακόμα κι αν η κεντρική εξουσία είναι εναντία προς τα όπια φαινόμενα διαφθοράς που παρουσιάζονται.

2. Οι ομάδες συμφερόντων

Οι ομάδες συμφερόντων κατέχουν σημαντική θέση σε ένα κράτος. Ο Friedrich (1989) αναφέρει ότι οι ομάδες συμφερόντων μπορεί να είναι από μία απλή ομάδα δημοσίων λειτουργών ως μια μεγάλη συντεχνία όπως ένα συνδικάτο ή σύλλογος δικηγорών που πολλές φορές φέρονται να είναι μία ιδιαίτερη πηγή συμβάντων διαφθοράς.

Οι Della Porta και Vanucci (1996) αναλύουν το παράδειγμα της Ιταλίας και αναφέρουν τον πόλο ομάδων συμφερόντων όπως δικηγорών, επιχειρηματικών ομιλών αλλά και της ίσιας της μαφίας με στόχο το να πάρουν αυτά που ήθελαν με την βοήθεια διεφθαρμένων πολιτικών και δημοσίων λειτουργών οι οποίες και χρηματίζονταν συχνά με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται φαινόμενα διαφθοράς σε όλο τον φάσμα της πολιτικής ζωής της Ιταλίας.

Οι προσωπικές και συλλογικές φιλοδοξίες αλλά κι η πολιτική κουλτούρα που έδειχνε ανοχή σε φαινόμενα διαφθοράς είχε ως αποτέλεσμα την γενικότερη διαφθορά του συστήματος.

Ένα χαρακτηριστικό φαινόμενο της δράσης των ομάδων συμφερόντων και του πως είναι αίτια παράγωγης είναι και η λειτουργία των lobbies. Παρότι τα lobbies για πρώτη φορά μελετήθηκαν από τον Nolan το 1995, η χρήση των lobbies, θεωρείται ότι ξεκίνησαν από τότε που γεννήθηκε το ευρύτερο πολιτικό σύστημα σαν ένα φαινόμενο το οποίο μάλλον προϋπήρχε πριν καν γίνει το πολιτικό γίνεσθαι. Στην πολιτική βούληση πάντα σημαντικό ρόλο παίζουν οι δυνάμεις που ασκούνται για να την καθορίσουν και να την επηρεάσουν. Σύμφωνα με πολλούς θεωρητικούς, το πολιτικό lobbie είναι απαραίτητο στην πολιτική διαδικασία, αυτό θεωρήθηκε από άλλους ως αρνητική τάση απέναντι στην κοινή γνώμη. Υπάρχουν δυο σχετικές απόψεις για τα λόμπι :

- 1) Το λόμπι είναι ανήθικο κι ενάντια στην κοινή γνώμη κι αυτοί που εμπλέκονται στα λόμπι είναι ενάντια στη δημοκρατία και λειτουργούν με

βάση το δικό τους συμφέρον το οποίο αποτελεί μία από τις βασικές πηγές της διαφθοράς αλλά και εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

- 2) Το λόμπι είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της δημοκρατικής διαδικασίας και βοηθά στη διαμόρφωση των απόψεων των ψηφοφόρων.

Σύμφωνα με τον Ehlich (1990) οι πολιτικοί στο κοινοβούλιο είναι αποτελεσματικοί όταν έχουν σωστή ενημέρωση. Το λόμπι μονό αν χρησιμοποιηθεί ως μέσο ενημέρωσης τότε μπορεί να θεωρηθεί ως αποτελεσματικό.

3. Οι οικονομικές δυσκολίες

Η διαφθορά σχετίζεται τόσο με τα προσωπικά και ατομικά συμφέροντα όσο και με τα οικονομικά συμφέροντα. Συχνά η διαφθορά σε χώρες τρίτου κόσμου είχε συνδεθεί με την οικονομική ανέχεια. Ο Gardner (2002) αναφέρει ότι ένα από τα ανεπιθύμητα αποτελέσματα της φτώχειας στον τρίτο κόσμο είναι η διαφθορά που μάλιστα που έχει σημαντικές επιπλοκές και για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών. Σε πολλές χώρες οι μισθοί είναι κάτω από τα 100 δολάρια τον μήνα και σίγουρα ο χρηματισμός των δημοσίων λειτουργιών είναι μια εύκολη λύση. Βεβαία δεν είναι μονό σε χώρες του τρίτου κόσμου που παρουσιάζεται το φαινόμενο αυτό. Αυτό το φαινόμενο όπως αναφέρουν οι Della Porta και Vanucci (1996) μπορεί να υπάρχει και στον δυτικό Κόσμο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα στην Ιταλία είναι ο χρηματισμός δημοσίων υπαλλήλων από πολιτικές ομάδες, τη μαφία αλλά κι από διάφορα οικονομικά συμφέροντα.

Όσο και υψηλός να είναι ο μισθός του δημοσίου λειτουργού, πάντα τα όποια συμφέροντα θα βρίσκουν τρόπους να τους χρηματίζουν. Σε πολλές περιπτώσεις εκτός από τον χρηματισμό μπορούν να υπάρχουν κι άλλα οφέλη όπως το να βρουν δουλειά για κάποιο οικείο πρόσωπο του λειτουργού.

Γενικότερα πάντως, η οικονομική κρίση και η ανέχεια τροφοδοτούν τη διαφθορά. Ακόμα κι αν ο λειτουργός είναι ένας άνθρωπος με συνείδηση και τίμιος, οι οικονομικές δυσκολίες μπορεί να τον σπρώξουν προς τη διαφθορά.

4. Προσωπικότητα

Ο Svensson (2005) αναφέρει το ρόλο που μπορεί να παίξει η προσωπικότητα του πολιτικού ή του δημοσίου λειτουργού στην ύπαρξη της διαφθοράς. Υπάρχει μια σημαντική μερίδα ανθρώπων που λειτουργούν με αλτρουισμό και δύσκολα θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές δωροδοκίας ή άλλων μεθόδων διαφθοράς.

Βεβαία υπάρχουν και άνθρωποι δίχως ηθικούς φραγμούς που η τοποθέτησή τους σε μία σημαντική θέση, όπως για παράδειγμα στην πολεοδομία ή στην αστυνομία, δεν αντιμετωπίζεται ως μία θέση ευθύνης αλλά ως μία θέση για κατάχρηση εξουσίας.

Η προσωπικότητα του κάθε άτομου ξεχωριστά θα παίξει σημαντικό ρόλο και για αυτό ο Wei (1997) προτείνει την τοποθέτηση δημοσίων λειτουργών με δυναμικό χαρακτήρα σε θέσεις που αφορούν τη διαχείριση δημόσιας περιουσίας αλλά και ότι αφορά οικονομικές υποθέσεις. Μάλιστα αναφέρει το παράδειγμα της λειτουργίας των υπηρεσιών σε διάφορες χώρες όπου συχνά οι επιχειρηματίες για να αποφύγουν τον υψηλό φόρο προτιμούν να χρηματίσουν κάποιον δημόσιο λειτουργό παρά να πληρώσουν τους φόρους που τους αναλογούν. Είναι πολύ πιο εύκολο να δωροδοκήσουν έναν εφοριακό και μερικούς δικαστικούς λειτουργούς

που θα δείξουν δειλία και ανευθυνότητα σε σχέση με το σκοπό του λειτουργήματος τους παρά να πληρώσουν τους φόρους που το κόστος θα είναι πολύ μεγαλύτερο.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο χαρακτήρας θα παίξει σημαντικό ρόλο στο να μειωθεί η διαφθορά στην οικονομία μιας χώρας.

5. Το οργανωμένο έγκλημα

Μιλώντας για την αλλαγή του εγκλήματος στην ποιότητα του, μιλάμε κυρίως για το οργανωμένο έγκλημα που αποτελεί και το κυρίως πρόβλημα για τις δικτικές αρχές. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης κατά τη χρονική περίοδο 2000 – 2009 υπήρχαν σοβαρές μορφές εγκλημάτων που μεταξύ άλλων εμπεριέχουν και το στοιχείο της διαφθοράς όπως η φοροδιαφυγή και ο χρηματισμός δημοσίων λειτουργών αλλά και πολιτικών πρώτης γραμμής όπως έχει γίνει με τα σκάνδαλα που έχουν δημοσιευτεί τα τελευταία χρόνια.

Οι Fiorentini και Zamagni (1999) αναφέρουν ότι στη σημερινή εποχή, και χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της Ιταλίας, αναφέρουν τη συσχέτιση της μαφίας με φαινόμενα διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση. Ουσιαστικά το οργανωμένο έγκλημα έχει μεγάλη σχέση με τη διαφθορά και με τον τρόπο αυτό επηρεάζεται και όλη η λειτουργία της δημοσίας διοίκησης.

6. Ελλείψεις στο νομοθετικό πλαίσιο και τους δικαστικούς μηχανισμούς

Ο νόμος είναι αυτός που ορίζει τι εστί έγκλημα και τι όχι. Ορίζει δηλαδή τις αξιόποινες πράξεις, τις επιβαλλόμενες ποινές και είναι το πρώτο και κυριότερο μέσο καταστολής του εγκλήματος. Ο νόμος είναι πάλι αυτός που στη βάση του θα κινηθούν οι δικτικές αρχές και οι δικαστικές αρχές θα επιβάλλουν τις απαιτούμενες ποινές. Ο νόμος όμως για να εκπληρώσει την αποστολή του πρέπει να είναι αναλυτικός, σαφής και κατανοητός χωρίς να αφήνει περιθώρια παρερμηνειών ή κενών που δίνει τη δυνατότητα σε μερικούς να τα εκμεταλλευτούν και να εξασφαλίσουν πιο ευνοϊκή μεταχείριση ή κοινώς να αποφύγουν την χειρότερη ποινή όταν αυτή τους περιμένει. Ο νόμος πρέπει να είναι αυστηρός και να εφαρμόζεται με ταχύτητα προς κάθε κατεύθυνση ομοιόμορφα και δίκαια και προ πάντων χωρίς κανένα παρεμβατισμό. Η πολυνομία που παρουσιάζεται σήμερα σε πολλές χώρες αλλά και στην Ελλάδα και η χρονοβόρα δικονομική διαδικασία αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες στην αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος και ιδιαίτερα της διαφθοράς. Έτσι αυξάνεται η πεποίθηση σε πολλούς επίδοξους εγκληματίες ότι οι ελλείψεις της νομοθεσίας αλλά και οι χρονοβόρες δικονομικές διαδικασίες είναι ευνοϊκές γι' αυτούς αφού τους δίνουν μεγαλύτερες πιθανότητες να αποφύγουν μια σοβαρή ποινή. Ο Μουζέλης (2005) αναφέρει ότι το νομοθετικό πλαίσιο, σε συνδυασμό με τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων, είναι ένα στοιχείο που δίνει ουσιαστικά μεγάλο χώρο σε επίδοξους παραβάτες να διαπράξουν πράξεις διαφθοράς μιας και γνωρίζουν ακόμα και αν συλληφθούν οι επιπτώσεις θα είναι μηδαμινές.

Συχνά το 'κοινό αίσθημα' στρέφεται εναντίον της νομοθετικής αλλά και δικαστικής εξουσίας διότι βλέπουν παραβάτες και επίορκους δημόσιους λειτουργούς και πολιτικούς να αποφυλακίζονται γρήγορα ή να αργούν να δικαστούν για σοβαρά εγκλήματα που έχουν διαπράξει ή και ακόμα να φτάνουν στο σημείο να μπορούν να ξεφύγουν από μία υπόθεση διαφθοράς δίχως ούτε καν να κατηγορηθούν ακόμα και αν υπάρχουν ακράδαντα στοιχεία εναντίον τους.

Μειώνεται έτσι όχι μονό η ισχυρότητα του συσχετισμού της αξιόποινης πράξης

Με την τιμωρία αλλά και το αίσθημα εμπιστοσύνης του απλού πολίτη προς τη νομοθετική και δικαστική εξουσία, ενώ ενθαρρύνονται δράσεις διαφθοράς.

Ακόμα και σε άλλες μορφές εγκλημάτων ο απλός πολίτης θεώρει ότι οι χρονοβόρες δικονομικές διαδικασίες δίνουν τα περιθώρια στον οποιοδήποτε σοβαρό εγκληματία να αποφύγει την σοβαρότερη των ποινών και να αποθρασύνεται ακόμα περισσότερο.

Άρα καταλήγουμε ότι η βελτίωση της ισχύουσας νομοθεσίας αλλά και η βελτίωση της ταχύτητας των δικονομικών διαδικασιών, θα κάνει το συνειρμό της πράξης της διαφθοράς και της ανάλογης ποινής πιο έντονο και πιο ξεκάθαρο και θα αποθαρρύνει σε μεγαλύτερο βαθμό την τέλεση της εγκληματικής πράξης.

7. Κρατική παρέμβαση στην οικονομία

Όσο μεγαλύτερη είναι η παρέμβαση του κράτους στην οικονομία, τόσο πιθανότερη είναι η εμφάνιση φαινομένων διαφθοράς. Η αρμοδιότητα της κυβέρνησης να αναδιανέμει τους πόρους μπορεί να χρησιμοποιηθεί για προσωπικά οφέλη. Οι δημόσιοι υπάλληλοι μπορούν να εκμεταλλευτούν τη μονοπωλιακή τους δύναμη και τη διακριτική τους ευχέρεια δωροδοκούμενοι από φυσικά και νομικά πρόσωπα για παροχή κρατικών ενισχύσεων, επιλογή επενδυτικών έργων, έκδοση αδειών κλπ. Επιπλέον, τα υψηλά ποσοστά φορολόγησης, η πολυπλοκότητα των σχετικών ρυθμίσεων, η επιβολή περιουσιακών όρων στο εμπόριο, ο έλεγχος των τιμών και γενικότερα οι παραμορφώσεις στην ελεύθερη οικονομία της αγοράς δημιουργούν ευκαιρίες για άντληση προνομιακών ή μονοπωλιακών προσόδων. Εμπειρικές έρευνες, ωστόσο, έχουν δείξει ότι είναι το πεδίο δράσης των κυβερνητικών δραστηριοτήτων κι ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους, παρά το μέγεθος της κυβέρνησης, που επηρεάζει την έκταση της διαφθοράς.

8 . Πολυσύνθετη δομή και γιγαντισμός Δημόσιας Διοίκησης.

Απόρροια της ανάπτυξης και εξάπλωσης του παρεμβατικού κράτους στην οικονομία και την κοινωνία είναι η πρωτοφανής διόγκωση της Δημόσιας Διοίκησης και η κατακόρυφη αύξηση των παραγωγικών αντικειμένων και των αρμοδιοτήτων της. Η ανάγκη να ευθυγραμμιστεί η δράση της με τις αυξημένες απαιτήσεις για ρυθμιστικές και συντονιστικές παρεμβάσεις στο νέο οικονομικοκοινωνικό περιβάλλον είχε ως αποτέλεσμα την υπερτροφία νομοθετικών ρυθμίσεων και κανονιστικών πράξεων και συνάμα την αύξηση της διακριτικής ευχέρειας των υπαλλήλων της. Πλέον η Δημόσια Διοίκηση δεν περιορίζεται στην απλή εκτέλεση των νόμων, αλλά, ξεφεύγοντας από την παραδοσιακή της διάσταση, λειτουργεί κι ως διαμορφωτικός παράγοντας των κοινωνικοοικονομικών σχέσεων, επηρεάζει ολόκληρο το διοικητικό οργανωτικό οικοδόμημα και δύναται να διαμορφώσει το περιεχόμενο της διοικητικής απόφασης βάσει της στάθμισης ατομικών και ιδιοτελών συμφερόντων.

9 . Διαφάνεια κανόνων και διαδικασιών

Οι πολύπλοκοι κανόνες και διαδικασίες, η άρνηση πρόσβασης των πολιτών στα δημόσια έγγραφα, οι συχνές αλλαγές και η χρησιμοποίηση δυσνόητων όρων διευκολύνουν τη διαφθορά.

10 . Κοινωνία των πολιτών

Ακόμη και τα δημοκρατικότερα συστήματα απαιτούν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών για να λειτουργήσουν σωστά. Ο επονομαζόμενος «τρίτος τομέας», που βρίσκεται ανάμεσα και μετέχει του κράτους και της αγοράς, όταν είναι ισχυρός,

επιδιώκει, αγωνίζεται, προβάλλει και τελικά επιβάλλει συλλογικές αξίες και αγαθά, όπως ηθική εντιμότητα. Οι ενεργοί πολίτες και η δραστηριοποίησή τους μέσω Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο.) αντιτάσσουν στον ατομικισμό, την απάθεια και την ιδιοτέλεια την κοινή, συλλογική ωφέλεια. Διεκδικώντας κι αξιοποιώντας τα πολιτικά και αστικά τους δικαιώματα επιδρούν θετικά στη διακυβέρνηση και αυξάνουν τη λογοδοσία της κυβέρνησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ

Η εμπειρική έρευνα δείχνει ότι η διαφθορά έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Ωστόσο, δεν έχουν όλοι οι ερευνητές την ίδια άποψη ότι δηλαδή η διαφθορά έχει μόνο αρνητικές επιπτώσεις. Ένα πράγμα που κάνει όμως όλους τους ερευνητές να συμφωνήσουν απόλυτα είναι, ότι όπως αναφέρει και ο Friedrich (1989), ο ερευνητής πρέπει να αντιμετωπίσει πρώτα το γεγονός ότι ο όρος 'διαφθορά' είναι αμφιλεγόμενος, με ποικιλόμορφα νοήματα και συμπεράσματα σε διαφορετικές κοινωνίες και σε διαφορετικά κοινωνικά και ιστορικά πλαίσια.

Οι Πελαγίδη και Μ. Μητσόπουλου (2006) αναφέρουν ότι η διαφθορά στην Ελλάδα βρίσκεται από την απαρχή του νεοελληνικού κράτους. Ο γιγαντισμός του δημοσίου τομέα και ο άκρατος ελιτισμός και κομματισμός οδήγησαν στην σημερινή κατάσταση, όχι μόνο της σφαίρας της πολιτικής ζωής αλλά και της ίδιας της εθνικής οικονομίας με αποτέλεσμα να υποφέρουν χιλιάδες οικογένειες, ακόμα κι αν είχαν καμία σχέση με τη διαχείριση του Ελληνικού δημοσίου τομέα.

Οι περισσότεροι μελετητές όμως συμφωνούν με την άποψη ότι η διαφθορά έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, μέσω της επίδρασής της στα διάφορα μεγέθη του ΑΕΠ.

Ειδικότερα :

1) Η διαφθορά επηρεάζει αρνητικά τις **επενδύσεις**. Θεωρητικά, η μείωση των επενδύσεων δημιουργείται λόγω του μεγαλύτερου κόστους και της αβεβαιότητας που δημιουργεί η διαφθορά. Εμπειρικά, ο Mauro (1997) διαπίστωσε ότι η διαφθορά επηρεάζει αρνητικά το λόγο επενδύσεων – κεφαλαίου. Η διαφθορά των υπάλληλων του δημοσίου απαιτούν δωροδοκίες για τη μίσθωση εδάφους και κτιρίων, για άδειες ανάληψης διαφόρων δραστηριοτήτων (όπως παραγωγή, μεταφορά, αποθήκευση, διανομή εισαγωγής και εξαγωγής προϊόντων, δημιουργία δημοσίων σχέσεων για την καλή εικόνα της επιχείρησης κ.α.) όλα αυτά στηρίζονται στη χρηματική δωροδοκία ή την παροχή διαφόρων δώρων. Άρα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι αυξάνεται το κόστος και μειώνεται το κίνητρο για επενδύσεις. Οι Keefer και Knack (1996), οι Brunetti, Kisunko και Weder (1997), επιβεβαιώνουν τα ευρήματα του Mauro.

Οι Campos, Lien και Pradhan (1999) προσθέτουν ότι οι επενδύσεις δεν επηρεάζονται μονό από το είδος της διαφθοράς αλλά και από τη προβλεψιμότητα της διαφθοράς. Αντίθετα, ο Lambsdorff (1999) εκτιμά ότι μπορεί η διαφθορά να επηρεάσει την παραγωγικότητα του κεφαλαίου και καθώς αυτή θα μειώνεται, το ΑΕΠ θα πέφτει σε σχέση με το απόθεμα κεφαλαίου, που σημαίνει ότι ο λόγος επενδύσεων – ΑΕΠ είναι πιθανό να αυξηθεί σε αντίδραση της διαφθοράς.

2) Η σχέση μεταξύ του κατά κεφαλή ΑΕΠ και της διαφθοράς εξετάζεται σε πολλές εργασίες. Η αρνητική επίπτωση της διαφθοράς στις επενδύσεις αποτελεί το βασικότερο θεωρητικό λόγο που εκτιμάται ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ του **κατά κεφαλή ΑΕΠ** και της διαφθοράς. Οι Johnson, Kaufmann και Zodolobaton (1998) βρήκαν μια στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ διαφθοράς και

ρυθμού ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, βρήκαν ότι μια αύξηση της διαφθοράς σε μια χώρα κατά μια μονάδα (σε μια κλίμακα από το 0 έως το 6, όπου το 6 δείχνει έλλειψη διαφθοράς) οδηγεί σε μείωση του ΑΕΠ της χώρας αυτής κατά 0,84 εκατοστιαίες μονάδες. Όμως αυτή η σχέση γίνεται στατιστικά μη σημαντική εάν το προϊόν της παραοικονομίας χρησιμοποιηθεί στην εξίσωση ως εξωγενής μεταβλητή.

3) Ο Wei (1997) διερεύνησε την επίπτωση της διαφθοράς **στις ξένες επενδύσεις**, όπου βρήκε ότι η διαφθορά επηρεάζει αρνητικά τις ξένες επενδύσεις σε μια χώρα. Οι ξένες επενδύσεις για μια χώρα έχει σημαντικά πλεονεκτήματα όπως η διερεύνηση της τεχνολογίας, τεχνογνωσίας, η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας μιας χώρας, βοηθά στην ανάπτυξη πολύτιμων διεξόδων στη διεθνή αγορά καθώς και στη δημιουργία σύγχρονων υποδομών και συστημάτων επικοινωνίας και συγκοινωνιών. Συνεπώς, τα οφέλη που μπορεί να έχει μια χώρα από τις ξένες επενδύσεις δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν, τουλάχιστον όχι στην έκταση που θα μπορούσαν όταν η εκτεταμένη διαφθορά κάνει τις πολιτικές πληροφορίες ασαφείς και αλλοπρόσαλλες καθώς και τα οικονομικά στοιχεία αναξιόπιστα ώστε να προγραμματιστούν και να ληφθούν οι σωστές αποφάσεις. Επίσης, η διαφθορά σε μία χώρα λειτουργεί και ως ένας επιβαλλόμενος 'φόρος', με τις αρνητικές επιπτώσεις που αυτός δημιουργεί στους ξένους επενδυτές που δεν είναι διατεθειμένοι να τον πληρώσουν και πόσο μάλλον σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

4) Η επίπτωση της διαφθοράς στις **δημόσιες επενδύσεις** εξετάστηκε από τους Tanzi και Davoodi (1997), όπου βρήκαν ότι η διαφθορά αυξάνει τις δημόσιες επενδύσεις. Το αποτέλεσμα αυτό εξηγείται από το ότι ο τομέας αυτός δημιουργεί προϋποθέσεις για διαφθορά στα άτομα που αποφασίζουν για τα επενδυτικά προγράμματα σε μία χώρα. Οι ίδιοι συγγραφείς βρήκαν επίσης ότι η διαφθορά επηρεάζει αρνητικά και την <ποιότητα> των επενδύσεων.

5) Ο Khan (M Khan, The Efficiency Implications of Corrupttion, Journal of International Development-1996) έχει κάνει μία εκτενή έρευνα στο πως επηρεάζει η διαφθορά την ανάπτυξη για λογαριασμό της **Παγκόσμιας Τράπεζας**. Μερικά από τα πορίσματα ήταν ότι η διαφθορά επηρεάζει αρνητικά τις δημόσιες δαπάνες. Αυτό γίνεται με το να χρησιμοποιούνται πολύτιμοι πόροι για την καταπολέμηση της διαφθοράς που θα μπορούσαν να χρησιμοποιούν για άλλους σκοπούς όπως για την κοινωνική πολιτική. Επίσης, ο Mauro (1998) εξετάζοντας τη σχέση δημόσιων δαπανών και διαφθοράς βρήκε ότι η διαφθορά μειώνει τις δαπάνες για υγεία και παιδεία, αφού οι τομείς αυτοί δεν είναι εύκολο να επηρεαστούν από τις πρακτικές της διαφθοράς. Πέρα από αυτά, μειώνεται ακόμα κι η αξία του φορολογικού συστήματος με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλές αδικίες μιας και το κράτος πρέπει να καλύψει τα όποια ελλείμματα έχει από τη διαφθορά η οποία μπορεί να έχει και τη μορφή της φοροδιαφυγής. Επιπλέον, όταν υπάρχει υπέρμετρη διαφθορά χάνεται και το ενδιαφέρον των πολιτών ακόμα και για τα μεγάλα έργα, μιας και συχνά θεωρούν δεδομένο ότι σίγουρα θα κρύβεται μία περίπτωση διαφθοράς πίσω από αυτό το έργο.

Ο Khan επίσης αναφέρει, ότι συχνά οι νέοι άνθρωποι μπορεί να απογοητευτούν όταν βλέπουν του δημόσιους λειτουργούς και τους πολιτικούς να δίνουν δουλειά σε δικούς τους ανθρώπους. Βεβαία αυτό θα το δουν κι οι υποψήφιοι επενδυτές που δε θα ήθελαν να δουν να χάνουν έργα διότι δεν έχουν τα σχετικά προσόντα, αλλά διότι το συγκεκριμένο έργο θα δοθεί σε εταιρείες οι οποίες έχουν δωροδοκήσει κάποιον δημόσιο λειτουργό.

6) Η επίπτωση της διαφθοράς στο **διεθνές εμπόριο** έχει εκτιμηθεί εμπειρικά ότι είναι μάλλον μικρή. Κάτω από καθεστώς υψηλής προστασίας η αιτιώδης σχέση

μεταξύ διαφθοράς και εμπορίου είναι αμφίδρομη. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου το διεθνές εμπόριο είναι αιτία διαφθοράς όταν δηλαδή οι εξαγωγές προϊόντων χρησιμοποιούν τη δωροδοκία ως μέσο για την κατάκτηση νέων αγορών. Μία άλλη περίπτωση είναι όταν η διαφθορά είναι αιτία μείωσης του εμπορίου. Αυτό συμβαίνει όταν, υπάρχουν μεγάλες απαιτήσεις από τελωνειακούς υπαλλήλους για δωροδοκίες κι αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα να μειωθούν οι εισαγωγές από εταιρείες οι οποίες δεν είναι διατεθειμένες να πληρώσουν δωροδοκίες. Τέλος, υπάρχει κι η περίπτωση όπου η διαφθορά είναι αίτιο και αιτιατό της δασμολογικής αποστασίας. Η μεγαλύτερη ποικιλομορφία των δασμών είναι αιτία για μεγαλύτερη διαφθορά των τελωνειακών αλλά και από την άλλη και η μεγάλη διαφθορά των τελωνειακών προκαλεί μεγαλύτερη ποικιλομορφία. Συμπεραίνοντας λοιπόν όλα τα παραπάνω και σύμφωνα με έρευνα που έκανε ο Lambsdorff (1998) εξετάζοντας το διμερές εμπόριο μεταξύ πολλών χωρών βρήκε ότι μερικές χώρες όπως το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ιταλία, η Ολλανδία και η Ν. Κορέα έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με χώρες που ίσως παρουσίαζαν διαφθορά, ενώ το αντίθετο συμβαίνει για την Αυστραλία, Σουηδία και Μαλαισία.

7) Η διαφθορά μπορεί να επηρεάσει και τις **αμυντικές δαπάνες**. Θεωρητικά ο επηρεασμός μπορεί να γίνει είτε από την πλευρά της προσφοράς οπλικών συστημάτων, είτε από την πλευρά της ζήτησης οπλών. Στην πρώτη περίπτωση, οι ξένες εταιρείες προμήθειας οπλών μπορεί να χρηματίσουν άτομα, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν συμβόλαια , μπορεί να απαιτήσουν να λάβουν ένα <δώρο> για την απόφασή τους. Οι Gupta, Mello και Sharan (2000), εκτιμούν ότι η διαφθορά συνδέεται με υψηλότερες αμυντικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ και ως ποσοστό των συνολικών δαπανών, καθώς και ότι υπάρχει σύνδεση της διαφθοράς με μεγαλύτερες προμήθειες σε σχέση με το ΑΕΠ και τις δημόσιες δαπάνες.

8) Η διαφθορά επηρεάζει την ανάπτυξη μιας χώρας μέσω της σχέσης με την **παραοικονομία**. Είναι επιστημονικά αποδεκτό ότι οι χώρες με υψηλό δείκτη διαφθοράς παρουσιάζουν και μεγάλη παραοικονομία. Παράνομες οικονομικές δραστηριότητες οδηγούν σε διαφθορά και η διαφθορά οδηγεί πολλές επιχειρήσεις στην παραοικονομία. Οι Johnson, Kaufmann και Zodo-Lobaton (1998) εξετάζοντας τη σχέση που υπάρχει μεταξύ διαφθοράς και παραοικονομίας βρήκαν ότι, με τους λοιπούς παράγοντες να μη μεταβάλλονται, μια αύξηση του δείκτη διαφθοράς κατά 1 μονάδα, που σημαίνει μείωση της διαφθοράς, οδηγεί σε μείωση της παραοικονομίας κατά 5,1 εκατοστιαίες μονάδες. Η σχέση αυτή επαληθεύεται από τους ίδιους μελετητές Johnson, Kaufmann και Zodo-Lobaton (1999) χρησιμοποιώντας έναν άλλον δείκτη διαφθοράς, το δείκτη πολιτικού κινδύνου. Μια βελτίωση του δείκτη διαφθοράς κατά 1 μονάδα, οδηγεί σε μείωση της παραοικονομίας κατά 8-11 εκατοστιαίες μονάδες. Οι Tanzi και Davoodi (1997,2000), Johnson, Kaufmann και Zoido-Lobaton (1999) και Friedman, Johnson, Kaufmann και Zoido-Lobaton (2000) έχουν δείξει ότι οι χώρες με μεγάλη διαφθορά τείνουν να έχουν μικρότερη είσπραξη φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ τους. Η στενή σχέση μεταξύ διαφθοράς και παραοικονομίας είναι δεδομένη και από την ίδια τη φύση της τελευταίας. Η έκταση της παραοικονομίας σε μια χώρα είναι το αποτέλεσμα του συνδυασμού των κινήτρων που έχουν οι οικονομικές μονάδες να στραφούν σ' αυτή και των δυνατοτήτων που τους παρέχονται σχετικά από το κράτος. Προσδιορίζεται δηλαδή από τη ροπή προς την παραοικονομία και την ικανότητα των αρμόδιων υπηρεσιών να την περιορίσουν. Η ικανότητα αυτή εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως είναι ο βαθμός οργάνωσης αρμόδιων υπηρεσιών και η διάρθρωση του ισχύοντος συστήματος βεβαίωσης και είσπραξης των φόρων. Εξαρτάται όμως σημαντικά και από την έκταση της διαφθοράς.

9) Διάφορες μελέτες δείχνουν ότι οι **κοινωνικοί δείκτες** χειροτερεύουν όπου η διαφθορά είναι υψηλή, ενώ τα φορολογικά έσοδα μειώνονται στις χώρες που παρουσιάζουν μεγάλη διαφθορά. Παράλληλα, οι χώρες με τη μεγαλύτερη διαφθορά τείνουν να έχουν και μεγαλύτερο κατά κεφαλή εισόδημα, περισσότερη φτώχεια και μεγαλύτερη ισοκατανομή του εισοδήματος. Γενικότερα, μπορούμε να πούμε ότι στόχος της πολιτικής εξουσίας είναι ισομερής κατανομή του εισοδήματος και η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τα φτωχότερα στρώματα. Τα φαινόμενα διαφθοράς, ειδικά η δωροδοκία των δημοσίων λειτουργών αλλά και πολιτικών παραγόντων όπως δήμαρχοι και στελέχη της κυβέρνησης δημιουργούν συνθήκες που δεν ευνοούν αυτές τις πολιτικές μιας και οι κατέχοντες του πλούτου μπορούν να χρησιμοποιούν τη δύναμη τους και να διεκδικούν αιτήματα τα οποία μπορεί να είναι εις βάρος των υπολοίπων πολιτών και να καταργεί τις κοινωνικές πολιτικές και την ίση αναδιανομή του πλούτου. Ιδιαίτερα όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ διαφθοράς και κατανομής του εισοδήματος, υποστηρίζεται η άποψη ότι η διαφθορά αυξάνει την ισοκατανομή του εισοδήματος, αφού επιτρέπει σε ορισμένα άτομα να εκμεταλλεύονται τη θέση τους εις βάρος των υπολοίπων. Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις, ότι οι μεταβολές στην κατανομή του εισοδήματος που έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρονιά σε ορισμένες από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες είναι εν μέρει το αποτέλεσμα πράξεων διαφθοράς, όπως προνομιακές ιδιωτικοποιήσεις υπέρ κρατικών αξιωματούχων.

10) Τέλος, η διαφθορά συνδέεται με σημαντικές **ποιοτικές επιπτώσεις στην οικονομία**, δεδομένου ότι περιορίζει την ικανότητα κυβερνήσεων να εφαρμόσουν τις αναγκαίες ρυθμίσεις για τη διόρθωση των ατελειών της αγοράς, καθώς και την αποτελεσματικότητά τους να προστατεύουν τα δικαιώματα ιδιοκτησίας και να επιβάλλουν την εφαρμογή των συμβάσεων, ενώ παράλληλα λειτουργεί και ως ένας αυθαίρετος φόρος. Ειδικότερα, μπορεί να πλήξει την αξιοπιστία της οικονομίας κυρίως σε ότι αφορά τις ξένες επενδύσεις. Εφόσον ο δυνητικός επενδυτής παρατηρήσει ότι μπορεί τοπικές επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν τη διαφθορά για να προωθήσουν το σκοπό τους, τότε φυσικά μπορεί να αποθαρρυνθεί ο δυνητικός επενδυτής από το να προχωρήσει στην επένδυση του.

Γενικότερα, με τη διαφθορά μπορεί να διασφαλίζονται τα συμφέροντα κάποιων επιχειρηματιών και ο γρήγορος πλουτισμός όσων είναι δεκτές της διαφθοράς. Π.χ. εφοριακοί, δημόσιοι λειτουργοί και τοπικοί πολιτικοί παράγοντες, αλλά είναι εις βάρος γενικώς του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου αλλά και φυσικά της ίδια οικονομίας, είτε με την κατασπατάληση πόρων είτε με τον εκφοβισμό των ξένων επενδυτών που δεν μπορούν να εμπιστευτούν μία διεφθαρμένη οικονομία.

Η διαφθορά, όπως έχουμε προαναφέρει είναι ένα πολυδιάστατο και έντονα διαβρωτικό φαινόμενο που δεν ασκεί επίδραση μονό στο οικονομικό επίπεδο μιας χώρας αλλά σε όλα ανεξαιρέτως τα επίπεδα της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Επηρεάζει ποικιλοτρόπως τις ζωές όλων με τις στρεβλώσεις που προκαλεί στο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα και αλληλοτροφοδοτείται συνεχώς λαμβάνοντας ολόένα και περισσότερο ανησυχητικές διαστάσεις.

Στο πολιτικό επίπεδο, η διαφθορά υπονομεύει τα θεμέλια της δημοκρατίας, θέτει σε κίνδυνο τις κεντρικές αξίες του συστήματος και τις συνταγματικές αρχές της λαϊκής κυριαρχίας, του κοινωνικού κράτους δικαίου, της νομιμότητας, της ισότητας, της αξιοκρατίας, της διαφάνειας, του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Βασικό στοιχείο της διαφθοράς είναι η ευθεία παραβίαση ή καταστρατήγηση κανόνων δικαίου, με σκοπό την εξυπηρέτηση

ατομικών – ιδιοτελών σκοπών. Στις περιπτώσεις αυτές, τα κρατικά όργανα ασκούν την εξουσία τους όχι υπέρ του Λαού και του Έθνους, όπως επιτάσσει η δημοκρατική αρχή, αλλά για τους αλλότριους σκοπούς, υποβαθμίζοντας τελικά την ουσιαστική νομιμοποίηση όχι μόνο των ίδιων των κρατικών οργάνων, αλλά και, συνολικότερα, των αντιπροσωπευτικών θεσμών.

Σημαντικές είναι κι οι επιπτώσεις της διαφθοράς στο **κοινωνικό επίπεδο**. Η διαφθορά υπονομεύει την εμπιστοσύνη των πολιτών στο πολιτικό σύστημα, τους θεσμούς του, την ηγεσία του και τη δημόσια διοίκηση και δημιουργεί ένα έλλειμμα αρετής. Σε κοινωνίες όπου ενδημούν έντονα συμπτώματα διαφθοράς, χωρίς στιγματισμό και κυρώσεις, από ηθικά καταδικαστέα συμπεριφορά αυτή μετατάσσεται σε λειτουργικά αναγκαία στάση και συμπεριφορά, σε αναπόστατο τμήμα των προϋποθέσεων δράσης για την επίτευξη ορισμένων σκοπών, είτε δικαιωματικά ή όχι. Συχνά, μάλιστα, εκλαμβάνεται ως 'εξατομίκευση' των κοινωνικά επιδοκιμαστέων μορφών συναλλαγής στην εποχή της νεωτερικότητας, όπως η πατρωνία και οι πελατειακές σχέσεις. Με άλλα λόγια, ελλοχεύει ο κίνδυνος « θεσμοποίησης της διαφθοράς », δηλαδή επικράτησης της αντίληψης στην κοινωνία ότι η διαφθορά είναι κάτι φυσιολογικό έως και αναμενόμενο με απώτερη συνέπεια να αμβλύνεται η αντίδραση της κοινωνίας σε αυτήν ή να επέρχεται αποστασιοποίηση από την πολιτική. Έτσι, η διαφθορά γίνεται αυτοτροφοδοτούμενη.

Η Διαφθορά στις Αναπτυσσόμενες Χώρες

Η διαφθορά φαίνεται να πλήττει περισσότερο τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις χώρες σε μετάβαση και ιδιαίτερα τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια, η διαφθορά κυριαρχεί εκεί όπου ο πειρασμός συνυπάρχει με την ανεκτικότητα. Οι μεγάλες ανισότητες στην κατανομή του πλούτου, η φτώχεια και οι πειρασμοί για « συμπλήρωμα » του πενιχρού εισοδήματος, σε συνδυασμό με το σημαντικό περιορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών και της ελευθερίας του τύπου, την έλλειψη ή δυσλειτουργία δημοκρατικών θεσμών που θα επιτρέψουν τον περιορισμό της διαφθοράς και θα εμπνεύσουν αμοιβαίο σεβασμό και εμπιστοσύνη μεταξύ κράτους και πολίτη, την ανυπαρξία ή ασθενή λειτουργία θεσμικών ελέγχων και ελεγκτικών οργανισμών, ευνοούν τη διαιώνιση του φαύλου κύκλου φτώχειας και διαφθοράς. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο πρώην Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε., Koffi Annan, στη δήλωσή του κατά την υιοθέτηση από τη Γενική Συνέλευση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς « η διαφθορά πλήττει δυσανάλογα τους φτωχούς αποσπώντας κεφάλαια που προορίζονταν για ανάπτυξη, υπονομεύοντας την ικανότητα της κυβέρνησης να παρέχει βασικές υπηρεσίες, τρέφοντας την ανισότητα και την αδικία, και αποθαρρύνοντας τις ξένες επενδύσεις και τη βοήθεια».

Η μεγάλη ευθύνη των κυβερνήσεων αυτών των χωρών σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αναιρέσει την τεράστια ευθύνη των ανεπτυγμένων κρατών και των διεθνών οργανισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Η πρόληψη της διαφθοράς σημαίνει μείωση της διαφθοράς και ειδικά των πιο διαδεδομένων μορφών της όπως η δωροδοκία, χρησιμοποιώντας άλλες λύσεις από την επιβολή ποινών, όπως η παρακράτηση μισθού, η αργία αλλά και ο ηχοβολισμός του λειτουργού ή του πολιτικού προσώπου που έχει εμπλακεί σε πράξη διαφθοράς.

Στην πρόληψη της διαφθοράς μπορεί να θέτονται σε εφαρμογή και άλλοι θεσμοί εκτός από την αστυνομία και τις δικαστικές αρχές. Θέτονται δηλαδή σε εφαρμογή οι θεσμοί της οικογενείας, της εκπαίδευσης, των υπηρεσιών δημόσιας υγείας κ.α. Έτσι υπάρχει πρόληψη σε επίπεδα εκμάθησης, συμπεριφοράς και σε επίπεδο ανακάλυψης της πρώιμης μορφής διαφθοράς. Αυτοί είναι και οι δυο μεγάλοι ρόλοι που μπορούν να παίξουν οι θεσμοί. Από την άλλη πλευρά οι θεσμοί της αστυνομίας και των δικαστικών αρχών είναι πιο πολύ υπεύθυνοι ως προς την πρόληψη της εμφάνισης σοβαρών υποθέσεων διαφθοράς όπως ο χρηματισμός. Στην πρόληψη εντάσσονται και οι προσπάθειες για εκσυγχρονισμό του υλικότεχνικού εξοπλισμού των αστυνομικών δυνάμεων, της διάρθρωσης και βελτίωσης των δομών στην αστυνομία και της προσπάθειας συντόμευσης των δικονομικών διαδικασιών, έτσι ώστε να είναι ορθές μεν αλλά ταχύτατες οι διαδικασίες προσαγωγής σε δίκη και απόδοσης ποινής.

Πέρα από την αστυνομία και τις δικαστικές αρχές θα πρέπει να υπάρχουν και οι απαραίτητες δομές και στη δημόσια διοίκηση, όπως ο έλεγχος των περιουσιακών στοιχείων των δημόσιων λειτουργών και η δημοσιοποίηση όλων των αποφάσεων και των έργων που έχουν γίνει ώστε να μπορούν οι πολίτες και οι ελεγκτικοί μηχανισμοί, όπως οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, να ελέγχουν τους δημόσιους λειτουργούς.

Σε ότι αφορά την πρόληψη μέσω των κοινωνικών θεσμών, έχει να κάνει με τον κοινωνικό έλεγχο. Ο κοινωνικός έλεγχος δίνεται από το σύνολο των μηχανισμών που δημιουργούνται από διάφορους κοινωνικούς θεσμούς όπως η εκπαίδευση, η εκκλησία, οι φορείς υγείας κ.α. μέσω των όποιων στηρίζεται, ματαιώνεται ή αλλάζει η ανθρωπινή συμπεριφορά προς υγιή πλαίσια συμπεριφοράς. Επίσης, θεωρούνται ως κοινωνικός έλεγχος οι διαδικασίες που οδηγούν στην καθοδήγηση της συμπεριφοράς να προσομοιάζει με αυτή των άλλων ατόμων που υποτίθεται ότι έχουν κανονική συμπεριφορά.

Άρα μπορούμε να πούμε ότι στις διαδικασίες πρόληψης έχουμε την ποινική ή νομική πρόληψη που γίνεται μέσω των κατάλληλων νόμων και ποινικών ρυθμίσεων και την εξωποινική πρόληψη που γίνεται μέσα από θεσμούς και διαδικασίες όπως οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές αλλά και τον έλεγχο μέσω των ελεγκτικών μηχανισμών της δημόσιας διοίκησης. Υπάρχουν ωστόσο συγκεκριμένοι θεσμοί και θεσμοθετημένα όργανα που μπορούν να λειτουργήσουν αποδοτικά σαν μηχανισμοί πρόληψης και από νομικής ποινικής πλευράς αλλά και από την πλευρά του κοινωνικού ελέγχου.

Ο πρώτος θεσμός είναι η ίδια η νομοθεσία, οι νομοί συστήνονται για να εξυπηρετούν σε μεγάλη πλειοψηφία το αίσθημα του δίκαιου ενός λαού όπως αυτό εκφράζεται από τα χρηστά ήθη και έθιμα. Να αναφέρουμε ότι κατά πλειοψηφία

πολλές φορές οι νόμοι εκφράζουν ως έγκλημα κάτι που τα ήθη και τα έθιμα μπορεί να μην το εκφράζουν ή και το αντίθετο. Ο γενικός κανόνας όμως είναι ότι, ότι θεωρείται έγκλημα από την πλευρά του ποινικού δίκαιου θεωρείται και κάτω από το πρίσμα των ευρύτερων κοινωνικών πεποιθήσεων και στάσεων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι πράξεις διαφθοράς όπως ο χρηματισμός χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα οικονομικής φύσεως. Οι νόμοι επιδρούν προληπτικά εκτός από κατασταλτικά σε μία κοινωνία όταν εκτός από αυστηροί και σαφείς, εφαρμόζονται με ταχύτητα, ομοιόμορφα, δίκαια προς πάσα κατεύθυνση και χωρίς παρεμβασμούς. Επίσης οι νόμοι για να έχουν προληπτική αξία θα πρέπει να εξελίσσονται με τέτοιο τρόπο ώστε να προηγούνται από την εξέλιξη της πράξης της διαφθοράς. Οι ποινές που προβλέπονται από τους νόμους πρέπει να εμπεριέχουν το στοιχείο της αυστηρότητας αλλά και της αναλογικότητας. Επίσης οι ποινές θα πρέπει να εφαρμόζονται ορθά μέσα από το σωφρονιστικό σύστημα και να υπάρχει όχι μόνο η τιμωρία του δράστη αλλά και η επανένταξή του σαν αναμορφωμένο μέλος μέσα στο ευρύ κοινωνικό σύνολο. Σ' αυτό το σημείο εδώ, θα πρέπει να τονισθεί ότι γενικώς επιβάλλεται η αναθεώρηση του ποινικού συστήματος με βάση τα καινούρια δεδομένα που προκύπτουν από την εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος αλλά και του συστήματος σωφρονισμού και δίωξης των πράξεων της διαφθοράς.

Ο δεύτερος θεσμός που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα είναι οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές. Συμφωνά με τον Ακαλίδη (2000), η Συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξαρτησία των διοικητικών αρχών έχει ως αποτέλεσμα να τους επιτρέπει να κάνουν έλεγχο χωρίς να επηρεάζονται από τρίτα πρόσωπα που θα μπορούσαν να παρέμβουν σε αυτό το έργο.

6.1 Η αντιμετώπιση σε διεθνές επίπεδο

Η διαφθορά δεν είναι μια απειλή μόνο των εθνικών οικονομιών αλλά απειλεί και το διεθνές οικονομικό στερέωμα. Συχνά σε περιστατικά διαφθοράς υπάρχει ανάμειξη και ξένων επιχειρήσεων.

Χαρακτηριστικό είναι ότι ο ΟΗΕ έχει βάλει την αντιμετώπιση της διαφθοράς ως μια από τις 10 προτεραιότητες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στον πλανήτη. Μάλιστα ο ΟΗΕ αναφέρει ότι η διαφθορά αναγνωρίζεται πλέον ως μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις στον κόσμο. Είναι ένα σημαντικό εμπόδιο για την αειφόρο ανάπτυξη, με δυσανάλογες επιπτώσεις για τις φτωχές κοινότητες και είναι διαβρωτικό για τον ίδιο τον ιστό της κοινωνίας. Οι επιπτώσεις επί του ιδιωτικού τομέα είναι επίσης σημαντικές μιας και θέτει σε κίνδυνο την οικονομική ανάπτυξη, στρεβλώνει τον ανταγωνισμό και συνιστά μια απειλή για την παγκόσμια σταθερότητα. Η διαφθορά είναι επίσης πολύ δαπανηρή για τις επιχειρήσεις, με το πρόσθετο οικονομικό βάρος υπολογίζεται να προσθέσει το 10% ή περισσότερο στο κόστος των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε πολλά μέρη του κόσμου. Η παγκόσμια Τράπεζα έχει δηλώσει ότι η δωροδοκία κοστίζει 1 τρισεκατομμύρια δολάρια. Η ταχεία ανάπτυξη των κανόνων της εταιρικής διακυβέρνησης σε ολόκληρο τον κόσμο ωθεί επίσης τις επιχειρήσεις να επικεντρωθούν σε μέτρα καταπολέμησης της διαφθοράς στο πλαίσιο των μηχανισμών τους για να προστατεύσουν τη φήμη τους και τα συμφέροντα των μετόχων τους. Οι εσωτερικοί έλεγχοι τους ολοένα και περισσότερο επεκτείνονται σε μια σειρά ζητημάτων ηθικής.

Ο διεθνής νομικός αγώνας κατά της διαφθοράς απέκτησε έντονο ρυθμό στην πιο πρόσφατη εποχή, μέσω του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), που ασχολείται με την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές και με την έναρξη ισχύος της πρώτης Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC) τον Δεκέμβριο του 2005. σύμφωνα με τη σύμβαση η ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας είναι απαραίτητη για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και για να βρεθούν οι εμπλεκόμενοι εγκληματίες ενώπιων της δικαιοσύνης. Σήμερα πολλά νομικά και πρακτικά εμπόδια εμποδίζουν τα Κράτη Μέλη να εξετάσουν πιο αποτελεσματικά το ζέπλυμα χρήματος. πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους για την ανίχνευση, την κατάσχεση και δήμηση παράνομων περιουσιακών στοιχείων, αλλά στην πράξη αυτό μπορεί να είναι δύσκολο να επιτευχτεί. Η συνεργασία μεταξύ των Κρατών Μελών βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας δικαστικής συνεργασίας, όπως ορίζεται σε πολλές διεθνώς δεσμευτικές πράξεις. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Παράνομης Διακίνησης Ναρκωτικών Φαρμάκων και Ψυχοτρόπων Ουσιών (η Σύμβαση του 1988), η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Διακρατικό Οργανωμένο Έγκλημα (ΥΝΤΟΚ) και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC) περιλαμβάνουν ειδικές ρυθμίσεις για τη θέσπιση μέτρων από τα Κράτη Μελή για την καταπολέμηση του ζεπλύματος χρήματος.

Ωστόσο, τα διαφορετικά νομικά συστήματα μεταξύ των Κρατών Μελών, καθώς και οι περιορισμοί σε οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους επηρεάζουν την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων των Συμβάσεων ώστε να επιτρέπουν την αποτελεσματική συνεργασία. Επιπλέον, οι νέες τεχνικές ζεπλύματος χρήματος, που περιλαμβάνουν την κακή χρήση των εμπορικών συναλλαγών, πολύπλοκες επιχειρηματικές δομές, νέες μεθόδους πληρωμής και εναλλακτικά συστήματα εμβασμάτων, καθιστούν την επίλυση του προβλήματος ακόμη πιο δύσκολη.

Βέβαια υπάρχουν και νομικά εμπόδια. Το βασικότερο εμπόδιο στην παροχή αμοιβαίας δικαστικής συνεργασίας είναι η καθιέρωση του διττού αξιοποίνου : μια πράξη πρέπει να θεωρείται ποινικό αδίκημα βάσει της νομοθεσίας και του αιτούντος και του προς αίτηση Κράτους. Όταν εφαρμόζεται πολύ αυστηρά, αυτό έχει μερικές φορές ως ακούσια συνέπεια την παρεμπόδιση ενός Κράτους από την παροχή βοήθειας σε ένα άλλο σε μια έρευνα.

Πολλά Κράτη Μελή δεν έχουν ακόμη συμμορφωθεί πλήρως με τα μέτρα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Διακρατικό Οργανωμένο Έγκλημα και της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, δηλαδή για την ποινικοποίηση μίας λεπτομερούς λίστας πράξεων, όταν αυτές διαπράττονται εκ προθέσεως. Τα Κράτη Μελή μπορούν να χορηγούν ή να αρνηθούν την αμοιβαία δικαστική συνεργασία για διάφορους λόγους, όπως ορίζεται στις Συμβάσεις UNTOC και UNCAC αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις αυτές οι συμβάσεις είναι αδικαιολόγητα περιοριστικές. Υπάρχουν και άλλοι λιγότερο επίσημοι δίαυλοι για την αμοιβαία δικαστική συνεργασία, όπως Μνημόνια Συμφωνίας μεταξύ των εθνικών ομολόγων τους καθώς και εντός περιφερειακών και διεθνών οργανώσεων, όπως η Ιντερπόλ, καθώς και το παγκόσμιο δίκτυο Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών.

Ακόμη και όταν υπάρχουν σαφείς πύλες ανταλλαγής πληροφοριών, τα Κράτη Μελή πρέπει να εξασφαλίζουν ότι η υπερβολικά αυστηρή νομοθεσία για το απόρρητο δεν παρεμποδίζει τη δυνατότητά τους να έχουν πρόσβαση και να λαμβάνουν πληροφορίες που καλύπτονται από το οικονομικό, εμπορικό ή επαγγελματικό απόρρητο ή να μοιραστούν τις πληροφορίες αυτές με ξένους ομολόγους. Επιπλέον, η διεθνής βοήθεια μέσω λιγότερο επιστήμων καναλιών δεν πρέπει να περιορίζεται στη συνεργασία κατόπιν σχετικού αιτήματος, αλλά να επιτρέπει την αυθόρμητη ανταλλαγή πληροφοριών που πιστεύεται ότι είναι χρήσιμη για τις αρχές σε άλλη δικαιοδοσία.

Η έκθεση καταλήγει με κάποιες προτάσεις, οι οποίες ορίζουν ότι τα κράτη μέλη πρέπει να :

1. να καθορίζουν τα αδικήματα ξεπλύματος χρήματος, όπως περιέχονται στις Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών
2. να συντονιστούν καλύτερα για τη βελτίωση της συλλογής δεδομένων και ανάλυσης σε παγκόσμιο επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων του εμπορίου και των εναλλακτικών εμβασμάτων
3. να εξασφαλίζουν ότι οι εγχώριες αρχές έχουν ευρείες εξουσίες για τη διερεύνηση των εγκλημάτων της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες
4. να διασφαλίσουν ότι η παροχή αμοιβαίας δικαστικής συνεργασίας δεν υπόκειται σε υπερβολικά περιοριστικές συνθήκες
5. να παρέχουν καλύτερη εκπαίδευση και γνώσεις στις αρμόδιες αρχές
6. να ενθαρρύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία στην εγχώρια αγορά
7. να εξετάσουν το ενδεχόμενο διορισμού υπάλληλων συνδέσμων για τη Διεθνή συνεργασία

8. να επιβάλουν διεθνώς εναρμονισμένες ρυθμίσεις έτσι ώστε οι εγκληματίες να μη μπορούν να κάνουν κατάχρηση των νέων μεθόδων πληρωμή για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Για το λόγο αυτό βεβαία υπάρχουν και οι δείκτες διαφθοράς ώστε να μπορεί η κάθε χώρα να γνωρίζει που βρίσκεται συγκριτικά με τις άλλες χώρες και να παίρνει τα ανάλογα μετρά.

Υπάρχουν χώρες με πολύ αυστηρά μετρά, όπως η Αμερική όπου και ειδικές επιτροπές επιβλέπουν τη δημόσια διοίκηση. Μάλιστα επιτροπές όπως αυτής της κεφαλαιαγοράς έχουν τη δυνατότητα να βάζουν πρόστιμα, όπως έγινε προσφάτως με μία σειρά βαριών προστίμων για εξαπάτηση το 2007 και που ήταν η αιτία της οικονομικής κρίσης που επηρέασε σχεδόν όλο τον πλανήτη.

Σε ότι αφορά την Ε.Ε. πέρα από τις συμβάσεις UNTOC και UNCAC υπάρχουν και οι εθνικές νομοθεσίες αλλά και οι κοινοτικές οδηγίες που δημιουργούν ένα πολύπλοκο νομικό πλαίσιο. Θεσμοί όπως η Ευγοροί και η Επιτροπή έχουν μηχανισμούς ελέγχου που συνεργάζονται με τα κοινοτικά και εθνικά όργανα ώστε να καταπολεμηθεί η διαφθορά. Βεβαία δεν υπάρχει κοινή νομοθεσία αλλά κάποιες κοινές αποφάσεις και οδηγίες που όμως η κάθε χώρα τις παραμετροποιεί ανάλογα με τις εθνικές ανάγκες της.

6.2 Η Συμβολή Των Διεθνών Οργανισμών για την αντιμετώπιση της Διαφθοράς

Γεγονός είναι ότι τα τελευταία χρόνια η διαφθορά έχει αναδειχτεί στην κορυφή του παγκοσμίου ενδιαφέροντος εξαιτίας της γιγάντωσης και της επικινδυνότητας του φαινομένου. Μία πληθώρα διεθνών οργανισμών και φορέων, την πρωτοκαθεδρία των όποιων κατέχουν ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.), η Διεθνής Διαφάνεια, η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και το συμβούλιο της Ευρώπης, ασχολούνται συστηματικά με τη διαφθορά και μάχονται κατά αυτής. Αποτέλεσμα αυτής της πραγματικά εντυπωσιακής παγκόσμιας δραστηριοποίησης είναι η δημιουργία ενός ευρύτατου συμβατικού πλαισίου, τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε διεθνές επίπεδο, που αποσκοπεί στην ενοποίηση των εθνικών πρακτικών και των μεθόδων δράσης τους.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να σημειωθεί στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στην απόφαση που πάρθηκε με την οποία υιοθετήθηκαν είκοσι κατευθυντήριες αρχές για την αντιμετώπιση της διαφθοράς και τη χρήση ποινικών, διοικητικών και αστικών μέτρων για την υλοποίηση του στόχου αυτού. Εξέχουσα θέση κατέχει η κατοχύρωση της αρχής της φανεράς δράσης της διοίκησης, ιδίως στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων, της καθιέρωσης δημοσιονομικών ελέγχων, της ύπαρξης αποτελεσματικών ειδικών βοηθημάτων του θιγόμενου από τη διαφθορά πολίτη, της ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ των κρατών και της επισήμανσης των στενών σχέσεων μεταξύ διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και άλλων μορφών εγκληματικής δράσης. Επιπλέον, συμφωνά με την εβδόμη αρχή τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να προβλέψουν ειδικευμένα πρόσωπα ή φορείς για την καταπολέμηση της διαφθοράς να τα εξοπλίσουν με κατάλληλα και αναγκαία μετρά και εκπαίδευση, προκειμένου να ασκήσουν τα καθήκοντά τους.

Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική είναι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς η οποία υπογράφηκε το Δεκέμβριο του 2003 και αποτελεί την πρώτη παγκόσμια προσπάθεια για την κοινή αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Η καθιέρωση αρχών και προτύπων θα ήταν κενή χωρίς την αρωγή ειδικευμένων μηχανισμών παρακολούθησης που λειτουργώντας στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών ελέγχουν την εφαρμογή των αρχών, των προτύπων και των κανόνων αυτών. Ο σημαντικότερος ίσως μηχανισμός παρακολούθησης είναι η ομάδα κρατών **GRECO (GROUP OF STATES AGAINST CORRUPTION)**, η οποία λειτουργεί από το 1999 στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης και στην οποία συμμετέχει και η Ελλάδα. Σκοπός της είναι η βελτίωση της ικανότητας των κρατών-μελών της στην καταπολέμηση της διαφθοράς μέσω της παρακολούθησης της υλοποίησης των είκοσι αρχών και της εφαρμογής των διεθνών συμβάσεων, συστάσεων και οδηγιών, στο πλαίσιο του Προγράμματος Δράσης κατά της διαφθοράς, που υιοθετήθηκε το 1996 από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Μέσω μιας οριζόντιας διαδικασίας αξιολόγησης και μιας διαδικασίας συμμόρφωσης, η GRECO εκτιμά τη λήψη των επιβαλλόμενων μέτρων, κάνει συστάσεις για την περαιτέρω προώθηση νομοθετικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων και μέτρων και στη συνέχεια ελέγχει την εφαρμογή των συστάσεων αυτών.

Στις εκθέσεις αξιολόγησης της GRECO για την Ελλάδα συστήνονται:

1. Η συλλογή πληροφοριών για τις αιτίες και τις μορφές της διαφθοράς
2. Η απλοποίηση της νομοθεσίας, ιδιαίτερα σε ευαίσθητους τομείς της δημοσίας διοίκησης, όπως είναι οι κρατικές προμήθειες και οι προσλήψεις, και ο εκσυγχρονισμός των διοικητών διαδικασιών (καθώς η πολυνομία και η γραφειοκρατία εύνουν τη διαφθορά).
3. Η ίδρυση ενός ειδικού ανεξάρτητου ελεγκτικού οργάνου, με αρμοδιότητες τέτοιες, ώστε να μπορεί να εποπτεύει το εθνικό στρατηγικό πρόγραμμα δράσης κατά της διαφθοράς και να συντονίζει τη δράση των επιμέρους μηχανισμών του.
4. Η διασφάλιση ότι όλοι οι δημόσιοι λειτουργοί περιορίζονται από κατάλληλους κανόνες και οδηγίες κατά της διαφθοράς και εκπαιδεύονται κατάλληλα, η ενίσχυση του έλεγχου στις διαδικασίες πρόσληψης και η καθιέρωση ενός αποτελεσματικού συστήματος αξιολόγησης των δημοσίων υπάλληλων.
5. Η καθιέρωση κατάλληλων μέτρων προστασίας και ενθάρρυνσης των πολιτών και δημοσίων υπαλλήλων που καταγγέλλουν πράξεις διαφθοράς.
6. Η καθιέρωση ενός συστήματος επαγγελματικών περιορισμών για όσους βρεθούν ένοχοι για ποινική αδικήματα.

Άλλοι ειδικευμένοι φορείς που δραστηριοποιούνται στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών είναι η **Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (Office European de lutte anti-fraude-OLAF)**, αποστολή της οποίας είναι η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε., η καταπολέμηση της απάτης, της διαφθοράς, και κάθε άλλης παράτυπης δραστηριότητας, συμπεριλαμβανόμενων των παραπτώματων εντός των ευρωπαϊκών οργάνων, το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, το γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα ναρκωτικά και το έγκλημα, η Ομάδα Ειδικών στη διαφθορά της Ιντερπόλ κλπ.

Τέλος, αξίζει να υπογραμμιστεί η πολύ σημαντική συνδρομή στην καταπολέμηση της διαφθοράς από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, όπως η Διεθνής Διαφάνεια, από τη διεθνή επιχειρηματική κοινότητα με τη θέσπιση Κωδικών Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας, αλλά και από απλούς πολίτες που αρνούνται να παραμείνουν σιωπηλοί στα τεκταινόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Ο διακηρυγμένος σκοπός της καταπολέμησης της διαφθοράς από τους διεθνείς οργανισμούς, τις κρατικές κυβερνήσεις και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, προκειμένου να επιτευχθεί, απαιτεί συστηματική και συντονισμένη αντιμετώπιση του φαινομένου μέσω μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής. Οι λύσεις που προτείνονται στη διεθνή βιβλιογραφία συναρτώνται άμεσα με τον προδιδόμενο κάθε φορά ορισμό, τις αιτίες, τις μορφές και τις επιπτώσεις της διαφθοράς, καθώς επίσης και τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν σε κάθε κράτος. Στη συνέχεια θα γίνει μια προσπάθεια παρουσίασης των συνηθέστερων προτασόμενων μεθόδων καταπολέμησης της διαφθοράς.

Αρχικά κρίνεται σκόπιμο να ειπωθεί ότι, λόγω της πολύμορφης φύσης της διαφθοράς, η στρατηγική η οποία θα επικεντρωνόταν μόνο ή κυρίως στην κατασταλτική δράση, αγνοώντας τις παραμέτρους της πρόληψης της διαφθοράς και της εκπαίδευσης των πολιτών, θα ήταν καταδικασμένη σε αποτυχία.

Μια αποτελεσματική στρατηγική καταπολέμησης της διαφθοράς πρέπει να διεισδύει πέραν των συμπτωμάτων της διαφθοράς στις βαθύτερες αιτίες αυτής. Οι πέντε βασικοί άξονες όλων των προγραμμάτων, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα είναι οι ακόλουθοι :

1. Αύξηση της πολιτικής λογοδοσίας-υπευθυνότητας(*political accountability*)

Η λογοδοσία εξαρτάται άμεσα από την αποτελεσματικότητα των αντίστοιχων οργανισμών και φορέων και τη δυνατότητα επιβολής ποινών. Τα λαμβανόμενα μέτρα πρέπει να αποσκοπούν στην αύξηση του πολιτικού ανταγωνισμού, την εξυγίανση του συστήματος χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων, την αύξηση της διαφάνειας και την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου.

2. Ενδυνάμωση της συμμετοχής της Κοινωνίας των Πολιτών

Ο αποκαλούμενος <<τρίτος τομέας>>, παρεμβαίνοντας δυναμικά, δύναται να διαμορφώσει και να προωθήσει μέσω πιέσεων στις κυβερνήσεις και τους διεθνούς οργανισμούς σχέδια δράσης κατά της διαφθοράς. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας της δημοκρατίας και των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η ελευθερία έκφρασης, το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις, η ελευθερία του τύπου, η ελεύθερη πρόσβαση στις πληροφορίες. Αναγκαία κρίνεται και η εκπαίδευση των πολιτών στο τι είναι διαφθορά, τι συνέπειες έχει και ποια μπορεί να είναι η συνεισφορά του κάθε πολίτη.

3. Δημιουργία ενός ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα

Η δυνατότητα που έχουν ισχυρές ελίτ να επηρεάζουν και να κατευθύνουν τη λήψη αποφάσεων και τη δράση του κράτους μπορεί να περιοριστεί μέσω της φιλελευθεροποίησης των οικονομικών συστημάτων, της ενίσχυσης του ανταγωνισμού, της προώθησης μεταρρυθμίσεων, της ενθάρρυνσης δημιουργίας ενώσεων επιχειρήσεων και επιχειρηματιών, της σύνταξης κωδικών κατά της δωροδοκίας κλπ.

4. Δημιουργία θεσμικών αναχωμάτων στην εξουσία

Η ανεξαρτησία του δικαστικού κλάδου, η επικύρωση διεθνών συμβάσεων, η ψήφιση νόμων κατά της διαφθοράς και του <<ξεπλύματος βρώμικου χρήματος>> και η ύπαρξη αποτελεσματικών ανεξάρτητων αρχών, ειδικών φορέων έλεγχου και μηχανισμών διαμεσολάβησης των πολιτών περιορίζουν τη δυνατότητα κατάχρησης της εξουσίας.

5. Βελτίωση της διοίκησης του Δημοσίου Τομέα

Η αναμόρφωση του δημοσίου τομέα και η εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών μέσω της αύξησης της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της αποκέντρωσης στη διαχείριση του προϋπολογισμού, της προώθησης της αξιοκρατίας στην πρόληψη, προώθηση και αξιολόγηση των δημοσίων υπαλλήλων, της αύξησης των απολαβών τους, της παροχής εκπαίδευσης, της δημιουργίας εσωτερικών συστημάτων έλεγχου και ενός ανεξάρτητου εποπτικού οργάνου και της σύνταξης κωδικών δεοντολογίας που να επιβραβεύουν την ακεραιότητα, την εντιμότητα και την υπευθυνότητα, μειώνουν τις ευκαιρίες και τα κίνητρα για τη διαφθορά.

Πέραν των αναφερθέντων μεθόδων, προτείνονται η απλοποίηση των διοικητικών συστημάτων, ο έλεγχος της περιουσιακής κατάστασης δημοσίων υπαλλήλων, η μείωση της διακριτικής ευχέρειας των δημοσίων λειτουργών και της ασυλίας πολιτικών πρόσωπων και δικαστών και η πρόβλεψη διαδικασιών επιστροφής των <<κλεμμένων κεφαλαίων>>. Ανάμεσα στις προτάσεις της Διεθνούς Διαφάνειας είναι και η προώθηση ενός διαφανούς, αμιγώς ανταγωνιστικού συστήματος κρατικών προμηθειών και η εφαρμογή της έννοιας των Νησίδων Ακεραιότητας στα μεγάλα έργα.

Οποιαδήποτε προσπάθεια πάντως καταπολέμησης της διαφθοράς δεν μπορεί να τελεσφορήσει, αν δεν υπάρχει ισχυρή πολιτική βούληση, έμπρακτη και επίμονη υποστήριξη των προσπαθειών κατά της διαφθοράς, καθώς επίσης και κοινωνική ευαισθητοποίηση και πίεση. Οι πολιτικοί ηγέτες πρέπει να είναι οι ίδιοι υπόδειγμα ηθικής και να μην επιτρέπουν τον φαβοριτισμό και την τήρηση δυο μέτρων και σταθμών. Αλλά και οι ίδιοι οι πολίτες πρέπει να συνειδητοποιήσουν τη βλάβη που προκαλεί η διαφθορά στην κοινωνία, την κρατική λειτουργία και τα θεμέλια της δημοκρατίας, να ξεφύγουν από την παθητικότητα και να συμβάλλουν στην καταπολέμηση του φαινομένου, αν όχι μέσω της δραστηριοποίησής τους σε οργανώσεις και κινητοποιήσεις κατά της διαφθοράς, μέσω της άρνησης να προσφύγουν οι ίδιοι σε τέτοιες πράξεις και σε καταγγελίες αυτών των περιστατικών.

Παγκόσμια ημέρα κατά της διαφθοράς έχει οριστεί από τα Ηνωμένα Έθνη η 9 Δεκεμβρίου με σκοπό την ενίσχυση της γνώσης, της ευαισθητοποίησης και των προσπαθειών καταπολέμησης του διαβρωτικού αυτού φαινομένου.

7.1 Ελεγκτικά Σώματα της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης

Από το σύνολο των συστάσεων των διεθνών οργανισμών προβάλλεται ως απαραίτητο συστατικό επιτυχίας στη μάχη κατά της διαφθοράς η σύσταση ειδικών σωμάτων. Η τάση αυτή εμφανίζεται εντονότερη στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπου αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια του κάθε κράτους η επιλογή της μορφής και των αρμοδιοτήτων του ειδικού οργάνου. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, τα ειδικά σώματα εντάσσονται στον εσωτερικό έλεγχο της δημόσιας διοίκησης ενώ σε άλλα κράτη τοποθετούνται στην οργανωτική δομή της αστυνομίας ή των δικαστηρίων. Ανεξαρτήτως της μορφής των ειδικών σωμάτων κατά της διαφθοράς, για την επιτυχία της αποστολής τους, απαιτείται η συνδρομή των ακόλουθων προϋποθέσεων :

- Η δημιουργία των σωμάτων αυτών πρέπει να συνοδεύεται από πραγματική πολιτική βούληση και να εντάσσεται σε ένα γενικό στρατηγικό σχεδιασμό για την καταπολέμηση της διαφθοράς.
- Τα ειδικά αυτά σώματα πρέπει να έχουν τη νομιμοποίηση της κοινωνίας, δηλαδή των πολιτών, γεγονός που επιτυγχάνεται μέσω της διαφάνειας στη λειτουργία τους και όποτε είναι εφικτό, την τήρηση του απορρήτου στις καταγγελίες.
- Τα σώματα αυτά πρέπει να απολαύουν ανεξαρτησίας, να διαθέτουν επαρκείς πόρους και ικανό, εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, επιλεγμένο βάσει όχι μόνο των δεξιοτήτων του, αλλά και της ακεραιότητάς του.

Με εμφανή την επιρροή από τις διεθνείς τάσεις καταστολής των φαινομένων διαφθοράς, η ελληνική πολιτεία απομακρύνθηκε από το παραδοσιακό μοντέλο του ιεραρχικού ελέγχου και δημιούργησε νέους ελεγκτικούς θεσμούς, είτε με τη μορφή Ανεξαρτήτων Αρχών, είτε με τη μορφή ελεγκτικών σωμάτων και υπηρεσιών έλεγχου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν ο Συνήγορος του Πολίτη και το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

Τα σημαντικότερα ελεγκτικά όργανα της σύγχρονης ελληνικής δημόσιας διοίκησης είναι:

1. Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.)
2. Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Υ.Π.)
3. Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών (Σ.Ε.Ε.Υ.Μ.Ε.)
4. Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Ε.Π.)
5. Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.Ε.Π.Ε.)
6. Σώμα Επιθεωρητών Δημόσιων Έργων (Σ.Ε.Δ.Ε.)
7. Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων (ΥΠ.Ε.Ε.)

Η παρακολούθηση και ο συντονισμός της Επιθεώρησης και του Έλεγχου από το Σ.Ε.Ε.Δ.Δ. και τα ιδιαίτερα Σώματα Επιθεώρησης και Έλεγχου της ελληνικής δημόσιας διοίκησης ανήκει στο Συντονιστικό Όργανο Επιθεώρησης και Έλεγχου (Σ.Ο.Ε.Ε.).

Ωστόσο, παρά τη συγκρότηση διαφόρων σωμάτων επιθεώρησης και έλεγχου υφίστανται φανερές αδυναμίες, απορρέουσες από παραλλήλους κλάδους και διαδικασίες έλεγχου, προβλήματα συντονισμού, επικαλύψεις αρμοδιοτήτων, γραφειοκρατικές χρονοβόρες δικαστικές διαδικασίες και αδημονίες έλεγχου των ιδίων των ελεγκτικών μηχανισμών. Συνακόλουθα, κρίθηκε αναγκαία μια θεσμική τομή που θα διασφάλιζε τον καλύτερο συντονισμό και την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων, η οποία και ενσαρκώθηκε με τη θέσπιση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Κατά την τελευταία δεκαετία, μια σειρά μεγάλων θεσμικών παραγόντων έχουν εμπλακεί ενεργά στη μάχη αυτού του κακού. Ανάμεσα σε αυτούς τους παράγοντες συγκαταλέγονται αναπτυξιακές τράπεζες όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, διεθνείς οργανισμοί εμπορίου όπως ο OECD3 και ο WTO4, διμερείς πιστωτές όπως η USAID5, CIDA6 και DFID7, καθώς και πολυάριθμοι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί όπως η Διεθνής Διαφάνεια και το Παρατηρητήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Υπάρχουν και άλλοι οργανισμοί που συμμετέχουν επίσης, όπως τα Ηνωμένα Έθνη, το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο, η Interpol, το σύνολο των οποίων δηλώνει ότι η μάχη κατά της διαφθοράς είναι σε παγκόσμιο επίπεδο. Η λογιστική και οι φορείς της, φαίνεται να είναι πρόθυμοι να συμμετέχουν σε αυτόν τον αγώνα (Everett, Neu et al. 2007). Πολλοί είναι οι λογιστές που προτείνουν ότι οι λογιστές πρέπει να είναι πρωτοπόροι σε αυτή τη μάχη κατά της εγχώριας και της διακρατικής διαφθοράς (ICAEW9, 2002). Ωστόσο άλλοι υποστηρίζουν ότι το πλήρες δυναμικό των ανώτατων ελεγκτικών οργάνων δεν έχει αξιοποιηθεί για την αντιμετώπιση της διαφθοράς και ότι τώρα τα ελεγκτικά όργανα κινούνται από τον ρόλο του παρατηρητή, στον ρόλο του βελτιωτή (Stapenhurst, Dye 1998). Οι Everett και Neu (Everett, Neu et al. 2007) διερεύνησαν και εξέτασαν τη σχέση που υπάρχει μεταξύ της έννοιας ή της νοοτροπίας της αντιδιαφθοράς και της λογιστικής, μίας από τις σημαντικότερες τεχνολογίες στον τομέα της διακυβέρνησης (Foucault, 1991a; Miller and Rose., 1990). Η έρευνά τους επικεντρώθηκε ειδικά σε δύο τέτοιες νοοτροπίες, τις οποίες ονόμασαν «ορθόδοξη νοοτροπία» και «ριζοσπαστική νοοτροπία».

Η ορθόδοξη νοοτροπία εκδηλώνεται στις προγραμματικές ομιλίες και στηνακαδημαϊκή έρευνα των μεγάλων οργανισμών για την καταπολέμηση της διαφθοράς (Παγκόσμια Τράπεζα, Ηνωμένα Έθνη, ΟΟΣΑ, ΔΝΤ και Διεθνής Διαφάνεια). Αυτή η νοοτροπία είναι στραμμένη προς μια δεσπόμενη κατανόηση του προβλήματος της διαφθοράς, η οποία λαμβάνεται ως δεδομένη, και η οποία δείχνει ότι η συμμετοχή της λογιστικής στην μάχη κατά της διαφθοράς αποτελεί μέρος μιας ευγενούς αιτίας (Crank & Caldero, 2000).

Η ριζοσπαστική νοοτροπία αμφισβητεί αυτές τις ορθόδοξες αντιλήψεις και εφιστά την προσοχή στις παγίδες που υπάρχουν στις στρατηγικές που προτείνονται ενάντια στη διαφθορά, παγίδες που είναι συνάρτηση της ορθόδοξης άποψης για τη διαφθορά, η οποία βασίζεται σε υποκειμενικότητες. Η έμφαση εδώ δίνεται σχετικά με το διφορούμενο και επιτελεστικό ρόλο της λογιστικής (Butler, 1997): ως ενδιάμεσος ή ως γνώστης της σχέσης μεταξύ του θεωρητικού- αναλυτικού σχεδίου της αντιδιαφθοράς και της υλοποίησής του στην πράξη, η λογιστική έχει τη δυνατότητα να είναι εγγεγραμμένη σε μια μορφή ιδεολογικής πολιτικής που απειλεί να αλλοιώσει τον ευγενικό σκοπό (Crank & Caldero, 2000), ωστόσο έχει επίσης τη δυνατότητα να εμψυχώσει το κυρίαρχο πεδίο της αντιδιαφθοράς, (Packer, 2003), δηλαδή ενός φιλελεύθερου δημοκρατικού κράτους, με όλα τα ατομικά δικαιώματα και τις ελευθερίες που μια τέτοια κατάσταση συνεπάγεται.

8.1 ΤΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Οι στρατηγικές για την καταπολέμηση της διαφθοράς μπορούν να ενταχθούν σε τρεις ευρείες κατηγορίες, η καθεμία από τις οποίες «επιστρατεύει» την λογιστική και τους συσχετιζόμενους με αυτήν παράγοντες.

1. Η «στρατηγική ελέγχου»

Η πρώτη κατηγορία αυτών των στρατηγικών είναι η «στρατηγική ελέγχου», η οποία αποσκοπεί στην βελτίωση του νομικού, εκλογικού, εκπαιδευτικού και άλλων θεσμικών συστημάτων, μέσω, όπως υποδηλώνει και το όνομά της, της καθιέρωσης και της ενίσχυσης του ελέγχου. Κάνοντας το κράτος έναν αξιόπιστο εφαρμοστή των νόμων, προστατεύοντας τους πληροφοριοδότες, κάνοντας μεταρρυθμίσεις στο σύστημα της φορολογίας και της τελωνειακής διοίκησης, βελτιώνοντας τα συστήματα αναφοράς, μετρώντας τις επιδόσεις των δημοσίων υπαλλήλων και ενισχύοντας τους φορείς ελέγχου, σύμφωνα με αυτήν την στρατηγική, μπορεί να μειωθεί η διαφθορά (Galtung, 1994; Klitgaard, 1994; Pope, 1998). Από κοινού, τα στοιχεία αυτά αποτελούν τους «πυλώνες της ακεραιότητας» ή τον θεμελιακό πυρήνα των θεσμικών οργάνων της λογοδοσίας και της ακεραιότητας» μιας χώρας (Gonzalez-Koss & Kellner, 2002; Schwartz, 2003, Stapenhurst & Dye, 1998). Αυτή η ιδέα της ακεραιότητας εμφανίζεται συχνά και έχει ως στόχο να επιστήσει την προσοχή στην ανάγκη για μια ολιστική και περιεκτική προσέγγιση, κατάλληλη για την αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων όπως η έλλειψη δέσμευσης από τα ανώτερα επίπεδα, οι άνισες μεταρρυθμίσεις και η έλλειψη βιώσιμων θεσμικών μηχανισμών (Doig & McIner, 2003). Η λογιστική, όπως προκύπτει αν εξετάσουμε τους παραπάνω πυλώνες, έχει να διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο στην δημιουργία και στην διατήρηση ενός συστήματος ακεραιότητας (Doig, McIner 2003). Επιπλέον, έχει να παίξει έναν ρόλο σε ένα γενικότερο πλαίσιο ευθύνης, όπως είναι αυτό που προτείνεται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, οι χώρες που επιθυμούν να πολεμήσουν την διαφθορά και να βελτιώσουν τα συστήματα υποχρεωτικής λογοδοσίας που διαθέτουν θα πρέπει να εργαστούν προς την κατεύθυνση:

1. Εφαρμογής ενός αποτελεσματικού και ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
2. Ανάπτυξης μιας επαγγελματικής βάσης των ελεγκτών και των λογιστών.
3. Υιοθέτησης και εφαρμογής των Διεθνώς αποδεκτών Λογιστικών Προτύπων.
4. Ενδυνάμωσης ενός ισχυρού νομικού πλαισίου για υποστήριξη των σύγχρονων λογιστικών πρακτικών.

Όσον αφορά το τρίτο από τα τέσσερα παραπάνω στοιχεία, τα διεθνή λογιστικά πρότυπα, αξίζει να σημειωθεί ότι συχνά αναφέρεται από πολλούς ερευνητές που έχουν ασχοληθεί με το θέμα (Johnson, 1996; Ricol, 2002; Thurston, 1997; Torres, 2004; Wolfensohn, 1998b; Zamorano, 2000). Όντως, κάποιος θα μπορούσε να πιστέψει ότι η εναρμόνιση των λογιστικών και των ελεγκτικών προτύπων θα έπρεπε να είναι η κορυφαία προτεραιότητα για τους λογιστές που ενδιαφέρονται να καταπολεμήσουν την διαφθορά. Ως μια προγραμματική παρέμβαση, δύο οργανισμοί κατά της διαφθοράς, η Παγκόσμια Τράπεζα και τα Ηνωμένα Έθνη, κινούνται προς αυτήν την κατεύθυνση, καθώς συνεργάζονται ενεργά με τη Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών και τη Διεθνή Οργάνωση των Ανωτάτων Ελεγκτικών

Οργάνων με απώτερο στόχο να συμβάλουν στην ανάπτυξη αυτών των προτύπων (Johnson, 1996; Torres, 2004).

Στις περισσότερες από αυτές τις προδιαγραφές που προσανατολίζονται στον έλεγχο, υπονοείται η ορθόδοξη θεωρία της λογιστικής. Αυτό επισημαίνεται ξανά από τον Kimbro (Kimbro 2002), σύμφωνα με τον οποίο η λογιστική εξυπηρετεί έναν διπλό ρόλο: οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν πληροφορίες για τις οικονομικές πράξεις, και το επάγγελμα των ορκωτών ελεγκτών λειτουργεί ως ένας μηχανισμός παρακολούθησης, ώστε να ελέγχεται η ακρίβεια των πληροφοριών αυτών. Η λογιστική ως ένα σύστημα πληροφόρησης και η ελεγκτική ως ένα σύστημα εποπτείας ή ελέγχου της ακρίβειας αυτού του λογιστικού πληροφοριακού συστήματος, παρέχουν ένα τεράστιο δυναμικό για την ίδρυση της λογοδοσίας και τον εντοπισμό των διεφθαρμένων δραστηριοτήτων. Στο σημείο αυτό να σημειωθεί ότι τη λογιστική και την ελεγκτική κυρίως τις απασχολεί η παροχή των πληροφοριών να είναι ακριβής και οικονομική.

2. Η «στρατηγική εξόδου»

Ένα δεύτερο είδος στρατηγικής για την αντιμετώπιση της διαφθοράς είναι αυτό της εξόδου. Αυτή η στρατηγική βασίζεται στην ιδέα ότι εναλλακτικές ή υποκατάστατες λύσεις πρέπει να είναι διαθέσιμες έτσι ώστε οι φορείς να μπορούν να βγουν από μια κατάσταση εάν φαίνεται να είναι διεφθαρμένη. Εάν η διαφθορά αποτελεί το άθροισμα του μονοπωλίου και της ελάχιστης λογοδοσίας, τότε είναι λογικό να χρειάζεται να σπάσουν τα κρατικά μονοπώλια και να ιδιωτικοποιηθούν οι κρατικές υπηρεσίες, να μειωθεί η διακριτική ευχέρεια των υπαλλήλων στο δημόσιο τομέα μέσω της αποκέντρωσης των κυβερνητικών υπηρεσιών και να βελτιωθεί η λογοδοσία των δημοσίων λειτουργιών (Klitgaard, 1988).

Ο περισσότερος έλεγχος με τη μορφή της ρύθμισης της κρατικής παρέμβασης, θεωρείται ότι περιορίζει την αναποτελεσματικότητα ή τα ακούσια αποτελέσματα (White, 2001). Μεταξύ των υποστηρικτών της στρατηγικής εξόδου, υπάρχει η πεποίθηση ότι ο ανταγωνισμός περιορίζει τη διαφθορά, συνεπώς, υποστηρίζουν ότι είναι αναγκαία η σε μεγαλύτερο βαθμό κρατική ιδιωτικοποίηση (Khanal, 2000; Klitgaard, 1994; Schloss, 1998). Μια ομάδα σχολιαστών πάει τόσο μακριά ώστε να υποστηρίζει ότι η κατάργηση των επιδοτήσεων, η μείωση των εμποδίων στο εμπόριο, η ιδιωτικοποίηση των κρατικών περιουσιακών στοιχείων και η ελαχιστοποίηση των ρυθμίσεων «αδιαμφισβήτητα θα μειώσουν τις ευκαιρίες για διαφθορά» (Gray & Kaufmann, 1998). Ο ανταγωνισμός θεωρείται ως μια μορφή πειθαρχίας, την οποία ένας οργανισμός χρειάζεται για να αναγκαστεί να αντιμετωπίσει το κόστος της διαφθοράς (Larmour & Grabosky, 2001).

Τέλος, ένα τελευταίο σημείο σε σχέση με τις στρατηγικές εξόδου είναι ότι οι λογιστικές εταιρείες γίνονται όλο και περισσότερο καταλληλότερες για να βοηθήσουν σε αυτήν την στρατηγική, καθώς πλέον είναι σε θέση να παρέχουν τις απαιτούμενες δεξιότητες για την μετατροπή των οργανισμών του δημοσίου τομέα από τη λογιστική της ταμειακής βάσης προς αυτήν της αυτοτέλειας των χρήσεων (Christensen, 2005).

Μια μεγάλη, ομογενοποιημένη λογιστική εταιρεία προσφέρει πολλά περισσότερα πέρα από την τήρηση των βιβλίων και την υποβολή των χρηματοοικονομικών εκθέσεων και ασφαλιστικών υπηρεσιών. Τώρα προσφέρει και συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις. Αυτές οι συμβουλευτικές υπηρεσίες θα

μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με πολύ παραγωγικό τρόπο ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα των δημοσίων οργανισμών.

3. Η «στρατηγική της φωνής»

Εκτός από τις στρατηγικές του «ελέγχου» και της «εξόδου», υπάρχει ακόμη ένα τρίτο σύνολο λύσεων και αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ως «φωνή». Οι λύσεις φωνής συχνά θεωρούνται στη βιβλιογραφία ότι κατέχουν μεγάλες δυνατότητες στην καταπολέμηση της διαφθοράς, καθώς βασίζονται στην ιδέα ότι τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών γνωρίζουν τις συνέπειες της διαφθοράς καλύτερα από τους μακρινούς και ελίτ εμπειρογνώμονες. Έτσι τα τοποθετούν σε μια καλύτερη θέση ώστε να παρακολουθούν καλύτερα την φύση και την έκταση του προβλήματος. Εξού και η πρόταση ότι, για παράδειγμα, «οι άνθρωποι πρέπει να ενδυναμώνονται στη μάχη κατά της διαφθοράς» (Caiden, 2001), ότι «απαιτούνται οι σπιτικές στρατηγικές» (Eigen, 1998), ή ότι «το κοινό πρέπει να συμμετέχει και να δραστηριοποιείται στην μάχη κατά της διαφθοράς» Υπάρχουν διάφοροι τρόποι για τη βελτίωση της φωνής, ο βασικότερος των οποίων είναι η βελτίωση των δημόσιων στοιχείων σχετικά με τη διαφθορά και τη συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Η μετατόπιση των πόρων στο κοινό έχει επίσης προταθεί από έναν σχολιαστή (Sader, 2002) ως ένα μέσο μείωσης της διαφθοράς. Ως κεντρική ιδέα έχει την εξασφάλιση ύπαρξης ευρείας δημόσιας συζήτησης σχετικά με την προτεραιότητα σύμφωνα με την οποία θα πρέπει να γίνεται η χρηματοδότηση, καθώς και τις πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις της. Δια μέσου της στρατηγικής της φωνής ανακύπτει η ανάγκη να υπάρχει η ελευθερία στον Τύπο, καθώς έχει παρατηρηθεί ότι χρειάζεται συμπληρωματική προστασία για να διασφαλιστεί ότι οι δημοσιογράφοι δεν θα υπόκεινται σε διώξεις και επιθέσεις. Επιπλέον, σημαντικές είναι και οι εκστρατείες που γίνονται για την εκπαίδευση και την ενημέρωση των πολιτών, προκειμένου να υπάρξει ενημερωμένος διάλογος και δημόσια συζήτηση σχετικά με τη χρήση των δημοσίων χρημάτων. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι οι λογιστές, ιδίως όσοι εργάζονται για Ανώτατα Όργανα Ελέγχου, συμβάλουν άμεσα στην φωνή, ιδίως μέσα από την ικανότητά τους να υποβάλουν έκθεση σχετικά με τις αποκλίσεις από τις αρχές της νομιμότητας της λογιστικής, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας (Stapenhurst & Dye, 1998). Οι εισφορές σε φωνή συχνά συνεπάγονται την εύρυθμη λειτουργία των θεσμών, που σημαίνει ότι οι λύσεις της φωνής και του ελέγχου είναι συχνά αμοιβαία ενισχυμένες.

8.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΥΠΟΔΑΥΛΙΖΟΥΝ ΤΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΟΡΑΜΑ

Κατά την εξέταση του ορθόδοξου λογιστικού οράματος, κάποιος μπορεί να παρατηρήσει ορισμένες ατέλειες. Για παράδειγμα, αρκετή δουλειά ακόμη χρειάζεται να γίνει στον τομέα των λογιστικών προτύπων και των γνωστοποιήσεων. Επίσης, η Διεθνής Ένωση Λογιστών είναι ιδιαίτερα ανήσυχη με το θέμα της υποβολής φορολογικών δηλώσεων και την δημοσιοποίηση στοιχείων ενεργητικού. Από επιχειρησιακή σκοπιά, υπάρχει επίσης μια γενική ανάγκη να βελτιωθούν τα συστήματα τήρησης αρχείων, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς τα προσιτά και προς χρήση αρχεία είναι συχνά σπάνια ή δεν υφίστανται καθόλου. Αυτό το πρόβλημα, της φτωχής τήρησης αρχείων επιδεινώνεται σε ορισμένες περιπτώσεις καθώς οι οργανισμοί μεταβαίνουν προς ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον. Ένα άλλο ζήτημα αφορά την ανάπτυξη μιας επαγγελματικής βάσης των λογιστών, το οποίο είναι και πάλι ιδιαίτερα προβληματικό στον αναπτυσσόμενο κόσμο, όπου τα προγράμματα κατάρτισης είτε υποχρηματοδοτούνται είτε δεν υφίστανται (Borge & Johnson, 1996). Ακόμα ένα πρόβλημα αφορά την πιθανότητα οι προτεινόμενες λύσεις για μια χώρα να καθίστανται αδύναμες και μόνο συμβολικές, έτσι ώστε οι πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση της διαφθοράς να είναι απλώς ένα μέσο για την αποκατάσταση της δημόσιας εμπιστοσύνης και της πολιτικής νομιμοποίησης (Schwartz, 2003). Επιπλέον, ένα ακόμη ζήτημα αφορά την ανεξαρτησία των ελεγκτών, καθώς είναι δύσκολο να απελευθερωθούν τελείως από τα πολιτιστικά και κοινωνικά περιβάλλοντα στα οποία λειτουργούν (Okike, 2004). Η ποιότητα της λογιστικής και της ελεγκτικής συνδέονται στενά με το επίπεδο της αντιληπτής διαφθοράς σε μια χώρα. Οι χώρες που έχουν περισσότερο διαφανή συστήματα υποβολής εκθέσεων έχουν χαμηλότερα επίπεδα αντιληπτής διαφθοράς. Έτσι, το επίπεδο της αντιλαμβανόμενης διαφθοράς μπορεί να μειωθεί σε μια χώρα με την βελτίωση της λογιστικής και ελεγκτικής ποιότητας. Τέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να υπάρχει ακόμη και η ανάγκη να ελέγχονται οι ίδιοι οι ελεγκτές (Espejo et al., 2001). Παρά αυτά τα λειτουργικά προβλήματα, εξακολουθεί να πιστεύεται ευρέως ότι η λογιστική και οι λογιστές έχουν να προσφέρουν πολλά στη μάχη κατά της διαφθοράς.

8.3 Η ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ

Μια διαφορετική προσέγγιση στην καταπολέμηση της διαφθοράς, εισάγεται με τη ριζοσπαστική νοοτροπία. Αυτή η προσέγγιση αμφισβητεί την ορθόδοξη νοοτροπία και εισάγει νέες προοπτικές και ιδέες στο θέμα της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Μια διαφορετική προσέγγιση απέναντι στις φτωχές χώρες

Το γεγονός ότι η φτώχεια παίζει σημαντικό ρόλο στις φτωχές χώρες δεν είναι κάτι που θα πρέπει να μας προκαλεί έκπληξη. Η φτώχεια, όπως φαίνεται είτε είναι μια αιτία της διαφθοράς είτε είναι συνέπεία της ή και τα δύο. Αυτό που θα πρέπει να μας εκπλήσσει είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται η διαφθορά ως καθοριστικός παράγοντας της φτώχειας, απλά και μόνον επειδή η διαφθορά θεωρείται ότι μειώνει τα κίνητρα για επενδύσεις και επιχειρηματική ανάπτυξη (Kimbrog, 2002). Το πιο σημαντικό, θεωρώντας τη διαφθορά ως εμπόδιο ή ως κώλυμα για την οικονομική ανάπτυξη είναι το γεγονός ότι η διαφθορά είναι πραγματικά ένα αποτέλεσμα της φτώχειας ή ακόμη και ένα πολύ καλά κρυμμένο αποτέλεσμα των επενδύσεων και της επιχειρηματικής ανάπτυξης. Πράγματι, αυτό είναι κάτι περισσότερο από μια πιθανότητα, καθώς το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα έχει αποδείξει ότι έχει έναν αριθμό σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης των μισθών και των επιδομάτων, των διατάξεων περί ασφάλειας στον χώρο εργασίας, της συλλογικής εκπροσώπησης, των φορολογικών εσόδων, της προστασίας του περιβάλλοντος και της κατάστασης ελέγχου των θεμελιωδών υπηρεσιών (Shearer, 2002). Οι λογιστές πρέπει να δώσουν προσοχή στους κινδύνους που συνδέονται με την παγκοσμιοποίηση, καθώς διαφθορά προκύπτει και με την ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων (Dye & Stapenhurst, 1998). Ενώ η ορθόδοξη νοοτροπία μας κάνει να δούμε τη διαφθορά ως δυσλειτουργική λόγω της τάσης της για αύξηση του κόστους των συναλλαγών (Andvig & Fjeldstad, 2001), μια ριζοσπαστική άποψη θα είχε περισσότερο την τάση να μας κάνει να την δούμε κάπως κυνικά, ως εν δυνάμει (και πιθανώς ακούσιο) τέχνασμα που χρησιμοποιείται για να αποσπάσει την προσοχή από τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από την πλευρά της προσφοράς της διαφθοράς. Ένα από τα μέρη σε αυτήν την πλευρά της προσφοράς, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, είναι ο ξένος ιδιωτικός τομέας ο οποίος ενθαρρύνει τη διαφθορά ιδίως μεταξύ των ελίτ (Karundeh, 1995). Μια άλλη πλευρά της προσφοράς της διαφθοράς αφορά στους ξένους δωρητές δανείων, τα οποία τελούν υπό αιρέσεις, καθώς και της συνδεδεμένης βοήθειας που συνεπάγονται αυτά τα δάνεια, τα οποία αποτελούν κίνητρο για διαφθορά. Όταν ένας οργανισμός απαιτεί από τις ευεργετούμενες του χώρες να χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες ή τις υπηρεσίες που τις έδωσε, μπορεί να τις στερήσει με αυτόν τον τρόπο τις ωφέλειες που θα προέκυπταν από τις εσωτερικές επενδύσεις και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Επιπλέον, η χρήση υπερτιμημένων ή υποβαθμισμένων τεχνολογιών και υπηρεσιών ισοδυναμεί με τη διαφθορά. Παρομοίως, κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και με τα μέτρα λιτότητας που επιβάλλονται από αυτούς που προσφέρουν δάνεια. Αυτά τα μέτρα μπορεί να οδηγήσουν στη μαζική ανεργία, στην αύξηση των τιμών καθώς και σε άλλα τέτοιου είδους προβλήματα. Φυσικά αυτές οι οργανώσεις θα ήθελαν να βελτιώσουν την εικόνα τους και γι' αυτό εμφανίζουν τους εαυτούς τους ως μαχητές της διαφθοράς, ως μέρος της λύσης και όχι ως μέρος του προβλήματος. Επιπλέον, οι ξένες κυβερνήσεις για την ενίσχυση των εθνικών συμφερόντων τους ενδέχεται να εμπλέκονται στην προσφορά τέτοιων δανείων. Κάποιος πρέπει να αναλογιστεί ότι αν η ιδιοτέλεια βρίσκεται πίσω από τη διαφθορά, τότε αναμφισβήτητα μια χώρα όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία προωθεί τον ατομικισμό, είναι η ίδια που προωθεί το πρόβλημα σε ένα κοινωνικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Είναι φανερό ότι η Ελλάδα θα πρέπει να πάρει μια σειρά δράσεων ώστε να περιοριστεί το φαινόμενο της διαφθοράς. Κατά καιρούς θεσμοί όπως οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές έχουν αντιμετωπίσει με επιτυχία εστίες διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Κάποιες προτάσεις που μπορούν να γίνουν είναι οι εξής:

9.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Λήψη μέτρων, νομοθετικών και οργανωτικών, για την επιτάχυνση κατά την απονομή ποινικής δικαιοσύνης και την ταχεία εκδίκαση των πειθαρχικών υποθέσεων, όπως η πρόβλεψη αποκλειστικών προθεσμιών για την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών και η παρακολούθηση των υποθέσεων μέσω βάσεων δεδομένων.
- Συνέχιση και εντατικοποίηση των προσπαθειών για την απλούστευση διοικητικών διαδικασιών και νομοθετικού πλαισίου.
- Ενίσχυση των ήδη υπάρχουσών υπηρεσιών και γραφείων εσωτερικού ελέγχου και σύσταση αντίστοιχων υπηρεσιακών μονάδων όπου δεν υπάρχουν.
- Ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις αρμοδιότητες και το έργο των ελεγκτικών μηχανισμών .
- Καθιέρωση αξιοκρατικών συστημάτων για την πρόσληψη προσωπικού, όπου δεν εμπλέκεται το ΑΣΕΠ και για την υπηρεσιακή εξέλιξη του ήδη υπηρετούντος.
- Αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας για την αποπροσωποποίηση της επαφής πολιτών και δημόσιας διοίκησης.
- Κωδικοποίηση και απλούστευσης της νομοθεσίας σε κρίσιμους τομείς διοικητικής δράσης όπως τα πολεοδομικά θέματα ή η φορολογία.
- Κατάργηση διοικητικών εγκυκλίων που αναφέρονται σε προϊσχύων νομοθετικό πλαίσιο.

9.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥΣ

- Συγχώνευση των ελεγκτικών σωμάτων ή σύσταση ενός μόνο ελεγκτικού σώματος για τον καλύτερο συντονισμό των ελέγχων.
- Πλήρης αξιοποίηση της διαθέσιμης τεχνολογίας κατά τη διενέργεια των ελέγχων και απεριόριστη πρόσβαση από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς σε όλα τα στοιχεία και δεδομένα που διαθέτει η διοίκηση.
- Τυποποίηση των ελέγχων και προγραμματισμός τους ώστε να επιτυγχάνεται ο έλεγχος επαρκούς δείγματος κάθε φορά.
- Χαρτογράφηση της διαφθοράς όπου αυτό είναι δυνατό όπως για παράδειγμα στα νοσοκομεία και της πολεοδομίες.
- Συντονισμός, τόσο οριζόντιος όσο και κάθετος των ελέγχων στη δημόσια διοίκηση.
- Επικέντρωση ανά συγκεκριμένες χρονικές περιόδους του ελεγκτικού έργου και της συνακόλουθης δυναμικής όλων των ελεγκτικών μηχανισμών σε συγκεκριμένο πεδίο διοικητικής δράσης κατά το πρότυπο που παρουσίασε ο κ. Fishman.
- Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου προστασίας όσων και ιδίως των δημοσίων υπαλλήλων που καταγγέλλουν ή παρέχουν πληροφορίες για τη διάπραξη παράνομων πράξεων.
- Ανάρτηση των εκθέσεων και πορισμάτων ελέγχου των σωμάτων και υπηρεσιών επιθεώρησης και ελέγχου στο διαδίκτυο με σεβασμό στην προστασία των ευαίσθητων και μη προσωπικών δεδομένων.
- Δημιουργία μοναδικής πύλης εισόδου – υποδοχής καταγγελιών στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης.
- Απαγόρευση διενέργειας περαιτέρω ΕΔΕ ή πειθαρχικής ανάκρισης για τη διερεύνηση πράξεων ή παραλείψεων όταν έχει ήδη διενεργηθεί σχετικός έλεγχος και έχει συνταχθεί πόρισμα ή έκθεσης ελέγχου για το ίδιο περιστατικό από σώμα ή υπηρεσία επιθεώρησης και ελέγχου.
- Ο ποινικός δικαστής που επιλαμβάνεται υποθέσεως υπαλλήλου κατά την πρώτη εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο να μην αλλάζει μετά την ενδεχόμενη αναβολή εκδίκασης της υπόθεσης και να παραμένει ο ίδιος μέχρι την έκδοση οριστικής αποφάσεως επ' αυτής.
- Να μην καλούνται να καταθέτουν ως μάρτυρες ενώπιον δικαστηρίων ή κατά την προδικασία οι συντάκτες πορισμάτων ή εκθέσεων ελέγχου που λαμβάνονται υπόψη ως αποδεικτικά στοιχεία.
- Να υπόκειται σε περιορισμένη ποσόστωση η δυνατότητα άριστης βαθμολόγησης των υπαλλήλων κάθε υπηρεσιακής μονάδας.

9.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΕΣ

- Μείωση του αριθμού των πολεοδομιών στου ηπειρωτικούς νομούς και αύξηση του αριθμού των πολεοδομιών στη νησιωτική χώρα.
- Πρόβλεψη για υποχρεωτική ελάχιστη στελέχωση κάθε πολεοδομίας με συγκεκριμένες ειδικότητες.
- Υποχρεωτική εκπαίδευση των υπαλλήλων των πολεοδομιών σε θέματα πολεοδομικής νομοθεσίας.
- Ορθολογικοποίηση των προστίμων ανέγερσης και διατήρησης αυθαιρέτων κατασκευών.
- Λειτουργία υπηρεσίας κατεδάφισης αυθαιρέτων κατασκευών εκτός του πλαισίου της τοπικής αυτοδιοίκησης σε περιφερειακό ή κεντρικό επίπεδο.
- Δημιουργία βάσης περιβαλλοντικών δεδομένων με ανάρτηση όλων των σχετικών αποφάσεων, πράξεων και (μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, πράξεις διαπίστωσης παράνομων πράξεων και επιβολής προστίμων κλπ).

9.4 ΕΙΔΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Πρέπει να επισημανθεί ότι σε συνέχεια των ανωτέρω προτάσεων διαπιστώθηκε ότι θα ήταν σκόπιμη η διοργάνωση περαιτέρω εργαστηρίων με αντικείμενο συζήτησης τα συγκεκριμένα πεδία ελέγχου διοικητικής δράσης που αναδείχθηκαν, δηλαδή τον έλεγχο της εφαρμογής της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας, τους κάθε είδους (οικονομικούς, διαχειριστικούς, διοικητικούς) ελέγχους των μονάδων παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, την εποπτεία και τον έλεγχο των δαπανών των φορέων κοινωνικής ασφάλισης καθώς και τους ελέγχους των οικονομικών υπηρεσιών και των φορέων των ΟΤΑ.

Τα παραπάνω μέτρα μπορεί να βοηθήσουν στη μείωση της διαφθοράς και τη δημιουργία ενός θετικού επιχειρηματικού κλίματος που θα ενισχύσει την επιχειρηματικότητα αλλά και θα βοηθήσει γενικότερα τη βελτίωση των οικονομικών δεικτών της χώρας. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η ουσιαστική αντιμετώπιση της διαφθοράς μακροχρόνια, προϋποθέτει μεταβολή της αντίληψης της κρατικής εξουσίας τόσο από την πλευρά των πολιτών όσο κι από την πλευρά των πολιτικών αρχών και των λειτουργών της δημόσιας διοίκησης, αφού η διαφθορά, <πολιτική> και <γραφειοκρατική>, καταδεικνύει ότι ένα τμήμα των πολιτών, αλλά και των φορέων της πολιτείας, έχει σχηματίσει μια στρεβλή αντίληψη για το ρόλο και το περιεχόμενο του κράτους και της κρατικής εξουσίας. Αυτή η μεταβολή των αντιλήψεων δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί με συγκυριακές πολιτικές, δεδομένου ότι τελικά απαιτεί την αποδοχή από την κοινωνία ενός συστήματος προσδοκιών των πολιτών από το κράτος αλλά και το πολιτικό σύστημα. Δηλαδή προϋποθέτει μια δομική μεταβολή της πολιτικής κουλτούρας, που μπορεί να επιτευχθεί μόνο διαμέσου μιας κατάλληλης μακροχρόνιας στρατηγικής. Μόνο έτσι μπορεί να υποστηριχθεί ότι θα έχουν τεθεί οι βάσεις μιας καλής διακυβέρνησης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διακυβέρνηση και η θεσμική δομή χρησιμοποιούνται ευρέως σήμερα ως μονάδες μέτρησης της απόδοσης, της σταθερότητας, της νομιμότητας και της συνεκτικότητας των πολιτειακών δομών και των διοικητικών συστημάτων. Στην εργασία αυτή, εξετάστηκαν συνοπτικά οι σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ διακυβέρνησης, δημοκρατίας και διαφθοράς και οι μηχανισμοί επηρεασμού της οικονομικής ανάπτυξης από αυτές. Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι η καλή διακυβέρνηση ενισχύει την ύπαρξη δημοκρατικών δομών εξουσίας και μικρής διαφθοράς. Οι δύο αυτές μεταβλητές αποτελούν και τις βασικές παραμέτρους μέσω των οποίων η διακυβέρνηση μπορεί να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη. Παράλληλα, η οικονομική ανάπτυξη αυξάνει το επίπεδο της δημοκρατίας και περιορίζει το βαθμό της διαφθοράς, που με τη σειρά τους ενισχύουν την ποιότητα της διακυβέρνησης. Σήμερα είναι πλέον γενικότερα αποδεκτό ότι τα προβλήματα της διακυβέρνησης, της οικονομικής πολιτικής, της διαφθοράς και των οικονομικών επιδόσεων μιας χώρας συνδέονται μεταξύ τους στενά. Από αυτήν την εργασία, επίσης, είδαμε ότι η διαφθορά παίζει σημαντικό πόλο στην οικονομία μιας χώρας λόγω του ότι μία από τις επιπτώσεις της διαφθοράς είναι και η μείωση των ξένων επενδύσεων. Οι επιχειρήσεις δεν θέλουν να μπουν σε μια διαδικασία που οι διεφθαρμένοι δημόσιοι λειτουργοί θα αποφασίζουν ποια επένδυση θα προχωρήσει και ποια όχι, όπως και ότι θα πρέπει να διαθέτουν κάποια ποσά για το χρηματισμό των δημόσιων λειτουργών.

Σε ότι αφορά τους λόγους που οδηγούν στη διαφθορά, από τη μία μεριά είναι οι διαδικασίες και η γραφειοκρατία που αναγκάζουν τις επιχειρήσεις να δελεάσουν τους δημόσιους λειτουργούς με χρηματισμό ώστε να διεκπεραιωθεί πιο γρήγορα η διαδικασία. Από την άλλη μεριά, σε πολλούς δημόσιους λειτουργούς υπάρχει μία <κουλτούρα> ανοχής προς τη διαφθορά. Η Ελλάδα είναι μία χώρα που σύμφωνα με τις υπάρχουσες θεωρείται μια δημοκρατική χώρα, που όμως παρουσιάζει τους μεγαλύτερους δείκτες αντίληψης διαφθοράς στην Ευρωζώνη, ενώ συγκαταλέγεται στις χώρες με το χαμηλότερο κατά κεφαλή εισόδημα, ακόμη και όταν αυτό εκφράζεται σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης. Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι ο αποτελεσματικός περιορισμός της διαφθοράς στη χώρα μας θα έχει σημαντικές επιπτώσεις και στην οικονομική ανάπτυξη. Έτσι, η κατάλληλη αναπτυξιακή των κυβερνήσεων, δεν μπορεί να μην υιοθετεί, ως έναν από τους βασικούς της άξονες, τον ουσιαστικό περιορισμό της διαφθοράς. Το γεγονός ότι τα πολιτικά κόμματα θεωρούνται ως ο θεσμός με την υψηλότερη διαφθορά στη χώρα, η οποία μάλιστα εκτιμάται ότι είναι από τις μεγαλύτερες παγκοσμίως, υποδηλώνει ότι ο αποτελεσματικός έλεγχος του φαινομένου δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τις κατάλληλες μεταβολές του υπάρχοντος συστήματος.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abdellatif A. (2003), "Good Governance and its Relationship to Democracy and Economic Development", Global Forum III on Fighting Corruption and Safeguarding Integrity, Seoul.

Abed G.T. and S. Gupta (eds.) (2002), *Governance, Corruption and Economic Performance*, IMF.

Acemoglu D., S. Johnson and J. Robinson (2001), "The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation", *American Economic Review*, vol. 91, pp. 1369-1401.

Amundsen I. (1999), "Political Corruption: An Introduction to the Issues", Working Paper, 99:7, Bergen, Chr. Mickelsen Institute.

Andvig J., Odd-Helge Fjeldstad, I. Amundsen, T. Sissener and T. Soreide (2000), *Research on Corruption. A Policy Oriented Survey*, Commissioned by NORAD, Final Report.

Andvig, J. C., & Fjeldstad, O., 2001. *Corruption: a review of contemporary research (R2001:7)*: Chr. Michelsen Institute for Development Studies and Human Rights

Aoki M. (2001), "Toward a Comparative Institutional Analysis", Cambridge, Mass., MIT Press.

Aron J. (2000), "Growth and Institutions: A Review of the Evidence", *World Bank Research Observer*, vol. 15, pp. 99-135.

Arvate, P.R., Curi, A.Z., Rocha, F. and Miessi Sanches, F.A., 2010, Auditing, 29(1), 20-22, Corruption and the size of government: Causality tests for OECD and Latin American countries. *Applied Economics Letters*, 17(10), pp. 1013-1017

Bardhan P. (1997), "Corruption and Development: A Review of Issues", *Journal of Economic Literature*, vol. 35, pp. 1320-1346.

Bardhan P., 2006. *The economist's approach to the problem of corruption*

Barro R. (1996), "Democracy and Growth", *Journal of Economic Growth*, 1.

Becker G.S., K.M. Murphy and R. Tamura, (1990), "Human Capital, Fertility and Economic Growth", *Journal of Political Economy*, vol. 98, pp. 12-37.

Berg A. and A. Krueger (2002), "Trade, Growth and Poverty: A Selective Survey", presented at the Annual Bank Conference on Development Economics in April.

Brunetti A. (1997), "Political Variables in Cross-Country Growth Analysis", *Journal of Economic Surveys*, vol. 11.

Brunetti A. and B. Weder (1998), "Investment and Institutional Uncertainty: A Comparative Study of Different Uncertainty Measures", *Weltwirtschaftliches Archiv*, vol. 134.

Brunetti A., G. Kisunko and B. Weder (1997), "Credibility of Rules and Economic Growth – Evidence from a World Wide Private Survey", Background paper for the World Development Report 1997, The World Bank.

Butler, J., 1997. *The psychic life of power: Theories in subjection*. Stanford: Stanford University Press

Caiden G.E. (2001), "Corruption and Governance", G.E. Caiden, O.P. Dwivedi and J. Jabbar (eds.) *Where Corruption Lives*, Kumarian Press.

Campos J.E., D. Lienand S. Pradhan (1999), "The impact of Corruption on Investment: Predictability Matters", *World Development*, vol. 27, No. 6.

Chavance B. (2008), *Institutional Economics*, London, Routledge.

Chong A. and C. Calderón (2000), "Causality and Feedback Between Institutional Measures and Economic Growth", *Economics and Politics*, vol. 12, pp. 69-81.

Coase R. (1937), "The Nature of the Firm", *Economica*, vol. 4, pp. 386-405.

Coase R. (1960), "The Problem of Social Cost", *Journal of Law and Economics*, vol. 3, pp. 1-44.

Collective Action, Cambridge, Cambridge University Press. *combating corruption*, pp. 109-122.

Commission of the European Communities (2003),

Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee: *Governance and Development*, COM (2003).

Commons J. (1934), *Institutional Economics: Its Place in Political Economy*, New York, Macmillan.

Crank, J. P., & Caldero, M. A., 2000. *Police ethics: the corruption of the noble cause*, Cincinnati: Anderson Publishing.

Cristensen, M., 2005. The 'third hand': private sector consultants in public sector accounting change, *European Accounting Review*, 14(3), 447-474

Dahl, R. (1971), *Polyarchy: Participation and Opposition*, New Haven, Yale University Press.

De Mello Luiz (1999), "Foreign Direct Investment-Led Growth: Evidence from Time Series and Panel Data", Oxford Economic Papers, vol. 51, No.1.

Del Monte, A. and Papagni, E., 2007. The determinants of corruption in Italy: Regional panel data analysis, European Journal of Political Economy, 23(2),pp.379-396

Diamond L. (2005), "Democracy, Development and Good Governance: The Inseparable Links", Maiden Annual Democracy and Governance Lecture of the Ghana Center for Democratic Development, March.

Domar E. (1946), "Capital Expansion, Rate of Growth and Employment", *Econometrica*, vol. 14, pp. 137-147. Edison H., M. Klein, L. Ricci and T. Slok (2002), "Capital Account and Economic Performance: A Review of the Literature", IMF Working Paper, 02/120, IMF.

Dye, K., & Stapenhurst, R., 1998. Pillars of integrity: the importance of supreme audit institutions in curbing corruption, The Economic Development Institute of the World Bank.

Economic and Social Committee: Governance and Development, COM (2003) 615 final.

Economist (2008) "Pocket word in figures- 2008 edition".

Economist Intelligence Unit (2011)

Economist Intelligence Unit (2012)

Eichengreen B. and D. Leblang (2006), Democracy and Globalization, BIS Working Papers, 219, Dec. Foreign Policy, May-June 2005, p. 57.

Edison H., M. Klein, L. Ricci and T. Slok (2002), "Capital Account and Economic Performance: A Review of the Literature", IMF Working Paper, 02/120, IMF

Ehrlich, P. (1990), The Population Explosion, Simon & Schuster, New York, NY.

Emerson, P.M., 2006. Corruption, competition and democracy. *Journal of Development Economics*, 81(1), pp. 193-212.

Everett, J., Neu, D. and Rahaman, A.S., 2007. Accounting and the global

Foweraker J. and R.Krznic (2000), "Measuring Liberal Democratic Performance: An Empirical Conceptual Critique", *Political Studies*, vol. 47, pp.759-787.

Freedom House (2010), Freedom in the World 2010: Erosion of Freedom Intensifies.

Friedman E., S. Johnson, D. Kaufmann and P. Zoido-Lobaton (2000), "Dodging the Grabbing Hand: The Determinants of Unofficial Activity in 69 Countries", *Journal of Public Economics*, vol.76.

Friedrich, Carl J., 1989, "Corruption concepts in historical perspective", in Heidenheimer, A., Johnston, Michael and Le Vine, Victor Political Corruption: A Handbook, New Brunswick: Transaction publishers, pp. 15-24.

Furubotn E. and R. Richter (1991), "A Collection of Articles from the Journal of Institutional and Theoretical Economics", Texas A&M University Economics Series.

Giavazzi F. and G. Tabellini (2005), "Economic and Political Liberalizations", Journal of Monetary Economics, vol. 52, pp. 1297-1330.

Gonzales-Koss, M., & Kellner, W., 2002, Global forum on fighting corruption and safeguarding integrity II. International Journal of Government Auditing, 29(1), 20-22.

Granger, C.W.J. and Huang, L., 1997. Evaluation of Panel Data Models: Some Suggestions from Time Series, Economics Working Paper Series 97-10, Department of Economics, University of California San Diego

Greif A. (2006), Institutions and the Path to the Modern Economy: Lessons from Medieval Trade, Cambridge, Cambridge University Press.

Grofman B. and M. Gray (2000), "Geopolitical Influences on Trade Openness in Thirty-One Long-Term Democracies, 1960-1995", unpublished manuscript, University of California, Irvine.

Gupta S., H. Davoodi and Rosa Alonso-Terme (1998), "Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty?" IMF Working Paper, May.

Gupta S., Luiz de Mello and R. Sharan (2000), "Corruption and Military Spending", IMF Working Paper, February.

Hall R. and C. Jones (1999). "Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker Than Others?", Quarterly Journal of Economics, vol. 114, pp. 83-116.

Harrod R. (1939), "An Essay in Dynamic Theory", Economic Journal, vol. 49, pp. 14-33.

Helliwell J. (1994), "Empirical Linkages Between Democracy and Economic Growth", British Journal of Political Science, vol. 24.

Hodgson G. (2006), "What Are Institutions?", Journal of Economic Issues, vol. 40, pp. 1-25.

Johnson S., D. Kaufmann and P. Zoido-Lobaton (1998), "Regulatory Discretion and the Unofficial Economy", American Economic Review, vol. 88, No. 2.

Johnson S., D. Kaufmann and P. Zoido-Lobaton (1999), "Corruption, Public Finances and the Unofficial Economy", World Bank Discussion Paper, No.2169.

Jones C.I. (1995), "Times Series Tests of Endogenous Growth Models", Quarterly Journal of Economics, vol. 110, pp. 495-525.

Kaufmann D., A. Kraay and M. Mastruzzi (2009), Governance Matters VIII: Aggregate and Individual Governance Indicators 1996-2008, World Bank Institute, Washington D.C.

Keefer P. and St. Knack (1996), "Institutions and Economic Performance: Cross Country Tests Using Alternative Institutional Measures", Economics and Politics, vol. 7.

Kekik L. (2007), "The Economist Intelligence Unit's Index of Democracy", The World in 2007, www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_INDEX_2007_v3.pdf

Khanal, R., 2000. Strategies in combating corruption. In R. Khanal (Ed.), Transparency and accountability against corruption in Nepal (pp. 1-18). Kathmandu: Modern Printing Press.

Koopmans T.C. (1965), "On the Concept of Optimal Economic Growth", in The Econometric Approach to Development Planning, Amsterdam, North Holland.

Kormendi R. and P. Meguire (1985), "Macroeconomic Determinants of Growth", Journal of Monetary Economics, vol. 16.

Lambsdorff J.G. (1998), "An Empirical Investigation of Bribery in International Trade", European Journal for Development Research, vol. 10.

Lambsdorff J.G. (1999), "The Impact of Corruption on Capital Accumulation", Unpublished manuscript, Gottingen University.

Lambsdorff J.G (2007), The Institutional Economics of Corruption and Reform: Theory, Evidence and Policy, Cambridge University Press.

Li Q. and R. Reuveny (2003), "Economic Globalization and Democracy: An Empirical Analysis", unpublished manuscript, Penn State and Indiana University.

Lopez-Cordova E. and Ch. Meissner (2005), "The Globalization of Trade and Democracy, 1870-2000, NBER Working Paper, No. 11117.

Lucas R.E., (1998), "On the Mechanics of Economic Development", Journal of Monetary Economics, vol. 22, pp. 3-32.

Lui F. (1985), "An Equilibrium Queuing Model of Bribery", Journal of Political Economy, vol. 93, August.

Μουζέλη, Ν. (2005), «Το κράτος και το Κομματικό Φουτμπώλ», Η Εμπλοκή των Μεταρρυθμίσεων στη Ελλάδα, Παπαζήσης

Marshall M. and K. Jagers (2000), Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800-2000, www.cidcm.umd.edu

Matthews R.C.O. (1986), "The Economics of Institutions and the Sources of Growth", *Economic Journal*, vol. 96, pp. 213-23.

Mauro P. (1995), "Corruption and Growth", *Quarterly Journal of Economics*, vol. 110.

Mauro P. (1997), "The Effects of Corruption on Growth, Investment and Government Spending: A Cross-Country Analysis", *Corruption and the Global Economy*, Institute for International Economics.

Mauro P. (1998), "Corruption and the Composition of Government Expenditure", *Journal of Public Economics*, vol. 69.

Milanovic B. (2002), "Can we Discern the Effect of Globalization on Income Distribution?", *World Bank Policy Research Working Paper 2876*, April.

Milner H. and K. Kubota (2005), "Why the Move to Free Trade? Democracy and Trade Policy in the Developing Countries", *International Organization*, vol. 59, pp. 157-193.

North D.C. (1990), *Institutions, Institutional Change, and Economic Performance*, New York, Cambridge University Press.

OECD (1995), *Participatory Development and Good Governance*, Development Co-operation Guidelines Series, Development Assistance Committee, Paris.

O'Rourke K. and A. Taylor (2005), "Democracy and Protectionism in the 19th Century", unpublished manuscript, Trinity College, Dublin and University of California, Davis.

Ostrom E. (1990), *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*, Cambridge, Cambridge University Press.

Papaioannou E. and G. Siourounis (2005), "Economic and Social Factors Driving the Third Wave", unpublished manuscript, London Business School.

Πελαγίδη και Μ.μητσοπούλου(2006), *Ανάλυση της Ελληνικής Οικονομίας, η Προσοδοθηρία και οι Μεταρρυθμίσεις*, Παπαζήσης

Pei M. (1999), "Economic Institutions, Democracy, and Development", paper presented at the Conference on Democracy, Market Economy, and Development, sponsored by the World Bank and the government of the Republic of Korea, February 26-27.

Przeworski A., M. Alvarez, J.A. Cheibub and F. Limongi (2000), *Democracy and Development: Political Institutions and Well-Being in the World, 1950-1990*, Cambridge University Press.

Przeworski A. and F. Limongi (1993), "Political Regimes and Economic Growth", *Journal of Economic Perspectives*, vol. 7.

Ramsey F. (1928), "A Mathematical Theory of Saving", *Economic Journal*, vol. 38, pp. 543-559.

Rebelo S. (1991), "Long-Run Policy Analysis and Long-Run Growth", *Journal of Political Economy*, vol. 99, pp. 500-521.

Richter R. (2000), "Macroeconomics from the Viewpoint of Modern Institutional Economics", Working Paper Series in Economics, Hoover Institution, Stanford University. Rigobon R. and D.

Rodrik (2004), "Rule of Law, Democracy, Openness and Income: Estimating the Interrelations", NBER Working Paper, No. 10750.

Riley St. (1998), "The Political Economy of Anti-Corruption Strategies in Africa", *The European Journal of Development Research*, vol. 10.

Rivera-Batiz F. L. (2002), "Democracy, Governance and Economic Growth: Theory and Evidence", *Review of Development Economics*, vol. 6, No. 2.

Rodrik D. (1997), "Democracy and Economic Performance", mimeo JFK School of Government.

Rodrik D., Subramanian A. and F. Trebbi (2004), "Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development", *Journal of Economic Growth*, vol. 9, pp. 131-165.

Romer P. M. (1986), "Increasing Returns and Long-Run Growth", *Journal of Political Economy*, vol. 94.

Romer P. M. (1990), "Endogenous Technological Change", *Journal of Political Economy*, vol. 98.

Rutherford M. (1994), *Institutions in Economics, The Old and the New Institutionalism*, Cambridge University Press.

Scully G. (1988), "The Institutional Framework and Economic Development", *Journal of Political Economy*, vol. 96.

Sen A. (2000), *Development as Freedom*, NY, A. Knopf. Smith A. (1776), *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, edited by Cannan, NY, Modern Library.

Serra, D., 2006. Empirical determinants of corruption: A sensitivity analysis, *Public choice*, 126(1-2), pp.225-256.

Shearer, T., 2002. Ethics and accountability: from the for-itself to the for-theother. *Accounting, Organizations and Society*, 27, 541-573.

Shleifer, A. and Vishny, R. (1993) Corruption, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol.108, No 3, pp.599-617.

Shwartz, R., 2003. Breaches of integrity and accountability institutions: auditors, anti-corruption agencies and commissions of inquiry. Paper presented at the Annual conference of the European Group of public Administration, Oeiras, Portugal.

Smith A. (1776), *An Inquire into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, edited by Cannan, NY, Modern Library

Solow R. (1956), "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *Quarterly Journal of Economics*, vol. 70, pp. 65-94.

Stiglitz J. (1998), *More Instruments and Broader Goals Moving toward the Post-Washington Consensus*, United Nations University/WIDER, Helsinki.

Sutherland P. (2002), "Why we should Embrace Globalization", *IMF - Finance and Development*, September.

Swan T.W. (1956), "Economic Growth and Capital Accumulation", *Economic Record*, vol. 32, pp. 334-361.

Τάκης Α., Ο Συνήγορος του Πολίτη, Συνήγορος των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, Δικαιώματα του Ανθρώπου, σελ.921-930.

Tanzi V. (1998), "Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope and Cures", *IMF Working Paper*, No. 63.

Tanzi V. (2000), *Policies, Institutions and the Dark Side of Economics*, Edward Elgar, Cheltenham, U.K.

Tanzi V. and H. Davoodi (1997), "Corruption, Public Investment, and Growth", *IMF Working Paper Series WP/97/139*.

Tanzi V. and H. Davoodi (2000), "Corruption, Growth and Public Finances", *IMF Working Paper Series WP/00/182*.

Transparency International (2012), *Global Corruption Report: Corruption and the Private Sector*, Cambridge University Press.

Treisman D. (2000), "The causes of Corruption: Across-National Study", *Journal of Public Economics*, vol.76, pp.399-457.

Turnovsky S.J. (2000), "Growth in an Open Economy: Some Recent Developments", *NBB Working Paper*, No. 5, Brussels, National Bank of Belgium. UNDP (2006), *Governance Indicators: A User's Guide*, 2nd edn.

UNDP (2008), *A User's Guide to Measuring Corruption*, United Nations Development Programme, Democratic Governance Group, Oslo, Norway.

Veblen T. (1899), "The Theory of the Leisure Class, Reprinted 1934, New York, The Modern Library.

Watkins K.. (2002), "Making Globalization Work for the Poor", IMF - Finance and Development, September.

Wei S.-J. (1997), "How Taxing is Corruption on International Investors", National Bureau of Economic Research Working Paper, No. 6030, Cambridge MA. Wei S.-J. (2000),

"Natural Openness and Good Government", National Bureau of Economic Research Working Paper, No. 7765, Cambridge MA.

Williamson O. (1975), Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications, New York, Free Press.

Winch D. (1996), Riches and Poverty: An Intellectual History of Political Economy in Britain 1750-1834, Cambridge University Press.

Woods N. (2000), The Challenge of Good Governance for the IMF and the World Bank Themselves, World Development, Vol. 28, pp. 823-841.

World Bank (1998), Beyond the Washington Consensus: Institutions Matter, World Bank Latin American and Caribbean Studies, World Bank, Washington D.C.

World Bank (2000), "Helping Countries Combat Corruption. Progress at the World Bank since 1997", Operational Core Services and Poverty Reduction and Economic Management Network, World Bank, Washington D.C.

World Bank (2008), Governance, Growth, and Development Decision-making: Reflections by Douglass North, Daron Acemoglu, Francis Fukuyama and Dani Rodrik, World Bank, Washington D.C.

World Bank (2009), World Bank List of Economies (Country Classification).

Yehoue E. (2007), "Ethnic Diversity, Democracy and Corruption", IMF WP, Sept.

Yu M. (2005), "Trade Globalization and Political Liberalization: A Gravity Approach", unpublished manuscript, University of California, Davis.